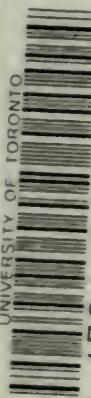

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00630011 5

Vidakovic, Molovan
Usamlienyi IUnosa

PG

1418

V53U7

Миловача Видаковића

ЦЕЛОКУПНА

ВЕДЕТРИСТИЧНА ДЪЛА.

Књига прва:

УСАМЉЕНИИ ЈУНОША.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE EAST ASIAN LIBRARY

REVUE DE LA BIBLIOTHÈQUE

1911

REVUE DE LA BIBLIOTHÈQUE

Asiatik Bibliothek

1911

REVUE DE LA BIBLIOTHÈQUE

1911

МИЛОВАНА ВИДАКОВИЋА

ЦЕЛОКУПНА

БЕЛЕТРИСТИЧНА ДѢЛА.

ПРВА ЧАСТЬ :

УСАМЛѢНЫЙ ЮНОША.

ЗЕМУМЪ

ИЗДАЕ КЪНИГОПЕЧАТНЯ І. К. СОПРОНА.

1852.

MI 14 Vidaković Milovan

Usamljeni Junosa

УСАМЛѢНЫЙ ЮНОША.

одъ

МИЛОВАНЪ ВИДАКОВИЧА.

LIBRARY

УДАВОДА
1852

EXPORT - IMPORT BOOKS
880 E. Tecumseh Road
WINDSOR, ONTARIO
CANADA

ЗЕМУНЪ

ИЗДАНА КНИГОПЕЧАТНЯ И. К. СОНГОЛА.

1852.

11/14

УЧЕБНИКЪТЪ НА ИСТОРИЯТА

ПОИЩЕНО

PG
1418
V53267

СЕРБИЈА
УЧЕБНИКЪТЪ НА ИСТОРИЯТА
БЕОГРАД
EXPOSI - INFOST BOOKS

ПРЕДГОВОРЪ

на прво издаше цѣлокупны' дѣла' Мило-
вана Видаковића.

Починюћи са „Усамљенимъ Юношемъ“ у Србско-Пародногъ Вѣстника Брою 7. ове године явљено: „Прво издаше цѣлокупны' Дѣла' Милована Видаковића,“ поздрављамо читаюћий публикумъ србскій ономъ любовію, којомъ га є блаженогъ спомена србскій Лафонтенъ издаваніемъ свакогъ дѣла свогъ поздравляю; и као што су поздрави ови нѣгови, є чисто національномъ тежњомъ и у матеріи и у форми, заиста и чисто націоналногъ духа происходивши, пуно любови и одобрена одзивъ у Народу србскомъ надали: тако надамо се и мы, да ће поздравъ овай, устама нашими изражаемый покойногъ Видаковића поздравъ у народу србскомъ вѣчногъ од-

зива паћи, поздравъ, кой є предтеча єдногъ, и то првогъ изданія цѣлокупны' дѣла' Видаковићевы', каквогъ Србљи досад' имали нису.

Рѣдко є ко сва пѣгова дѣла и набавити прилику имао; како су пакъ давно на свѣтъ изишла, многа су се и погубила, и забацыла: — сад' ево и' цѣлонупны', — у єдно и исто време, — у єдномъ и истомъ формату, — єдни и исти писмени.

Пламенъ, коимъ су она сва до єдног' написана, пламенъ чистогъ родолюбія, кой є вѣчанъ, као што є любовь вѣчна, неће промаши-ти подпальиваѣ родолюбія у препознано прим-чивым' срдцама србским': а морамъ, коимъ су она у духу чисте народности за оба пола, за сва стая, за сва времена, преиспунѣна, подобно благой, тихой, киши, напаяваюће полѣ народности србске.

Изъ Видаковићевы' Романа' воскреснувши Тихомильи, Будимири, Велемири, Любомири, Младени, Светозари, Драгнѣ, Чедомильи, Миливои, огледа ће се на овомъ изданію сви одеданпутъ, као на огледалу, и као чеда єдногъ отца, и членови єдне

фамиліе, грлиће се у заєдничкомъ колу по уде-
шаю свеобштегъ пѣвца, увѣнчаваюћи му родолю-
биву пѣвческу главу избранымъ цвѣтемъ, кое не
вене. Изъ земногъ Єлизіума, кой имъ є милый
пѣваць створио, пружаю они пѣму руке у Єлизі-
умъ вѣчный, кудъ га є вѣчна истина, за родъ
пѣговъ до вѣка прерано, одзвала, и душа пѣго-
ва ликуе онамо, утѣшена, да є, докъ се у хра-
мини тѣлесной бавила, чимъ є могла, роду зап-
ета усрдно послужила.

Видаковићъ є одъ ране младости за цѣлогъ
свогъ живота дѣйствовао, и, на велику утѣху ро-
да свога, ништа ніе у народности своіой рушіо;
што є годъ пакъ радіо, зазидавао є. Оживіо є
у народу любовь къ пѣговој исторіи; представіо
є предке пѣгове у ономъ виду, у комъ су свакогъ
подражанія достойни; заливао є у србскимъ лю-
бовь къ благочестію, оддаваюћи благоговѣишу
справедливостъ къ заведеніяма србскимъ христі-
янскимъ, а искореняваюћи пороке и добро измѣ-
рена злоупотреблѣнія; развио є любовь къ роду,
како уобште, тако и по свимъ подраздѣльнымъ от-
ношеніяма, између супружника, родила, и дѣце
браће, сестара, сродника, учителя и питомца,

господа' и подчинѣны'; чисто є вкусъ эстетичкій; подизао є желю къ читаню, — и будући є у оно време живіо, и писао, кадъ є само свогъ рода и овакавъ списатель на развитакъ свега народногъ добра могао успѣшно дѣйствовати: то и изборомъ предмета, и начиномъ представлѣня, є опредѣлѣнѣмъ тежнѣ, и снисхожденѣмъ времену и понятіяма, и угоженѣмъ потребама и желяма, многоплодно полезанъ быо. Кой грађанинъ пађе се сазидати, прочитавши разговоръ Любомировъ на острову съ военачалникомъ (царемъ Душаномъ)? Кой сынъ неће на добро упутити се, прочитавши совѣтъ Любомировъ къ Светозару, кад' га є у Призренъ шляо? Кой воиникъ неће презрѣти животь за владѣтеля и отечество; прочитавши славу Младенову? Коя майка неће поднети све овогъ свѣта муке за любовь свое дѣце, прочитавши трудове Косарине? Кой служитель неће полагати животь свой за свога господара, прочитавши отликованѣ Бурямово? Кой родолюбацъ неће се отличити у родолюбію, и сваког' рода честности, увидивши страданя и оправданѣ Любомирово? Коя дѣвица неће се чувати одъ лакомислія, прочитавши повѣсть Агапійну? єдномъ рѣчию, будући є у

свакој преповѣдчицы прекрасна морална наука, к њој неће утврдитисе у добродѣтельима, прочитавши онолике прилике упражиѣнїя овы! — И зато по другій путъ поздравлямо при изданїю овомъ премилый родъ сръбскїй занста родолюбивымъ чисто сръбскимъ дѣлама овыма, у коиѣ цѣлокупномъ изданїю, и да буде оно колико ѣ могуће чистїе и сїяїїе, нисмо жалили ни труда ни трошкова.

При изданїю овомъ имали смо найвећу бригу, шта ћемо съ ѣзыкомъ и правописомъ, коима ѣ Видаковићъ дѣла своя писао?

За ѣзыкъ смо се лако рѣшили. И онъ ѣ исповѣдао, да треба писати ѣзыкомъ говорнымъ, и писао ѣ овымъ, у колико ѣ налазио, да се къ овомъ приближити валя, као што су чинили и други оногъ времена списатели, иѣки већма приближаваюћисе къ говорномъ ѣзыку, а иѣки већма придржаваюћи се старославенскогъ. Домѣнѣвъ ово и садъ іоштъ трае, и іоштъ сасвимъ уѣдначено нїе. Но као што ѣ и онъ самъ у разна времена у овомъ смотренїю разнo поступао, и у доцнїе време све се већма къ говорномъ ѣзыку приближавао: тако непредосуђено мыслимо, да бы и онъ сада у оволикомъ приближіосе къ говорномъ

Г' **ѣзыку**, у колико видимо, да су се сви списатељи србски приближили. — И тако мыслимо, да нећемо тѣни нѣговой никакве увреде учинити, шта выше, да ћемо јој повољно поступити; што ѣзыкъ нѣгови дѣла' по садашнѣм' начину писаня говорногъ ѣзыка устројавамо, ненмајући друге намѣре у томъ, кромѣ оне, коју е и онъ непрекословну имати морао, да се књиге и удобнѣ и радѣ читаю, и у томъ смо съ нѣмъ на єдномъ и истомъ основу, у когъ бы извѣштено сигурно и онъ данасъ овако поступио, тымъ пређе, што се чрезъ времена и самъ къ овоме све већма приближавао.

Много намъ е теже было при рѣшаваню нашемъ, коимъ ћемо правописомъ нѣгова дѣла печатати? Онъ се у овима држао Кирилице, и не примао ни **ћ** ни **ђ** ни **џ**; шта выше, воевао е противу сваког' увођења новы' писмена'. У ово доба Србљи, истина, скоро сви на єданъ начинъ пишу, држећи се кирилице, и примивши у ову писмена **ћ**, **ђ**, **џ**; — има пакъ єдна странка, коя покрай овы' узима **љ**, **њ**, **ј**, а изоставля карактеристическа писмена **і**, **й**, **ѣ**, **ы**, **ь**, **ѣ**, **є**, **ю**, **я**, и тако стаяли смо при три кажипута, или да препечатамо дѣла нѣгова онымъ правописомъ, коимъ

се онъ служю, а то е чистомъ Кирилицомъ, или єдинимъ одъ два горѣнаведено? За нѣговъ правописъ говори чистота Кирилице, и, што е у овомъ предмету јошт' важниє, нѣгово собствено писањ, за кое се јошт' и борю: но аукторитетъ вишества списателя садашњи', кои су ћ, ђ, џ, примили, а по превосходству аукторитетъ високогъ, правителства Княжества Србіє (кудъ онъ роѣнѣмъ, као у селу Неменикућама, срезу Космајскомъ, Окружію Бѣоградскомъ, под самимъ Космајемъ, роѣнъ, принадлежи), кое е уредбомъ нарочномъ овај правописъ опредѣлило, и у овај писмена ћ, ђ, џ, пришло, побѣдио е постојану нашу волю, слѣдовати начину писаня Списателѣвомъ, и то е єдино, за кое у блажене тѣне нѣгове, а и у славногъ публикума србскогъ, као чувара собственостій србски, кудъ' дѣла списательска принадлеже, съ благоговѣніємъ за опроштенѣ молимо, готови, у послѣдуюћимъ дѣлама по ономъ правопису поступати, кой онда горњима аукторитетима приписанъ буде.

И тако ево ти, мый србскій роде! цѣлокупни, Дѣла Видаковићевы', да поновишъ, ако си кою заборавіо, умилне нѣмице нѣгове: „Ба-

гряно шарна отъ востока Заря,“ и т. д. „Пойте миле и любезне“ и т. д. „Сяйный мѣсець иза горе“ и т. д. Піймо єдну, піймо другу,“ и т. д. и т. д. и да обновишь сродство твое съ Любомиромъ, Младеномъ, Косаромъ, Светозаремъ, Драгиньомъ, Чедомилѣмъ, Милivoемъ, и другима проима честиты‘ романа‘ нѣгови‘, кои су сви теби достойни!

Понавляюћи пакъ ползу твою понавляшь купно и благодарность твою къ славном‘ сроднику твою, миломъ пѣвцу романтичкомъ, рѣчма Соломона Геснера! „Billig verehrt die Nachwelt des Dichters Nischenfrug, vom alten Ephen umschlungen, den die Musen sich geweiht haben, die Welt Unschuld und Tugend zu lehren.“

Здравствуй и благоволи! (Vale et fave!)

У Земуну 1. Новембра 1852.

И з д а т е л ь.

Како е природа дивно украсена, какавъ у вѣстеству поредакъ смѣрно око наше гледи! оно дрво, коє в у пролѣте цвѣтъ увенчавао, сада зрелымъ обтерѣсно плодомъ клонуло къ земљи; какавъ в чистъ, благорастворенъ, и мирисомъ испунѣнъ єсенъ овай воздухъ, коимъ я дишемъ, и кои све крѣпи и оживлява! — Ове зелене цвѣтемъ украсене около мене ливаде увеселяваю очи моє; оно сладко многогласны птица певанъ, коє я слушаемъ, пробѣи ми срце моє. Оиде тихъ жуборъ преко каменя кристалны поточища приводи мене къ сладкоме сну. Оно лако по вр'овима листнаты дрва зѣфира коєбанъ баца ме у сладку неку меланхолю и срце моє долази у движеніє! — О! любезна страна, коє срце моє вежешъ! о невино моє увеселеніє, коє никаквой измени не подлежишъ! срце в моє заиста оно за себе избрало благо, у коє пуно своє задовољство наоди, и коє му се нигда отети неможе. Оно є сазидало срефу свою на природной красоти, дакле остав му непоколебимо, као што є и природа непоколебима.

Овако нашъ младый Тихомиль єдно єсенъ ютро у тихой пустыни усамлѣнъ не далеко одъ Кулумбице у себи говораше. Онъ пуштентъ будући у лепе мысли и благоумна о природи благоразсуженя уопнєе сладкимъ чувствомъ

и обрати очи своє, коє у радостнымъ сузама пливау, на ону страну неба, одъ коє се данъ починя, „дивна дѣла твоя Господи! у узхищеню, рекне, како си све премудро устрою!“ Я на свакомъ мене окружавающемъ предмету силу твою, славу, и премудрость твою назначену гледимъ! какова се оно пурпурна указує одеѣа, у кою се одъ свогъ дворца свакидашньи онай царъ сунце излазеѣи облачи! — Како се она свита, коя є за неколико сатій све созданъ твоє покривала, у покою и найторжественіемъ ѣутаню садржавала, како се, велимъ, лагано къ западнѣой страни сада савія, и предъ дневномъ ономъ звездомъ исчезава. Колико ѣе сада миліонъ миліона найразличнѣегъ рода животны по лицу землѣ киптити, као изъ гроба васкрснути, и за свой аки наново дариваный имъ животъ съ новыма силама теби о свеблагій отче! благодарити. — Суза ова, коя изъ мои о благодатно небо! очію види се, не одъ савести каковогогъ гриженя, ни ти зато, што самъ се я свакога на овоме свету привременогъ блага одрекао исходи; но одъ саме мое найчистіє и благосавестне къ Богу за благость нѣгову признателности извире. Я самъ єдно твоє о великій Боже! созданъ, коє си ты быѣемъ обдарю, словеснымъ разумомъ украсю, и на вѣчность ону мене опредѣлю. Свако созданъ о свомъ се быѣу и животу радує, и сатимъ тебе создателя свога слави и хвали: али ни єдно понятіємъ о теби обдарено ние, као оно коє си ты наипосле створию и коє си царемъ надъ целымъ светомъ земальскимъ поставію кога си уму сва друга созданя подложію и нѣга си

шта више себи уподобио. Човекъ! најкрасііе создаѣтъ човекъ, ако е само управо човекъ, као што чистый изискуе разумъ, да буде. Я самъ истина по неиспытанымъ судьбама божиимъ одъ людій, и свакогъ ньіовогъ привременогъ увеселенія исключенъ, ништа маѣ я самъ съ моіомъ среѣомъ задоволяѣтъ. За мене су ове тихе шуме царске палате, за мене е умилно ово птица певаѣтъ и быстры преко камена поточиѣа шуштаѣтъ сладка музика. Я одъ млогометежногъ света удаѣѣтъ, увеселеніѣ мое у невинности, пезависимости и душевномъ размышлѣнію наодимъ. Я овде ниѣти имамъ коме за што завидити, ниѣти коме злобити, ниѣти буди у чемъ ближнѣга мога увредити. Мое е срце овде мирно, моя е савестъ спокойна: страсти, коє се у млоголюдномъ свету изъ суетны коєкаквы желя раѣѣаю, не муче душу мою. Мени е овде безлюдна ова пустыня најславнѣи градъ на свету, проста моя рана пріятнѣи него најбогатіе граѣанске и господске трапезе; мой е напитаѣтъ ладна изъ камена водица, моя е постеля мирисава, гди оѣу, трава, на којој се онымъ сномя наслаждавамъ, кога богатый граѣанинъ подъ свиленоктанымъ завесама будава жели. Я теби благодаримъ о Боже! и свію блага источниче! што си ме овога удостоіо живота. Я да самъ у свету остао, быо бы са светскимъ бригама, макаръ најбогатіи, обложенъ, пакъ не бы честито ни знао, како бы ми даннѣ живота протекли: ерѣо пристрастие у нама смртнима желѣ, кадъ се исподъ узде разума одтргну, прелазе предѣле, и границу нигда себи не наоде. Бедаѣтъ човекъ! ако мало има, труди се више имати, а

кадъ получи онолико, колико е найпре желію, желя нѣгова топрвѣ тада се распали, и уместо што бы се овде ограничила, то она текъ свой почетакъ на далѣ узима, и докле му се годъ ова назови среѣна благонаклонѣна показує, и дѣла узнапредую, онѣ се зауставити неуме, но тера чакъ до ослабленя самога себе; нитѣ е кадъ задоволянь, нити пакъ она блага, за коя е свакий свой покой, и само здра-лѣ дао, уживати зна. Такавъ богатирацъ у толико къ єду и пійѣу больій вкусъ одъ простога землѣдѣлца нема, у колико су нѣгова єла богатія и многобронія. Бадава онѣ посведневно за свою гушу нова, и скупощена измышля-ва єла, кадъ къ овима нова чувствованя приложити немо-же. Нѣму се све сласти съ временомъ учине общте, нити онѣ зато, што много има, више него што му природа нѣгова допушта, уживати може. Я ово мое благополучіє, кое у задовольномъ срцу, спокойной души и мирной са-вести наодимъ, не бы макаръ за какво споляшиѣ оно мни-мо благополучіє, кое очи наше заслеплява, променію. Блаженъ онай, коме е Богъ трудове нѣгове благословію, те е съ правдомъ што стекао, пакъ спокойно и мудро, умерено и опетъ трудеѣи се уживати зна; а ако му што одъ честногъ уживаня претече, чува, и пази као за єдно средство, съ кѣимъ дужность човеческу испунити може; т. є. слабоме у нужди помоѣи, и съ тиме себи нешто блага и за преко гроба стеѣи.

Но мы людіи на овоме свету, кадъ се тако у изобилію наодимо, да сва наша тѣлесна чувствованя задово-лявати почнемо, постапемо сладострастни, появе се у на-

ма разумъ помрачавајуће страсти; у изобилію размазимо се, и душа наша као да заспи; а кадъ насъ Богъ съ болешћу, сиротиньомъ, страомъ, или буди каквѣмъ другимъ противнымъ случаемъ посѣти, онда страсти у нама клону, и душа се наша као иза сна тргне: онда дођемо къ себи и упрепастимо се, кадъ видимо, колико смо се съ пута добродѣтели удалили.

Я да самъ кодъ мои родители, кои су ме у неги и меканомъ ономъ воспитаню — — хтеде юноша речъ проджити, али неко одъ натрагъ шуштанѣ чуе, окрене се, и види едногъ грдногъ човека! онъ имаше по бедрима препасанъ мачъ, за поясомъ буздованъ, едно у руки копљѣ. Човекъ око 45 година, и чрезвычайно големъ: бркови му се по издалека зацрне, као да црно ягѣ у усти носаше. На глави калпакъ са спуштенымъ изъ њѣга црвенымъ скерлетомъ; коса дугачка и лепо сплетена, чакшире плаветне и широке до самы грудій, по одной пурпурной ечерми (црвениъ пруслукъ) сребрна дугмета, и по нъой горня свита зелена, мало сниже колена. Десну руку мало укочену имаѣше. На лицу њѣговомъ печаль съ њѣкомъ умереномъ яросћу смешана виѣаше се. Онъ пристуия къ Юноши и съ добро утро поздрави га. Но оваѣ њѣговъ изговоръ, премда е съ умеренымъ гласомъ изрекао, тако му изъ грла загрми, да се Юноша ужасне; за волю божію, рекне у себи, етъ могуће да е Херкулесь, за кога пишу, да е але и аждае са своимъ штапомъ тучао, страшній одъ овога быо. Онъ се спусти ту на мекану траву, и замоли Юношу да му горню альпину

скинути помогне; овај то учини, и види му руку превієну. Имали овде гди какво село, запыта; има рекпе Юноша, нека Колумбина, но подалеко є одавде. А шта ты овде чинишь, ниси ли пастыръ; Юноша слегне съ рамсны, незнамъ ни самъ, шта самъ, одговори му. А гди си се родіо, запыта га Херой; я самъ се родіо у Косовцу, поредъ Вишнице рѣке, одговори Юноша.

Херой. А да ни си и ты одъ Каравлашке садъ дошао?

Юноша. Нисамъ: я се већ одъ неколико година овде близу у єдномъ манастиру наодимъ.

Херой. Мене се чини да самъ я тебе тамо у войны видіо; такавъ истый младићъ твога возраста и подобіа.

Юноша. Нађе се людій подобны, но мене знамъ, да ниси до данасъ видіо, као и я тебе, нитъ самъ я кадгодъ преко Дунава быо.

Херой. А при чему се овде бавишь?

Юноша. Ни при чему; є тако ко што ме видишь.

Херой. Како бы то было; — а имашъ ли кога одъ рода.

Юноша. (судане.) Незнамъ садъ ни за кога.

Херой. Валяда си ђакъ у манастиру?

Юноша. Быо самъ по садъ нисамъ.

Херой. А єли далеко тай манастиръ?

Юноша. Ніє далеко, између ова два холмића (брежулька) што се виду (показуюћи му рукомъ) а я се

овде, придода, у манастирской башти понайвише наодимъ, коя є мало ближе одъ манастыра овамо.

Херой. А знашъ ли книгу?

Юноша. То ми є єдна на свету забава, у читаню книга я увеселєнъ и утѣху наодимъ.

Херой. Па како се не запопишъ?

Юноша. Може и то временомъ быти, али волю за садъ ни на какавъ чинъ на свету немамъ.

Херой. А како ти є име?

Юноша. Мени є име Тихомиль.

Херой. Дедъ молимъ те Тихомилю! помогни ми ову рану превити! — почемъ то рекне скине завой и кадъ види юноша, подиђу га мрави, каква страшна рана быаше. Шта ти се чини, запыта га, оћели кадъ та моя рана зарастити?

Юноша. Сасвимъ є запуштена, како ми се види, и страшна рана, но я знамъ некогъ добро искусногъ лѣкара, кон неверуємъ, да ти ю небы излечю.

Херой. Богъ бы изъ тебе проговорю.

Юноша. Сємъ ли запытати, како си ю добыо?

Херой. Е мой брате! болъ пытай како самъ и главу изнео, гди самъ быо. Но я самъ на теби примѣтю, да си се ты одъ мене, кадъ си ме угледао, мало уплашио, кажи ми право, за каквога човека ты ме држишъ?

Юноша. Право да ти кажемъ, ты или си какавъ арамбаши, или войникъ, или найпоследє (некте изреки) по дао бы Богъ да си! —

Херой. (привати му речъ) Я самъ войникъ быо, алъ садъ самъ ништа, кадъ самъ овако осакаћенъ. — Ты ваљда си чуо одъ пре за ону страшну войну Баязита цара съ Тамерланомъ татарскимъ кралѣмъ.

Юноша. Я самъ чуо нешто, али нисамъ извѣстно башъ разумети могао, ель истина, да е Баязитъ онако злосрећно съ Тамерланомъ прошао.

Херой. Онъ е разбіенъ сасвымъ и уваћенъ, я самъ га очима гледао, кадъ су га у ланцу предъ Тамерлана довели.

Юноша. Дакле ты ваљда си у србскомъ полку быо?

Херой. У србскомъ съ Турцыма заедно. Знашь, да е госпођа Милица после битке косовске на тай пачишъ съ Баязитомъ миръ, да ю више недира, и учинила, да му оба сына своя Стефана и Вука съ некимъ числомъ войнства у помоћ дае. Сада су обадва она, као што чуемъ, у Цариграду, такође и Ђорђе Вуковъ; а Григоріе е заробљенъ.

Юноша. Ахъ неговори! — а шта се молимъ те за Милеву сестру нѣову чуе? гди е она сада?

Херой. Она е была за Баязита удата, то мыслимъ да си чуо, дакле е и ню Темерланъ заробио. — При овимъ речма Юноша духомъ клоне, замысли се, поћути, па потомъ рекне: како е име теби?

Херой. Мени е име Никодимъ.

Юноша. Брате Никодиме! ты мени јошъ као непознатомъ нећешъ пріятельство одрећи, да дођешъ са мномъ

у мое обиталиште? оно е така овде (показујући рукомъ на неке къ дунаву идући узвишене брежуљке). Я знамъ, придода, да си ты као путникъ и гладанъ, ако те не будемъ у станю, као што бы ктео. угостити, а я къ те съ чимъ могу, али свесрдно дочекати.

Пођу дакле тамо у разговорю; Юноша га запыта, гди се е родіо. Я самъ се родіо у светогъ Саве принциповини, у маломъ некомъ месту, кое се Подгорица зове.

У светогъ саве принциповини! гди е то? то е Херцеговина, одговори Никодимъ, коя се одъ Босне и едногъ края Србіѣ къ црной Гори простире. А! Херцеговина? знамъ врло добро. ×

Мелутимъ дођу къ одной пештери, коя у самомъ камѣну унаоколо изсечена бьяше; ово е, рекне му, мой пустиническій домъ, овде я самъ више него у манастиру пребывамъ, ово е место прибежиште мое одъ пространога света; овде я усамлѣнъ младость мою ослаблявамъ; но при свемъ я самъ задоволянъ съ онимъ, што ми е судьбина мой у део дала.

Одъ ове пештере една велика планина почетакъ свой узима, спрофу кое многи брежуљцы и веселе ливаде место запремаю. Выше пештере по одномъ врло мало нагнутомъ брданцу стогодишњи и редки растови, као Кедрѣ на Ливану видише се, съ долиѣ стране къ некимъ съ цвећемъ посутымъ ливадама густе шуме као рукомъ насађене чинише се: ту ништа чути нис, кромъ циркутанъ по многолистватымъ дрвима птица и тиха преко камѣня

поточна шуштаня. Видишь! рекне Юноша другу, какавъ е овай чистъ воздухъ и пріятанъ по нѣму одъ польскогъ цвѣта мирисъ. Како намъ овде птичице умилно певаю; само кадъ бы имао єдногъ доброгъ друга, съ конмъ бы певино ово мое увеселенѣ посведневно делити могао; пакъ начастъ свакоме сва она светска по градовима, варошима, измышлѣна веселя, гди раскошанъ порокъ понайвише царує. О любезный Никодиме! какве пріятности срце чувствително у красоти природной посведневно црпити може.

Са тымъ отвори пештеру свою, коя чиста и спремлѣна као каква келица быяше, єданъ чистъ асталчиѣ поредъ дувара, єдна одъ просте даске клупа, две столице, креветъ и неколико комади земляны судова, цело покуѣство нѣгово виѣшане се. Онъ наложи ватру и пристави зелена пасуля, кое є онъ у вече іошъ набрао быо, да се кува за ручакъ, младъ є пасуль говорєћи другу, садъ ће се скувати, а имамо мекана лебца, кога ми є мало пре баштованъ изъ манастира донео, такође и єдну диню и две лубенице, кое самъ закопао поредъ воде у землю да ми ладне за ручакъ буду, као да самъ знао, да ћу госта имати; само намъ фали по коя чаша вина, но Богъ ће намъ и овай недостатакъ надокнадити; пиѣемо изъ кондира баштованова, а онъ нека иде у манастиръ по друго; а лепо га є овде поредъ єдногъ ладногъ извора, да му се лади, метуо, и ние смотріо мене да самъ га узео на умъ, а заслужио є, да му єданпутъ вино попиємъ, ербо є и онъ ономадъ мое две динѣ изъ воде, гди самъ я ладити метуо, однео. Ово говорєћи тури рукомъ у єдну

страну дувара, и отвори врата, коя се примѣтити нису могла; кадъ тамо, алъ една прекрасна црквица, у коіой є предъ неколико дивно измолованы светы образа зейтинъ горео; овде се, рекше страноме, я Богу молимъ. Никодиму падше у очи нека надъ врати одъ чисто белогъ мермера плоча, са изсеченымъ стиховима.

Пожихъ лѣта многа
 Въ семь уединеніи
 Упражняеь всега
 Во святомъ писаніи,
 Всеує умъ мой возводихъ
 Постигнути тайну,
 Разсуждая о многихъ
 Богомъ сокровенну,
 Сто тридесять лѣта
 Аки иѣба завѣса
 Покриваше всегда
 Духа моего очеса!
 Много кратъ плакахся
 Слезы проливая,
 Богу творцу молихся
 Руки простирая:
 Вишновиче созданий!
 Освѣти ми духъ мой
 При послѣднемъ издыханіи,
 Да узрю путь свой
 Камо азъ пойду
 Изъ сего тѣла:

Обрѣстили буду
 Добрый покой за дѣла.
 Долгій мой животъ
 Аки сонъ утренній,
 Или скорый свѣтъ
 Преко неба молній
 Пройде, исчезну
 Къ гробу приближися
 И сіе въ минуту
 Се быти мнитмися —
 О суето суетствъ
 Вся земная блага!
 Всяка сладость богатствъ
 И слава всяка! —
 Азь старецъ смиренный
 Феофанъ сіе
 Рабъ Божій грѣшнй
 Во кратцѣ житіе
 Мое здѣ пишу
 На мраморномъ камени
 Отдавая (Богу) душу
 Тѣло же земли. —
 Простите мя вси
 О чловѣцы!
 Простите мя любезніи
 Всеи мои потомцы!
 Се двери вѣчности
 Отверстыя вижу,

Се лики Ангелстїи
 Поющыя слышу! —
 О смертный пейся
 Души покой снискати,
 Отъ порока клошися,
 Добродѣтель люби:
 Добродѣтель насъ пратить
 Преко гроба мрачна,
 И во мѣсто уводитъ,
 Гдѣ суть благозрачна. —
 Коль сладостна пища
 Бѣ тиха надежда,
 Благорастворяюща
 Горкость смерти всегда. —
 Тѣло мое съ червми
 Истлѣти будетъ,
 Душа же съ Ангели
 Во вѣки поживеть.

Тай истый пустинникъ рекше Юноша, ову в пештеру
 изсеши дао! онъ в у нѣой 57 година како кажу живіо.
 Онъ в быо калуѣрь, наученъ человекъ, и добродѣтелинь.
 Онъ в са своимъ умеренимъ уживанѣмъ, особито у ово-
 ме здравоме месту сто тридесеть година поживіо, и ко-
 кико га старіи наши калуѣри памте, свагда в здравъ быо;
 гди се в родіо, нико га знао нше. Пре него што ѣу я
 овамо доѣи, продужи Юноша, на 7 година преставіо се,
 и овде в, (показуюѣи) подъ овомъ плочомъ саранѣиъ:
 онъ, кадъ в познао, да ѣе умрети, даде дозвати еднога

старца изъ манастира, те му ове стихове изговори, кои потомъ на той плочи изсече. А како самъ я овамо дошао, каза љу ти, и сва моя тайна приключеня, коя юшъ нико незна, теби љу едноме саобштити. Но време е, да што ручамо, а ручакъ е ево готовъ. Сила е занста тай поживіо, излазећи Никодимъ рекне, али ако е тако дугъ животъ у пустиньн са зверовима провео, и своме сачовечеству ни на какву ползу ние быо, ние достоянъ опоминаня. А! быо е како чуемъ, изреданъ проповедникъ слова божія, рекне Юноша; и сатимъ дођу и седну ручати подъ еданъ стародреванъ выше дома растъ. Не ћешъ моћи, може бити, рекне Юноша, себи представити, како ми е драго, што те е случай тако на мене нанео; едно, што самъ желанъ, да съ кимъ проговоримъ, а друго, што си сада одъ те битке дошао; кажи ми, молимъ те, еси ли давно већъ воиникъ? На кое Херой: има скоро 18 година, одъ како непрестано подъ оружіемъ служимъ.

Но ово тринайста година, одъ како Баязиту служимъ быо ми се овай воиничкій редъ са свимъ омразіо. Елъ ти отаць воиникъ быо, затыта Юноша. Мой е отаць, одговори Херой, быо простъ пастиръ, чувао овце, но быо е добаръ газда, имао е стоку силу! имао самъ я юшъ два брата, кои су на полю Косову у жалостной оной съ Турцыма битки предъ моима очима пали, камо срећа да самъ се и самъ скончао, но ево већъ како реко тринайсть година одкако Турчину служити морамъ; по хвала Богу да се еданпуть избави Баязита, или болъ да рекнемъ не-

ситога звера, кой е толикій светъ узбунио быо. Дакле ты си и на Косову у битки быо? у уехиѣнио запита Юноша. Ёсамъ занета быо, одговори Херой и 7 рана онде самъ я добыо, пакъ ево ме и данасъ живогъ. — Ей! — машеѣи главомъ продужи беседу — оне битке нитъ е гди было нити ѣе заръ быти, нити бы я ужасаѣи онай ме-ђу два силна народа бой описати умео. — Турчинъ истина съ много веѣимъ числомъ одржао е побѣду надъ нама али га е скупо стало, они ѣеду одъ рода на родъ своимъ потомцыма бытку са Србиномъ на Косову преноведати.

Юноша на то уздане. Ей Боже мой! рекше, онаме е битка вечитой жалости и предала; онде самъ и я мога сладкога родителя изгубио, кога е смрът и мое матере животь отела, а мене у жалость утонула и у ову пустыню оправила. Ово Юноша изговоривши груну му сузе низъ образъ и мало уѣути. — Потомъ „я неверуемъ, да ты иѣга ниси познавао?“ Може быти, одговори Никодимъ; а како се звао твой отацъ? Стефанъ Мусиѣ! — Стефанъ Мусиѣ! — и ты си иѣговъ сынъ! — Я занета несреѣанъ иѣговъ единацъ, ако си га познавао. Никодимъ съ удивленѣмъ Стефанъ Мусиѣ войвода? Войвода одговори Юноша съ уздисаеѣмъ, и у двору савѣтникъ е быо! — О чуда, шта ми каза! и ты си иѣговъ сынъ! Я истый, дакле си ты иѣга познавао? — О како не бы я могао полковника познавао! кои самъ съ нѣимъ нераздовоено и подъ иѣговомъ управомъ три године воевао, хмъ! хмъ! хмъ! како е съ тобомъ среѣа поступила те си овамо дошао; та нѣ ли онъ толика притяжания своя имао, а Турцы ванъ предѣлъ съ ове стране Мо-

раве ни су нападали? Истина одговори Юноша, одъ Турака є сва наша страна мирна остала, али друго се є зло мени сбыло. Отаць да ти є погинуо, то знамъ, рекне Херой, ахъ Богъ да га у вѣчности оной упокои и славу му небесну даде. Блажена и света душа, диванъ мужъ, и бодаръ Херой! онъ є достоянъ одъ целогъ народа нашегъ оплаканъ быти; онъ колико є храбаръ, толико великодушанъ; колико є силанъ, толико є милостывъ быо. Сада Юноша одъ плача ништа говорити немогаше, и онъ му допусти неколико минута плачемъ олакшати срцу своему; потомъ кротко га опомене: не тужи любезный мой тако безмерно! ниє онъ самъ но цело є наше благородство онде пало, не ожалосѣвай се као они, кои надежде на Бога немаю; опомени се, да смо християни, Богъ є заръ хтео, да тако буде. Онъ є свой драгоцени животъ као и многи други за свой родъ, кои є любіо, жертвовоа и юначки га изгубіо. Онъ испунивши славно дужность свою, сада се вечногъ наслађує покоя. Оплакуймо болѣ продужи Херой, насъ саме кои смо дочекали, да насъ варваринъ данъ на данъ мачемъ истреблює, и наше красно отечество, кое су намъ праотцы наши крвлю стекли, неправедно отимаю и себи присваяю; наше благоцветуће вароши, наше одъ много стотина година сазидане градове, руше и немилостиво обараю; тако да до сто година ни трага може быти потомцы наши одъ трудова свои предкова познати нећеду: Баязита се избависмо, али може быти да є нѣгово наденіє горемъ іошъ путь къ нама отворило. Како бы было сада Силпومه Стефану кадъ бы

устао, и за мало време ужасну ову у свомъ отечеству промену видіо.

Надежду благоласкателну сада имамо у младоме Десноту Стефану, но опетъ Богъ зна како ће бити; несогласіе које є наше силе и разрушило, јако се међу нацима угнѣздило.

Сирота госпођа Милица опетъ є за благостанѣ свога народа мудро промотрила, видећи себе у тесноћи припала свирѣномъ и крвожединомъ Баязиту молити. Она є и њму сврхъ оны отеты одъ иѣ предѣла велику сумму преко године плаћати обећала, да бы само прочу часть царства своимъ синовима и младимъ наследницима задржати могла. И она є иѣга са тымъ коекако смирила и задовольила была; али пренесрећни Вукъ незадоволяиѣ са своимъ достоинствомъ Деснотства, ополчи се противу иѣ, свое пушице и законе заповедителнице! да іој одузме све и себе краљѣмъ учини, која му се желя ише кодъ Мурата, отца Баязитова, испунила; кадъ є т. е. Мурату отишао, и съ њимъ уговорѣ учинио быо, да ће му спога господина и таста Лазара на Косову полю издати, и иѣму на руку учинити, да онъ надъ Србиномъ побѣду одржи, пакъ да га зато краљѣмъ постави! іонѣ несрећникъ къ овоме безакономъ дѣлу придода и веќе зло, што о истомъ издайству на праведногъ Милоша, Милана и Ивана кодъ Лазара дагати почне, а то є чинио зато да бы подозренѣ избегао, које су они сврхъ иѣга о томъ већѣ имали. И они као люди благосивестни тако се зато огорче, да унамере невинность свою предъ цѣлимъ светомъ дѣломъ осве-

дочити. Оду дакле онако увређени и яростни међу Турке, Мурата убию, и сами ту подъ довольномъ съ Турцыма бореню погину.

После битке Косовске, кадъ е Вукъ противъ Милице оружiе дигао, была е сирота принуђена наново моли-ти онога за помоћъ противъ свога зета, кога е мало пре-едва за миръ, да ю више недира, намолила была. . . Ба-язиту е лако сада было у мутной води рибу ловити : онъ е видio, да се ово жалостно међъ Србима несогласiе на нѣгову срећу клони. Драговольно обећа нioй помоћъ, и противъ Вука заштиту, али да му она даде свою най-млађу кћеръ Милеву за жену, и къ томе iоштъ два своя млада сына Стефана и Вука съ добрымъ числомъ воин-ства, да кодъ нѣга подъ оружiемъ служе.

Шта ће сирота размышлявала е свакояко, оће ли се на такво зактеванъ упустити, или не. Найпосле за истре-бити унутрашиѣгъ врага, кои свима яму рые и копа; усо-ветуе се съ патриархомъ, и жертвуе како свою прекрас-ну кћеръ Милеву, тако и два любезна сына са воинствомъ Баязиту на службу.

Баязитъ сада помоћъ свою пуници не закосни; онъ таки на Вука удари, и сву ону часть царства, кою е онъ као деспотъ притяжавао, отме и Милицы присвои, а нѣ-му само некiй предѣлъ, да може по карактеру са своiомъ фамилиомъ поштено живити, остави. И тако ево већъ тринаиеста година, одъ како се Милева съ Баязитомъ обру-чила, и одъ кога времена сынови Лазарови и Вукови Ба-язиту служити мораю.

Садъ разсуди, да су Срби сами себи Турцы были, и да в њиво несогласіе проузроковало отечеству нашему пропасть. — У исто време кадъ имъ в непріятель съ толикомъ силомъ изъ Азіе на вратъ дошао, роди се међу њима мрзость и раздоръ! — не чудимъ се што смо пали, но како смо се могли и овако одржати. . . Любезный мой! настави Херой, — тешко ономъ народу, гди се таква пагубна куга, т. е. несогласіе међу прве, одъ кои народъ зависи, усели, и гди такови еданъ на другога дуба, еданъ другомъ завиди, ненавиди, и свакій оће заповедникъ да буде, а нико да се повинув. . . Заръ бы смо мы на Косову изгубили да ни в Вукъ краљемъ быти пожелаю, и доброга княза и краля свога изневерю? — Ель могуће, молимъ те, рекне Юноша секући диню, да в онъ еданъ съ шговымъ поступкомъ томе узрокъ быо, да наши изгубе? Онъ истина, продужи, да в онде изневерю, али величъ съ онолико войске, што в съ собомъ одвео, ни в толикій уштрбъ учинити могао: ербо чувмъ 10. ияда што в при себи имао, више ни в страну уклоню. Десеть ияда, одговори Херой, али самы коняника и одабраны юнака особито у онэй ма, кадъ бы еданъ момакъ више потребанъ быо, него другій путь десеть. — Али ни в све зло у томе, но што в три найпоглавитія полка Лазарова обезглавио, кадъ в войводе оне славне, за кое в мало пре речь была, кодъ княза облагао, те оду и погину, кои бы съ воинствомъ свакій своимъ управляю! Знашь ли любезный мой Тихомилю! да су они огневити змаеви были: цело в наше царство съ њима лично было. они су

три яка стуба были, на коима е оно стаяло ; проби беду стотине година да онакве юнаке неће србска мати одоити. Што се е стара Грчка дичила съ Ахилесомъ, Херхулесомъ, и Улисеомъ, то се е Србія съ Милошемъ, Миланомъ и Ивановомъ дичити могла. Они не само да су редке оне даре и таленте, кои се у войничкомъ реду изискую, имали, но найсвештеніи онай за отечество свое пламень любви у срцу е нѣовомъ горео. Истина, превати Юноша речъ, да су были юнацы и бодрі за родъ свой, како чувъмъ, ревновательи, али слабость су свою у томъ показали, што ни су могли лютину свою надвладати, ярость свою умерити и благоразумнімъ начиномъ за оправдати себе безъ штете обшества поступити, него тумаре и оду те погину. Е мой Тихомилу! — чудна е стварь кадъ човекъ унутрашнімъ некимъ душе свое побуженѣмъ, потруди се себи славу какву задобыти, любовь кодъ свои заслужити, и честь распротрти, па кадъ такавъ съ правдомъ и добродѣтельи крозь млоге године то получи, и текъ што у срцу своме таквы трудова свои сладость осети, а другій дође, и неправеднымъ начиномъ, изъ саме зависти, што онъ ние быо кадаръ то заслужити, отргне му и отме. Млоги нѣи зато окривлюю, што они нису могли мало себе у онай ма побѣдити, али! — чудно е то; у єдномъ славолубивомъ витезу нетражи благо — и смиренно разсудлива философа. — Правый философъ ма каквымъ на нѣга потваранѣмъ увредити се лако не може; ерь онъ ако признае у савести своіой увреду ону, коя бы му се учинила, да е заслужио. срди се самъ на себе

и самъ свой судія бѣва, ако ли му савѣсть иѣгова каже, да оно ниє истина, но измышлѣна лажь на иѣга, онъ нити мари, нити се срди, нека говори ко шта оѣе, онъ сва своя дѣла по савѣсти управля, пакъ мирно спава и безбрижно живи. Али у кругъ оваквы людій войника не ниши.

Али видишь любезный мой Никодиме! рекше Юноша, неки говоре, да Вукъ ниє хтео Лазара на Косову изневерити, но да є онъ предвидію турску сиду, па Лазара саветовао, да се уклони съ войскомъ, и да миръ одъ Мурата, ма на кой, за тада, начинъ поиште, и потомъ, кадъ бы за себе благонаклонитію прилику удлучили, да на иѣга нападу; и Лазаръ то ниє хтео, а онъ — не! не! пресече овоме речъ Никодимъ, ниє то тако было. Вука сада изговарати, толико значи, као арапина съ сапуномъ прати. Може говорити ко шта оѣе али я знамъ, кадъ є онъ правый отечества свога ревнователь; и истинитый сынъ, зашто є потомъ на госпоѣу Милицу ратъ дигао? Веруй ты мени, као очевидцу овога дѣла' да онъ ниє оно число войске на Косову уклонио, мы бы совршену надъ Турчиномъ побѣду одржали. Звашъ ты да су нама Турцы три пута леѣа окренули были, и да се турско воинство толико умалило было, да бы иѣ лако съ петъ, шесть илѣда добры и одморны юнака побѣдити могли. Али веѣъ бы и проѣе. . .

Но кажи ми, кога си ты мене іошъ быти помыслио, што си заустіо, а изреѣи ниєи хтео: када си рекао „ты или си какавъ войникъ, или арамбашиа или наипосле — по

о да бы мени то Богъ дао, ко е тай? Я самъ pomysлю, одговори Юноша, да ниси одкудъ мой уякъ Кралъвиѣтъ Марко; кога, премда 10. година видіо нисамъ, опеть физиогномія нѣгова, коя е врло твоіой подобна, добро ми у памети стои, и зато самъ се быо обрадовао.

Ей! Марко! Марко! ускликну Никодимъ; шта самъ га съ нымъ вина поію! — А ниси за нѣга што чуо? А одъ кога бы я овде чути могао, рекне Юноша, онъ е морао гди погинути кадъ га одъ неколико година нема. Онъ е погинуо, придода Никодимъ, веѣъ ово е седма година. Кадъ е Баязитъ Милеву узео, и съ госпоіомъ Милицомъ миръ утврдіо, треѣе године скупы войску и удари на грчке землѣ. Завоюе Македонію, Тракію и Тесалію, потомъ и Бугарску; и видеѣи себи среѣу тако благонаклонну, и добаръ у оружію успѣхъ, покуси се у исто време и преко Дунава преѣи, и Влаसे завоевати. . Іонъ Мирчевлашкій войвода извѣштень будуѣи о нѣму какавъ е зверъ, скупы све по своіой држави, кое е годъ оружіе носити могло, и начини еданъ великій при Ровнику станъ; а прочи народъ свой старо, младо и слабо, даде уклонити коекудъ у планине. Мы Хрстіяни, кои смо кодъ Баязита были, сви смо єдинодушно желили, да бы Богъ Хрстіянима поспѣшію, и нѣи одъ неприятели заштедіо. Истый Кралъвиѣтъ Марко, ахъ! добрый мой побратимъ, и юнакъ на далеко чувенъ, ревносту къ Хрстіянима распалѣитъ будуѣи рекне „я Бога молимъ, да Хрстіянима буде помоѣникъ, пакъ таки првый некъ у овоме рату погинемъ.“ И

Богъ е њговъ животь дотле сачувао, докле в оно, шта е пожелію, очима видію.

У вече, пре него што ћемо се съ Власима ударити, съ њимъ самъ послѣдній путъ вечерао, и у разговору до саме зоре ноћъ провео: было в насъ у дружеству четворица; попилисмо неколико ока вина. . Кадъ у ютру рано огласе бубиѣви и таламбаси да се ударимо; и мы смо тако трезвени были, како годъ што мене садъ гледишгъ; изгрлимо се и излюбимо, као да се више нигда видити нећемо, пакъ онда свакій у свой станъ одемо; и текъ што се данъ и ноћъ делити почну, 21. Јануара, изиђу на коњима неколико трчалишта (попришта) предъ непријателя, и толико число ставе се напотивъ одъ Мирчевы: ови први бой по обичаю започну. . Потоме мало помало обадве стране у движенѣ дођоше, како годъ кадъ ветаръ и олуя шуму какву заљоля; и кадъ се помешасмо таквогъ окршая! такве сече и звеке оружія у свой данъ нитъ си видію, ни чуо! крвь в свуда потокомъ текла; али врло в мало трајло; надвлада Христіјанска страна, Турци обрну леђа, и, кудъ кон, бегати почну. А наше деспоте, кадъ то видише, заокрепу свою войску за неку планину: по ту в онаковы србски юнака погинуло, да се в самъ Баязитъ за њима заплакао, и говорио „нежалимъ я, што самъ овде мейданъ изгубію, нити в захтевати, да мени сређа свагда по жельи послужи, но жао ми в што изгуби онакве юнаке, особито неке одъ Србала, на ков самъ велику надежду имао. Дакле ту валида в и мой уякъ Марко погинуо? Запыта Юноша.

Кадъ се є, рекне Херой, са многъ полюбію и опростию, на єдно поль другогъ сата потомъ смотримъ случайно єдногъ грдногъ Влашину, кой на коню полагао пакъ съ дугимъ мачемъ млави пустый Турке као какву децу, и некако приближи се къ мени, бацымъ око на нѣга и у препастимъ се, кадъ видимъ, да є то Марко! — Кадъ се є брже преобукао, шта ли є чинію, Богъ бы га знао; превали свое велике очи на мене пакъ рекне: „Овако побро! светао ти образъ! овако као и ябрани ближнѣга, и брата съ коимъ се изъ єднога путира пречешчуеть.“ — више га затимъ ни самъ видію, но чуо самъ, да є ту за цело погинуо.

Ту Власи съ Божіомъ помоћу одрже побѣду и Баязитъ разбіенъ и посрамлѣнъ врати се са остаткомъ войске свое преко Дунава у Бугарску.

Ту за неко време одпочине, и войску свою понови, али неспокоянъ и преко мере у нѣму славолюбивъ духъ ние му дуго у миру пребывати допустію, оде и обседне Цариградъ! Судбина є заръ одложила была, да се овай славанъ градъ іошъ за неко време одъ Хрстіяна не одтргне; и тако опетъ одступи одъ нѣга; єрбо Жигмундъ, маѣарскій краль, чує, да є Баязитъ све свое силе сада къ Цариграду прибрао, пакъ скупил одъ суседны царева силу войску, и дође у Бугарску съ намеромъ све оне хрстіянске землѣ одъ нѣга одузети, и себи присвоити. Ово нѣгово благо предиріятіє целоме Хрстіянству надежду у срцу роди; свакога є срце радость занимала, свакій є благожелателне о нѣму молитве Богу одавао. Но

бадава! суђено є заръ было, да Христїани за исправленѣ свое подѣ варварекїи бычь подпадну, и за неко време съ трилѣтиѣмъ стегну душе свое. Жигмундъ съ таковомъ є надеждомъ на Баязита пошао, да є самъ говорїо „только оружаны руку имамъ, да, кадъ бы само небо доле клопуло, моя бы га войска съ копьяма подунрети могла.“ Но єсть! — како се Баязитъ о иђговомъ долазку извѣсти, одма остави Цариградъ, и привуче воинство свое къ Никонолю, и ту се спрођу свога новаго саперника утврди. После неколико дана ударе се и страшанъ бой учине. Жигмундъ имаюћи много войске юначки се подуго држао, но напоследакъ клоне, и тако му войска ту изгине, да се є єдва самъ, кои се хвалїо небо копьяма задржати, на єдної лађици преко Дунава спасао, и Дунавомъ одлива у Цариградъ, изъ Цариграда чакъ у Родосъ островъ, изъ Родоса у Далмацію, а изъ Далмаціє врати се у свою землю. Юноша машећи главомъ хмъ! хмъ! хмъ! — Правмїи є што великиъ бидъ одъ Бога на насъ послать. — Но како ќе молимъ те Баязитъ съ Тамерланомъ почети, кой му є тако лепо доскочио? — То є было овако.

Између Мануила Палеолога и Андроника брата иђговогога у Цариграду роди се нека злоба и кавга: они се почну као и наши деспоти о круни и царскомъ трону препирати. По дугомъ препирањю Андроникъ Мануила метне у тавницу. Овај се после некогъ времена помођу себи наклонїи прїятеля изъ тавнице спасе и прибеже Баязиту, замоли га да бы га противъ брата свога заштитїо, и обеђа му сваке године 30. илїа дуката плаћати,

и съ нѣмъ кадъ му годъ заповеди, у рать иѣи: ако му онъ юшъ у толико помогне, да може брата свога сбацати и на престоль царскій сести.

Баязить не толико ради дуката, колико едногъ императора за свога вазалла (подчинѣногъ слугу) имати, найохотнѣе се о томъ потруди, и за мало време овоме желю испуни, Андроника сбацы а Мануила на нѣгово место постави. . . Сада Мануило морао е онако играти, како му е Баязить свирао; — морао му е съ воинствомъ као робъ служити! . . . Ето любезный мой какавъ е плодъ несогласія и грдиѣ! — Кадъ му се веѣъ досади зверу подобномъ и ненаситимомъ Баязиту по обеѣаню своме, толике службе отдавати, одступи одъ нѣга и одрекне му подчинѣность: но са тымъ га у такову ярость постави, да му овай таки съ войскомъ Цариградъ обседне.

Мануило сравняваюѣи свою силу съ нѣговомъ, видіо е, да му odporъ дати неможе; прибегне дакле Тамерлану татарскомъ краљу, замоли га и обеѣа му цео имперіумъ уступити, само да бы га одъ насилія Баязитова ослободіо.

Тамерлану се ово условіе допадне, безъ свакогъ закосненя скупил млогочислену войску, покріе поля и горе са шатори. Баязить такоѣе утврди себе наспрамъ нѣга добро. За неколико дана стра и надежда меѣу нѣма волновали су се, коме ће се среѣа благонаклонна показати. Найпосле Баязить потайный некій стра у срцу осети, да не проѣе и сада као прошасте године съ Власи; пошаль посланике, и замоли свога саперника за миръ. Али сва она обеѣаня, за коя е онъ миръ купити хтео, учине се Та-

мерлану у сравненію царскогъ престола, кой се нѣму о-
бећава, мало и ништа. Онъ одрекне просьбу нѣгову, и
коначно съ нѣмъ се ударити завери. Баязитъ съ ладномъ
сада надеждомъ постави воинство свое у поредакъ, и
стане їй словомъ ободравати, особито насъ Србе говоре-
ћи овако: „Вы сте млада стары славена, съ којма в А-
лександръ Филиповъ сынъ некада Азію продрео, и
великогъ Дарио побѣдио: ваши су праотцы при мени то
име славинъ за храбрость и вѣрность свою и получили,
а вы ће те при мени оно сада потврдити.“ И истина
наши су се десноти нѣму овдѣ вѣрни показали: храбро
и ревнсно противъ Татара съ нама борили се. Но на-
ше мало число шта е могло противъ онолике силе учи-
нити? тукли смо се и секли четири дана едно за другимъ,
све у променителномъ успѣваню, часть е нама, часть нѣ-
ма, срећа помагала: была е една и друга страна кое одъ
глади, кое одъ умора клонула, и последнѣ свое крѣпости
подуго у равновѣсію држала, тако, да се ние могло види-
ти, коя ће наипосле триумфирати. Крвь се е ту безъ
штедиѣ пролила и цело е полѣ съ лешевима покривено
и у крви огрезло было.

Напоследакъ банъ у подне кадъ се зацрни една
выше насъ планина съ новомъ войскомъ, кой е Тамер-
лану сада у помоћ дошла: стра и тренетъ на насъ на-
падне. Сви Баязитови кудъ кои у беганю спасеніе по-
траже. Видѣни то нашъ преславанъ десноть Стефанъ,
съ трубомъ стане воинство Србско сабирати: позове себи
Вука брата и свое нећаке и заповеди имъ, да добро

пазе и ако узвиду, да Баязитъ коначно губи, а непријатељ у оружју успѣва да потраже себи прибожишта у близу лежећимъ горама. Ние прошло затимъ по сата али великій везиръ, кой є са самимъ яничарима Баязиту слѣдовао, погине: и будући у исти ма да се ту десн Григоріе Вуковъ съ єдно двеста момака Србаля, одма дакле онъ пріими воинство иѣгово, стане управљати и Баязита витежки бранити. Али се наеданпутъ Тамерланова войска съ планине слеже, и испуши Марсово полѣ, како годъ одъ какве бурне кише кадъ полету стрмо потоцы. Кои онако одморни за тили часъ просеку себи путъ къ Баязиту, и иѣга заєдно съ Григоріємъ увате и своје краљу као найвећу добытъ одведу; овај га даде у златне ланце метнути. Мало затимъ проведу и царицу Милеву, кою су на левомъ крилу іошъ најпре заробили были. — Шта є тада са Стефаномъ и прочимъ Србима было; запыта Юноша.

Стефанъ како є то видіо, таки са своимъ братомъ и Георгіємъ мане мачемъ на своє воинство, коє му іошъ погинуло ние было, и уклони се за єдну планину; после чуємъ да су отишли у Цариградъ, и оданде вратили се у отечество. Єданъ ми ономадъ каза, да є десногъ свога неѣака Григорія одъ Тамерлана искупио; а за Милеву ништа нисамъ могао разумети; я кадъ самъ одоцудъ, као робъ избегао, остала є іошъ кодъ Тамерлана, по неверувмъ да ю неѣе одпустити, и брату послати, кои, као што кажу, много о томъ ради.

Како то? а шта ће съ царемъ, заръ иѣга неће пу-
стити? Нигда во вѣки, одговори Никодимъ, не веруемъ,
придода, да га ние већ досадъ на другій светъ послао.
— Иѣга кадъ доведу предъ Тамерлана у ланцы рекне
му Тамерланъ: „Но Баязите! кажи ми право, шта бы ты
мени чинио, да самъ я тако у твоє руке пао?“ — на
кое овај слегнувши раменима „право дати кажемъ; я бы
те затворио у какавъ ваитъ, и кадъ бы ручао, дао бы те
довести, и подъ мою трапезу привезати пакъ бы те ко-
рицама и съ трапезе мое мрвама рашіо.“ шта далъ? у-
пыта Тамерланъ. — „Кадъ бы годъ хтео на коня сести,
одговори Баязитъ, употребіо бы те за столицу, и съ
твои бы леѣа на коня седао.“ Насмее се Тамерланъ. „Е!
тако љу и я съ тобомъ поступити, благодаримъ, вели, моіой
судбини“, коя ми є такоу упорну главу у руке пре-
дала.“

Ето видишъ какви су варварски обычаи, и каква су
слѣдства зверске силе, гди закони ни су, по којима се у-
прављати вали, и безъ кои човекъ некій путъ гори него
безсловесагъ зверъ быва.

Шта се є далъ съ њима сбыло незнамъ, хвала Богу
да самъ се я избавіо. Я теби укратко повѣстницу мою
исказа, садъ желимъ разумети твоя тайна приключени
како си овде дошао. Я самъ твога доброгъ родителя
познавао, и познавало га є цело отечество наше; онъ є
быо у слави и свудъ у почитанію, и онъ є толика до-
бра притяжавао! какова є дакле то промена, како ли є мо-
гла иѣгови смръть тебе одъ наслѣдія исклучити, и вели

твое станѣ двору познато : све ми кажи као брату. . Ништа заиста и нећу ти затаити, рекне Юноша, одъ мужа таковогъ; и сатымъ устане и доне се кондиръ съ ладнымъ виномъ и сира, деда молимъ те! напи се подобро, пакъ ћу и я; сво узми сира, младъ є, и весма добра вкуса, одъ оваца, коє садъ већъ мало даю, алъ є само масло, а я идемъ донети и бостанъ. —

Ето ти га гди иде, носи єдну дињу и лубеницу : а предъ њима на сводъ винове лозе сплетене, по којима плаветни се и жути гроздъ. Онъ узме кондиръ „здравъ ми буди“ напивши се овако разговоръ поведе : „Я слушаюћи повѣстницу твою у чудне неке мысли погрузи ми се духъ мой. Я самъ любитель повѣстница: повѣстнице намъ великій светъ подаю: у њима се одкриваю и зли и добри примѣри. — Особыто у вољи имамъ повѣстнице войничке. Ово є повѣстница, настави Юноша, јошъ жива, пакъ колико задовољства слушаюћи у нѡй наодимо; а јошъ кадъ предузмемо такове изъ књига читати, и видимо, као у огледалу, шта су наши на неколико илјада година прадєдови чинили, и разумимо слѣдства њѡвы дѣла, получавамо заиста лепо одтуда знанѣ — сирота Милева! придода даљъ, дика женскогъ пола! гди є достала! — Богъ свеблагій, желимъ, да ю избави, и жалостну матеръ сатимъ утѣши. — Познаємъ ю врло добро, она є была врло мала јошъ, кадъ самъ я съ покойнымъ отцемъ моимъ у Крушевацъ одлазио, и неколико пути у двору био. Мой є отаць кодъ преславны нѣны родителя особиту милость имао; любили су га преко сваке мере. Блажено-

почивший, и светопочитаемый князь доста бы ме пута као дете помиловао, и шалећи се : „ты ћешъ быти зеть мой, рекао : на ков бы се я заруменю, и одъ стида главу бы къ земли спустио.“ — Она ће безъ сваке сумиѣ, рекше Никодимъ, одпуштена быти; будући Тамерланъ сада съ Христіянима саюзъ има, не ће онъ просьбу Деспота одбацати. — Овде мало као замышлѣни поћуте — потоме Юноша съ овакомъ беседомъ пресече ћутанѣ.

Ние потребно любезный мой! да ти я житіе мое издалѣ почиѣмъ! но оданде, одакле є среѣа моя избега, и одкада ме є судбина моя сврхъ мога благополучія и славе у бездну туге и очаянія сюрвала: али хвала буди Богу на свему: валя ми се съ трпленѣмъ Іова опасати, и тугу мою на Бога ослонити, говорѣћи као и онъ: „Благая пріяхомъ отъ руки Господни, злаяже непретерпимъ?“ — Кадъ є царъ Муратъ првый путь кодъ Топлице и Плочнику одъ наши онако страшно разбіѣъ быо, да се в самъ съ неколико люди едва бегствомъ спасао, ты то болѣ можешъ знати него я, кон самъ онда одъ едно 10 година быо; ту є мой отаць тако ранѣиъ быо, да в по године у кревету одлежао: мыслили смо, да ни остати неће, и были смо га неколико пути оплакали, а онъ бы, памтимъ као данасъ, рекао: „шта плачете Богъ васъ видіо! ако умремъ, задоволиѣ баръ съ овогъ света полазимъ, што смо азіатскогъ супостата разбыли, и за море прогнали: шта бы, веляше, болѣ было, дуже пожити, а као жена кодъ куће седећи.“

Мало помало съ Божиомъ помоћу онъ се изъ постель предигне, и за кратко време сасвимъ издрави, суђено му е заръ было, да се јошъ едашутъ, ахъ! и последній путь за любезно отечество свое крвлю обліе, и тада животъ свой изгуби! — Не дуго како и самъ знашъ, мы смо се покоя и мира наслађавали, пакъ ето ти Мурата, као што кажу съ триста пляда войника изъ Ази е опетъ наново! Онъ се уподобљавао у своимъ дѣйствіама идри, што пишу за ню, кадъ јой се глава одсече, друга таки нарасти: прикрили съ толикимъ людствомъ и шатори цело полъ Косово, те ти мой отаць опетъ на войску! прође неко време, добре гласове чуемо, да Муратъ далъ не сме, и да наше воинство, према е манъ числомъ, врло спроћу нѣга укрепљено стои, весело и благонадежно съ непријателъмъ ударити се чека. Мой отаць ту е неоступно пребивао, и матери почесто, да се небрине, писао.

Я едно јутро лѣтно, лицемъ на С. Константипа и Ђену, устанемъ порано, узмемъ слуге и ртове, дамъ дозвати јошъ еднога младића, съ коимъ самъ се пазіо, пакъ седнемо на конѣ и изиђемо у ловъ. Око подне угрее се данъ тако, да маћи нисмо могли; будући е време было што и поручати, спустимо се у некој поляни: коју друмъ пресецаше, подъ едно велико дрво на траву, и пустимо конѣ да пасу; текъ што ми ручати почнемо, и гледимо наше ртове, како уморени дакћу, ахъ ето ти едногъ човека друмомъ; у одной руцы штапъ, а у другой писмо носи, и на рамену привиту аљину, пошлѣмъ слугу да истр-

чи предъ нѣга, и сврати га на чашу вина, и ако буде гладанъ да поруча. Кадъ овај дође, дадемо му ести и пити; запытамъ га одъ куда ѣ и коме книгу носи; я самъ, вели, изъ Ораовице, и носимъ книгу господину, Стефану Мусићу у Косовацъ. Алъ онъ ниѣ дома, рекнемъ му я, но дай мени да видимъ шта ѣ, я самъ нѣговъ сынъ: но овај не даде; добро! велимъ му, а ты носи у дворъ, тамо ѣ мати; на то онъ „мени ѣ казато да ће и господинъ данасъ за цело доћи и ако не буде већ и дошао:“ сатимъ захвали намъ и оде. . Я о томъ толико и немыслия, нитъ самъ веровао, да ће отаць тай данъ доћи.

Мы се потоме коѣкудъ по лугови задоцнимо и поигнимо дома, кадъ тамо, алъ мой отаць истина да ѣ дошао быо, и јошъ съ нымъ нека, мени непозната, господда . . . Я радосћу усхићенъ притрчимъ му у наручія, и онъ мене къ родительскимъ пригрлввши прсима полюби, алъ нешто невесео, каквогъ я нигда до тада видіо писамъ! погледимъ на страшну господу, учинимъ имъ по дужности мојой поклоненіе, кои такође забринути нешто виђаху се! онда и мени исчезне прва радость, и чисто осетимъ ладно срце у мени: пустияъ се у размышляванъ, шта бы то быти могло.

Време буде вечерати, донесе се ѣло на трапезу; 12. слугу почну послуживати: пытамъ матеръ, и молимъ да ми каже, зашто ѣ отаць невесео; неће! но као мало и срдита, заръ ты морашъ свашта знати, рекне ми. Легнемо спавати, но мени се ту ноћ неспава; мыслимъ, како

Ћу ову тайну изслѣдити; најпосле едно средство на-
 ђемъ, и сутра данъ како се уграбимъ отчине собе, гди е
 онъ имао обичай, кадъ е кодъ куће, кнѣге читати, и гди
 е кадикадъ съ матеромъ, или съ ма каквимъ гостомъ
 после ручка седіо, и тіо се разговарао, уиѣмъ я у ову,
 пакъ се подвучемъ подъ креветъ, и чекамъ ту не былъ до-
 шли, и штогодъ говорити почели. Ёрбо видимъ, да се
 нешто буне, али незнамъ шта е, мучи ме и гризе неиз-
 вѣстность. Кадъ алъ отворе се врата; извириимъ исподъ
 кревета, и видимъ матеръ, Богъ да ми ю прости, гди ед-
 ногъ одъ оне странне госноде на врата предъ себе пусти,
 а отаць слѣдоваше за њима.

Почемъ унутра уђу, мати понуди госта сести и са-
 ма узме место на канапесту поредъ нѣга, а отаць по со-
 би горе и доле одати почне. — Пођуте мало и затимъ
 отаць „ако буде истина, вели, иеће за насъ добро бити.“
 Странный превати речъ „Я самъ се сгрозио, кадъ ми Князь
 каза, но я ни данасъ ни сутра о Милошу сумњати се не
 могу, иеће Милошъ то учинити, зашто, вели, онъ ние
 пређе на нѣга што говорио, но башъ одъ оно доба, одъ
 како се съ њимъ свади и одъ како му Милошъ претити
 поче! — Онъ као старіи и Деспотъ (продужи странный)
 ако е најманѣ на Милошу подозренѣ спазіо, да ће онъ
 насъ изневерити, дужанъ е быо одма, ако не явно, а оно
 тайно Князу у уши пустити.“ На то мой отаць: „Веруй
 ты мени брате! шта ѣу я садъ рећи, а овде смо сами, я
 се више боимъ, да то исто ѣаволско дѣло Вуково не бу-
 де, коє онъ на другогъ потвара; чудне речи, вели, оно-

хадъ ми еланъ (некъ му остане име) о нѣму изговори, и онако доказуе, коє е сходно веровати, да е Вукъ истый науmio нешто учинити! — и по свой прилицы онъ е быо већъ кодъ Мурата.

Изъ ове нѣове беседе извѣстимъ се я о Вуковомъ лукавству, да се е почело откривати, и да су се сви за то уплашили были. Они забринути мало поћуте, затимъ мати моя узданувши рекше „Яо! наопако су се оне две свадиле, и у зао часъ по насъ, да се оне, рекне, ни су свадиле быле, не бы се ни међу та два мужа такова мрзость родила.“ — Е моя госпо! привати странний; пређе е јошъ тога Вукъ мысль свою на зло обратіо: знате ли вы да е Милошъ мени еданпутъ, докъ су јошъ у любви были, о нѣму нешто говоріо, коє ми е много мыслити дало, и садъ видимъ, да ће се онако сбыти: но будући сумяло се е и самъ, ние хтео никоме явити, докле се не бы болъ за истину одкудъ потврдило. Све на страну, придода отаць, за то се ние толико бояти; еръ како се е тако прочуло, то мора штогодъ быти, зато одъ садъ ће насъ свію око на нѣга позоръ дати, и на сваку нѣгову етазу, а такође и Милошеву, према га за невина држимо. пазити ћемо тако, да буди кон одъ нѣи быо, веће моћи, ако е шта и намыслио, у дѣло привести: но шта ћемо, ако буде, као што се говори, да е нова войска Мурату изъ Азіе дошла, а мы будући никаковой се помоћи са стране ни одкудъ надати не можемо, но сами оволикой сили предстати! та веће може быти одъ насъ

ѣданъ на нѣовы десеть достати моѣи! на то странный устане, и на ногу речь продужи.

По довольномъ разговорѣ и жубореню шта ѣду чинити, полюби се съ мои родители и изиѣ; мой отаць пратеѣи га изъ себе рекне му: я брате! како самъ досадъ, тако ѣу и одсадъ дужность мою, кою за свету почитуемъ, извршивати, и за мой народъ, коме самъ заклетъ и много обвезанъ, животъ самъ жертвовати, а кой nebude тако радю, Богъ нека му суди; камо среѣа, да смо сви у братскомъ согласію, као што су и наши праотцеви были! гди е согласіе любезный мой, рекне странный, ту е и Божій благословъ, но Богъ бы дао, да то кодъ наши у ово време буде. То му бы последня речь; онъ оде, а родители се мои у кабинетъ поврате. Седну и поведу наново разговоръ. Мене видити подъ криветомъ нису могли, еръ су свилене навлаке низъ криветь до самогъ патоса сплштене быле.

Мати моя рекне отцу: али шта е то было молимъ те! говори ли самъ Вукъ на Милоша, или се и съ друге стране што на нѣга прочуло? на кое отаць: ахъ! не пытай шта е, неѣе добро быти, пакъ край! — Ние бадава Муратъ толико време чекао, онъ ѣе дочекати, чини ми се, благополучну прилику. Вукъ ѣе намъ свыма найпосле главе доѣи. Я два дана више се не могу кодъ куѣе задржавати: но ако видишь што, рекне, или чуешъ, да бы мы, Боже сахрани! по несреѣи на Косову изгубили, покупи што можешъ, пакъ узми дете и бежи у Банатъ. Я толико година, вели, како воюемъ, но нигда ми ние овако,

ао сада срце зебло, самъ Богъ може дати, да добро буде. Ништа маиѣ имајмо надежду у Бога! — ако буде Бгова света воля, те я погинемъ, и више се невратимъ, а-анетъ ти Божій оставлямъ, гледай за дете, шта ћешъ ништи.

И тако далъ, проче и последнѣ съ њоме уредбе располагаше. Мати моя сузама поливена будући, у торкественомъ љутано нѣга е слушала. Я такође, као дете, два самъ се удржавао, да плачеванъ гласъ не пу-стимъ.

Они изиђу а я се лагано извучемъ, и у другу собу, изъ друге у тређу одемъ, чинећи се и невенитъ, да самъ дуо: жеђъ ми се любопытства быше угасила, али стра и жалостъ за родителѣвъ, гди ће до два дана да иде, и Богъ зна оће ли се игда више вратити, растрзаваше срце мое и смућаваше духъ мой у жени.

Трећій данъ осване, данъ вековечногъ нашегъ съ њимъ растанка! онъ мене зовне у истый кабинетъ, гди настанемъ тужну мою матеръ. Како я уђемъ, они обое седну, и любезный мой родитељ овако ми говорити почне: Сыне мой! ели дете дужно любити свое родителъ? Я учтиво предъ њима стојећи, естъ дакако, одговоримъ, самъ Богъ тако заповеда, и усађеный у срце наше законъ природе то чинити намъ налаже. А зашто! вели, можеиъ ли се опоменути, како самъ те много пути учио? Прво зато, рекнемъ я, што смо чрезъ родителъ одъ Бога у быће наше приведени, и одъ њи смо животъ получили, а друго за њиову къ нама неограничену любовь, и не-

уморне о срећи нашої трудове и бриге, које они чрезъ цео свой животъ носе. И кой бы се, продужимъ, за такова благодѣянiя неблагодаранъ показао, тай бы заоста предъ самымъ Богомъ сагрешію, тай бы совесть свою увредіо и найнесрећнии на свету сынъ постао. А у чему понайпре дете родительима своима любовъ показати може? У томе, одговоримъ я, кадъ се дете отцу и матери, а такође и другимъ старіима, одъ кога бы зависило, пови- нуе, слуша и совете таковы, кои се на нѣгову ползу и срећу клоне, внимателно прима и труди се нѣи у дѣйство привести. Шта далъ? Кадъ сваку прилику избегава нѣи увредити, ожалостити и разлютити: и ово є прва у де- тету добродѣтель, коя се за изворъ свакогъ будућегъ добра или тврдъ основъ други добродѣтелиі признати може; као што є іогунство и упорство првѣй у нѣму порокъ, кой є овой противуоставлѣнъ, и одъ кога се не- броєна временомъ зла рађаю. . А одкуда то бѣва, при- дода покойный, да нека деца изъ малена іошъ, бѣваю до- бра и покорна, учтива и благообразна, коя су свакомъ мила и любима; а нека напротивъ іогунаста, неваляла, бе- зобразна и свакомъ мрзка; рађали се то съ нѣима или потомъ одкудъ получаваю? Бѣва одъ воспитаня; рек- немъ я: єрбо дете кадъ се роди, оно нитъ є зло нитъ є добро, будући да ништа незна: но потомъ, кадъ мало одрасти, како се коє упути и научи, онако и бѣва. А тко є дужанъ дати прво воспитанѣ децы? Родители, тко бы другій. Я мыслимъ; вели, да нема на свету таковы ро- дителя, кои не бы желили, да имъ деца добра, благонарав-

ца, а притоме колико е могуће и обучена буду; сва ли се лакше она зла и неваљалства, која у некима видимо, одтуда рађаю, што родители дужность свою у воспитању пренебрегну? — Я на то поћутимъ, и мыслимъ шта ћу му одговорити; онда онъ: не! мой сыно, неки родители истина дужность свою у томъ изоставе, за које ћеду, ма кадъ, одговоръ давати, што децу свою, колико имъ е могуће было, воспитали ни су, да имъ добра буду, али већа се зла рађаю одтуда, што неки не само пренебрегну децу својою добро воспитанѣ дати, него јошъ изъ слепе къ њима и убыточне любви размазе њ, съ којимъ и оно у њима много пути-покваре, шта бы изъ некогъ доброгъ подражаваня, по примѣру други, добро у себе и безъ истиногъ воспитаня присвоили; особито матери, које имаду обичај децу изъ малена мазећи кварити! ты си, вели ми, много пута чуо и видіо, како самъ я твою мамцу покарао, и како бы се на њо срдіо, кадъ бы ю спазіо да те мази, и да ти што по твојој неразумној вољи чини. Свака мой сыне! благоразумна мати любовь къ детету своје у прима, изъ кои га е одоила, сакривену носи, и у томъ му само такову показуе, кадъ му брижљиво здравѣ чува, пази, да се неосакати, и прилѣжно настои, да га лено воспита, а не умазенио, и свакојъ часъ цмаканю, у којъ она суѣтно неко срца задовољство наоди, а њму потомъ шта Богъ да. Детету се материя нега допада, ерѣ оно мыслити незна, ни слѣдства разсудити може: оно, кадъ га родители њгови мало строго држе, или за какву погрѣшку кадикади ударе, види му се проти-

вно, и аки бы му се што неправо чинило, а кадъ дође у савршенъ свой разумъ, онда ће признати, да су оно были знацы родителъске къ нѣму любви. . Зато сыне! послушай и овай советъ мой, кой ти као отацъ на поласку моме даємъ и тако углуби речи мое у срце, да ѿи нигда не забораишь; и кадъ се вратимъ, да ми као урокъ (лекцію) на память изговоришь. — Ово изрекавши, заблистаю му се очи у сузама, кога я нигда, да се є заплакао, видіо нисамъ, као што садъ, за не испустити сузу изъ очію пресече свое слово и мало ућути, еръ є онъ за непристойно држао херою заплакати се, кое є женама, као што онъ велеше, свойствено. Затимъ опетъ овако ми почне: „люби Бога! люби ближнѣга свога! и самого себе! — Ове су три најглавнѣе заповеди, изъ кои друге све произлазе, и на којима є цео законъ, као на три стуба поставлѣнъ и утврђенъ. . Люби Бога, као најкрайнѣ и вечно свое благо, са умилѣнѣмъ срца, и са истинномъ радосћу душе, испуњавајући тога свету волю; а на то ће те разумъ, унутрашній нашъ анђель, ако се нѣму успокоравашъ, упутити, и чиста у свакомъ дѣлу и предузетку савестъ къ томе опоменути. Буду ли дѣла твоя по разуму, осети ћешъ у своіой савести тиху неку радость, коя ће те ублажавати, и веселити: ако ли пакъ каковомъ страсћу заслеплѣнъ будући дѣла твоя противъ разума предузмешъ, одма ћешъ у гризанѣ увређене твое савести, и смућенѣ пониженогъ у теби духа безъ сумнѣ осетити. Али све ово бива докле се страхъ Божій, као праведногъ судіе, и любви къ нѣму, као милостивомъ отцу, у

серцу твоєму задржава и наоди. — Люби ближнѣга свога као Божіє, теби подобно созданѣ, као тварь найкраснѣю на овој земљи Божію, разумомъ словеснимъ и безсмертіємъ обдарену, у коме Божествена она частица душа, као и у теби пребыва; и коимъ є Богъ цело свое созданѣ као венцемъ украсіо и увеличао! нити гледай ни о томъ мысли, кога є оиъ закона, кога рода и одъ каквогъ племена, єли благороданѣ или не; но єли честанѣ, поштенѣ, и добродѣтеланѣ; а погрешке мале у другима, кое изъ природне неке слабости бываю, праштай, буди великодушанѣ, и признай, да безъ любви къ ближнѣму не ћешъ любовь къ Богу испунити: ову ће ти такође природанѣ у теби разумъ преповѣдати, да, што ти є годъ мило одъ другога, буди готовъ по могућнимъ силама подобно таково учинити, да му мило и пріятно буде, и што ти годъ бива одъ другога мрзко и несносно, пази да и ты коме таково што не учинишиъ, за кое бы на тебе уздануо. — А самога себе любити ово є природно свакоме, но пыта се како? еда ли є то любити себе, кадъ кой по својој желателној страсти снисходи, и кадъ кой оно чини, шта му похотна воля изыскує; Боже сачувай! ово є безсловесной скотини свойственно, а не человеку: человекъ разумомъ валя да се води и управля. Самога себе любиниъ, ако свое здравлѣ, кое є подпора словесногъ твога живота, хранишиъ, ако на-блюдавашъ меру у єду и пићу, єрѣ излишность у овоме найвише здравлѣ наше руши; ако сидржавашъ себе учистоти, спокойной души и упражнявашъ се у дѣлу. Мы си-не! продужи речъ, за самртанѣ признамо грѣхъ, самоу-

бінство, као што є и у самой ствари, а колико їй на свету има, кои себе, нечуваюћи у вду, пїнїу и подобныма мєру, безъ ножа убїаю, и сладкїй свой животъ пре времена прекидаю; такови дакле не любє себе. — Оѣшъ ли да имашъ съ кимъ саобращай, искуси га найпре каковымъ онъ духомъ дїше. Съ благонаравнымъ, лепо воспытаннымъ и разумнымъ другомъ, млога лепа правила можешъ прєсвоити, и недостатке у себи поправити, съ таковымъ саобращай бьва полезанъ и препоручителанъ; напротивъ съ развраштенымъ, одпадникомъ, непристойнымъ и невалялимъ можешъ се отровати онаковымъ отровомъ, кой саму душу убїа и мрзску предъ Богомъ чини, кой се зове отровъ моралномъ животу, и кой є гори одъ отрова физическогъ, кой само тѣло убїа. — Совете добре одъ свакогъ прїймай, али не пропусти такове и съ твоїомъ памєћу пробирати. Чувай честь свою као зеницу у оку, и знай, да си ништа безъ ове на свету, ако се у чему имати ню недостоянъ покажешъ. — Буди прилѣжанъ у добрымъ дѣлїма, и шта данасъ свршити можешъ, на сутра не одлажи. — Покоравай се матери, почитуй ню и люби као свою родительцу, коїой си съ животомъ дужанъ, и као милу родительцу, коя се више за тебе, него за душевно свое спасєнїє Богу моли, немой ю сыне сладкїй! у чему увредити ни налютити, немой ю ожалостити и надежду о теби, съ коїомъ се нїю материнєско срце, подъ коимъ те є носила, нїта и рани, одузети; тежко оному сыну, на кога мати узданє и кога мати проклиняти почне! знай, да гласъ материнскїй небо пробїа, а не гласъ по

и тайный у срцу нѣномъ на неваляло дете свое уздисай; права и разумва мати, истина нигда свое дете проклинати неће, нити нѣно срце то допустити може, да она своіой утроби и детету зло какво пожели, и тужбу на нѣга, макаръ іой какво было, па іошъ до Бога подигне, и коя годъ то чини, она сама предъ Богомъ грѣши, и ние права мати, али самъ Богъ види, коє дете матеръ свою вређа, пакъ да бы га она благословила, благословъ бы се онай у клетву претворио, то ти зато кажемъ, еръ познаемъ, вели, каква ти є мати, да, ако се Бога неузбоишъ, она, може бити, не бы те ударила, каква є мекана срца, и накарала, да іой и главу разбівшъ. Она те є кадра на свако добро упутити и научити, ако іой се одъ добре вољъ покоравашъ, ако л' не, не уме те за погрешку каштиговати и накарати, зато те заклинѣмъ, сеѣнай се мои совета! — Буди свакоме по достоинству благосклонѣнъ, буди учтивъ, у разговору умеранъ, сва ова съ чистосрдіемъ да ти буду саюжена; право мысли, право говори, право у дѣлима поступай, и добродѣтели свакой изъ младя себе привикавай, тако, да ти се благодатна кѣи ова небесна, коя насъ у животь вечанъ уводи, у кровь временомъ претвори и обрати, пакъ да ти Она за цѣль служи, на кою ћешъ ты у свакомъ предузетку своемъ иншанити. и свако добро дѣло изъ искрене и најчистіє къ нѣной любви почивити и довршивати. —

Особито, каза ми, послушай последнѣ ове и срцу моему најважнѣє речи, коима и говоръ мой заключавамъ: Учи се, и прилѣжно у томе извикнути се настой, како ва-

ля отечество своё любить и како съ временемъ народу своему, кога си будући сачленъ, на ползу быти можешъ; ако оѣшъ и истинито желишь сынъ се мой звати и достоянъ се оне благородне крви, кою ты си у зачедку твоемъ изъ мене поцрпію, показати — ово ти є за садъ доста, памти и повторавай мое речи, кое ништа друго нису, него најчистія моя къ теби любовь. — Сатимъ устане, пригрли ме отеческомъ своіомъ милосѣу, и полюби у чело, полюби се и съ матеромъ, пакъ седне на коня, кой му є направлѣнъ быо, и оде. —

Они овако у разговорѣ іошъ при трапези седећи, алъ ето имъ едногъ калуѣера погрблѣнъ узъ брдо бере у мараму коекакове траве, и управо къ овима упутію се быяше. Юноша рекне странномъ: „Ово є онай лекаръ, за кога самъ ти рекао, да бы ти могао руку излечити! узми га, вели му, на умъ добро, како ће ти се тай човекъ допасти. Бре! негдежь бы онъ знао моіой руки помоћи, а за друго шта му драго. Меѣутимъ стараць доѣе, уморанъ задувао се, поздрави ове, пакъ се спусти поредъ нѣи на землю. Низъ нѣгово велико чело зной течаше, по вр'у главе бела и редка већъ коса виѣаше се, нѣгова му сребрна брада честно и као у детета румено лице украшаваше, по коме гди кою пругу мрштине старость начертала быяше. Молимъ те отче! рекне Юноша, тко те тера, те се тако мучишь? Собствена моя воля сынко! одговори честный стараць; ерь я одовудъ две ползе н-мамъ, прва є моя сама, а другу делимъ съ млогима. Како то? придода Юноша. Тако, чрезъ овай малый мой

трудъ, кой ты за мученѣ дръжишъ, я бывамъ све здравѣн, слађе едемъ, и што иземъ, лакше ми желудкацъ скува, а поуморанъ слађе спавамъ, и сутра данъ лакшій устанемъ; то є прва полза; друга: съ овымъ травама ты знашъ да я лечимъ, и кадъ понеколико болны съ Божиомъ помоћи изъ кровати дигнемъ, радує се душа моя у мени, кадъ признаємъ, да самъ добро дѣло учиню, како годъ што се радую они, коима здравлѣ повратимъ. — Дедъ покажи твою руку, рекне Юноша Никодиму, некъ види отацъ. Овай одма одвѣ му; старацъ кадъ види заиште мало водице млаке, те рану испере, А о! мой сыно! рекне му, како си ю занустио! — Я ћу ти ю, вели, излечити; али оста ће ти рука укучена; ербо су ти жиле већъ скуплѣне: но ако обешъ претрипти болъ, да ти руку наваримъ травама, пакъ да ю добро потегнемъ, и жиле развучемъ; истина направи ће се равна већа, и поли ти ће є кровь, алъ я имамъ мелемъ овде кодъ мене, подъ коимъ ће ти за неколико дана зарастити, пакъ бы си имао баремъ руку читаву, као и другу. — А заштъ не бы то радю отацъ? рекне Херой. Зато те и пытамъ, одговори старацъ, обешъ ли допустити, ербо ће те яко болети. А шта не бы допустю, шта ли не бы претрипио, да какавъ бы я жалостанъ войникъ био. А заръ си ты войникъ? Да како отче! по чини са мвомъ и съ моюмъ рувимъ како знашъ, а плати ћу ти што заиштешъ. А о! мой сыно! — Е дай те млаку воду; Юноша донесе, а онъ метне неке траве у воду, пакъ пристави къ ва три, те се мало прокуваю, потоме измагне, и овоме на-

шари рану и целу руку подобро, истаре неке жиде, па рекне Юноши, да га придржи, а онъ стане вући, колико игда снаге имаѣаше, тако петъ шесть пути здраво потегли, и осмеяваюћи се на нѣга „ао юначкій сѣне! рекне му, башѣ те е права Србкѣня родила, я вучемъ, а ты пустый ни яо! — ни леле! као и да неосеѣашѣ! Херой се јошѣ нато насмеѣ. А шта бы ми то, мой отче! помогло. Я кадъ бы знао, вели, да онда небы болело, тако бы за урлекао, да бы све дивлѣ козе по овымъ дубравама поплашио; а и тебе бы самогъ страва напала, но ты вуци и намештай како знашѣ. Старацъ после тога наново испере рану одъ крви, превіе ю мелемомъ, даде му мелема, и каже му кадъ ће опетъ и како привити. Даду му кондиръ вина да се понапіе. А кадъ ће мо се опетъ видити запыта га войникъ; я незнамъ сынко, рекне му, но ние ни нужно, да ти я више зато долазимъ, твоя ће рука до мало дана быти здрава, буди уверенъ. Овай се маши, да му што за трудъ даде. Боже сачувай! одговори старацъ; я толико година лечимъ, и јошѣ ни одъ кога драхме узео писамъ, а да уземъ одъ тебе, на што ми, вели, я мою рану у манастиру имамъ, а одело такоѣ же, на што ми више. Никодимъ му благодари; Богу, сыне мой сладкій! благодари, кои намъ е дао такова средства, коима се у нужди помоћи можемо; а мени ни найманѣ: я самъ само мою дужность учинио, но съ Богомъ! — Но! шта ти се види одъ тога старине? упыта Юноша. Красанъ старацъ заиста, одговори Никодимъ, добаръ и веселе парави човекъ. О красанъ е то мужъ, рекне Ю-

нѣша, разуманъ и добродѣтеланъ. Има нѣи петъ у овомъ манастиру, за кое самъ ти мало пре говорію, овоме се име Захарія. Онъ се в у младо свое време учію у Руссіи, и између прочи наука, ков е онъ тамо изучію, найвише положи трудъ у повѣстницы природной и врло ю е добро постигнуо, оособито у травама. Шта е то повѣстница природна? запыта Никодимъ. Ёсть една главна часть науке, коя намъ показуе све твари, ков цео овай кругъ земальскій на себи и у себи садржава. На себи дрва, неизброене траве, каменъ и свакоякогъ рода зверинъ, скотове; и сва живовна одъ великогъ слона на чакъ до найманъгъ мравка: а у себи разна метала, како-ти гвожђе, бакаръ, олово, сребро, зтато, со, сумпоръ, коекакове смоле и т. д. Но овай искусанъ е, као што реко, найболъ у травама; познае готово свакој силу и свойство. Нѣга мало кадъ да нећешъ видити пре зоре овуда по планини, особито у пролеће, све иде, гнюра, и коекакове траве сбыра; пакъ зађе по селима и болне лечи; не само споляннѣ ране, ма какве оне были, него и многоразличне унутрашнѣ болести исцелява, тако вешто, да се многій о нѣму саблзняява: аки бы онъ съ каковомъ светомъ силомъ то чинію; ербо гди се годъ нѣгова рука косне, ту е помогнуто. Нѣму нека бы десета часть оногъ благослова, кой му сва окружія ова оддаю, дошла, доста бы му было. Онъ е занста трудомъ своимъ таково знанъ приобрео, съ конѣмъ многима беднима, докле е живъ, помоћи може. Богъ да га прости! рекне Никодимъ, то е дѣло свето. Садъ чуемъ, придода Юноша, да е у-

зео едно младо момче, коє у истой науки прилѣжно наставля и учи. Штета бы заоста и была, рекне Никодимъ, кадъ бы таково красно и многополезно знанѣ никоме несаобщивши са собомъ у гробъ однео. А другій има у истомъ манастиру, приложи Юноша, такође наученъ мужъ, кой є истина у школама мало време провео! али изъ прилѣжногъ свакидашиѣгъ читаня књига, изъ строгаго о стварма разсуђиваня и многогъ размышляваня, а пайвише изъ саобраштая са овимъ истымъ паметнѣмъ старцемъ, толико є себе у совршенство довео, да му се цео овай предѣлъ диви и чуди. Онъ є веѣхъ неколико пута чакъ изъ Руссіе различне књиге себи донети дао. Да ты, Никодиме брате! чуєшъ нѣгово у цркви поучително къ народу слово, рекао бы си, овай човекъ ние могуће да духомъ светымъ не говори! свака му речъ злата вреди, свака човека крозъ само срце продре и осећа, да му се чисто коса на глави одъ милине диже. Я незнамъ, бы ли се нашло у кога толико ледено срце, да нѣга слушаюћи крвь му не бы ускышила. Онъ є заоста новъ златоустъ нашега рода. Ахъ! благо нѣму и нѣговой благотворителной души, колико є тай добра у свомъ животу роду човеческомъ учинію. Онъ є редко у манастиру, но све коєкудъ по сели и вароши иде, и слово Хрїстово преповеда, учи, и као чадолубивъ отаць наставля: али кажемъ тако га проповедити зна, да га найпростіи пастыръ и мало дете разумети може. Тай се може правый пастыръ врученогъ му стада звати, рекне Никодимъ; и шта є красніє, полезніє и добродѣтельніє за човека на

свету, него извести га изъ таме у истинитый светъ ума, и да-
ти му онакова правила, по които онъ себе управляюћи
Богу, создателю своме, на славу, ближнѣмъ на узаймну
помошь, и самомъ себи на утѣшительну радость живи.
Ели веѣ старъ? Онъ в истина у добрымъ годинама, од-
говори Юноша, али умерено, као паметанъ човекъ, живе-
ћи, здравъ е, и лакъ као какавъ младѣъ; ербо люди,
кои се у добрымъ дѣлима упражняваю, бываю у лепомъ
духа свога расположеню, нѣова ий савестъ ублажава, и
сладкомъ надежомъ срце имъ напаява, весело чини, а
ово здравлю сила приноси. И та два добродѣтелна му-
ка да су исподъ єднога срца изишли, не бы се могли
болѣ пазити и любити. То е лепо, рекне Никодимъ, па-
метнымъ е людма свойствено, да у братской любви и со-
гласію живе; првый е дакле лѣкаръ тѣлесный а другій ду-
шевный. Едакъ имъ е, равнимъ пачиномъ дода Юноша,
честанъ мужъ управитель дома, овай е простъ, но у то-
ме онъ недостаткъ свой честносѣу, смиреносѣу и трудо-
любіємъ точно допуива. А двоицу што имаду, да Богъ
сачува! леньитине и пѣшце одъ овога света. Я ий нео-
суђуемъ, но изъ сожаденя говоримъ; люди се упустили
некако у пѣшке, и ништа перадѣи покваре слов здравль,
кути су и суви одъ безмерногъ пѣшка какогодъ поцѣни;
едакъ в тобожъ двануть три вино оставляю, но бадава,
касно в то веѣ за нѣга было; зашто и друго зло кадъ
се едашуть у страсть преобрати, тежко га е искоренити,
и камо ли пѣше; ово ако се измлада не одбацы, то што
в старин вѣма нити жели, и такавъ пайносле изгуби и

онай правый вкусъ вина: поквари му се т. е. чувство вкушаня, пакъ и не осећа уливену ону силу вина, но лие у себе вино као исту воду; нити га пие одъ жеђи него изъ обычая; сиша у себе докле се не зане се, а кадъ се зане се, онда шта ће? приклони се гди земля те се изспава, па кадъ устане, а онъ е суморанъ, жалостанъ, дркће као пруть, докле се опеть вина не дочепа. А у овакавъ порокъ найвише люди леньи и безнослени падаю, као годъ што е леньость буђавый изворъ и другомъ свакомъ злу. Трудолюбіе! благословено трудолюбіе! оно не само любителъ свое богато награђуе и здраве чини, но и као тврдый штитъ одъ свакога ий зла и порока закланя: али овоме одъ нѣжны ноката навикнути е потребно.

Сатимъ устану, спреми Тихомиль свою просту трапезу у малу кућу, пакъ позове Никодима у башту. Сунце веђъ теченіе свое къ западу управляше, сенке одъ предмета далеко олбацываше, и данъ се мало разлади. Они по башти одаюћи гледе како су свуда дрва зрелымъ плодомъ клонула, и како есень трудолюбіе богато наплаћуе. На захтеванъ Никодима, Юноша повѣсть свою овако настави. „По одласку могъ родителя, покойна матери три свое слуге за скоротече (куруре) одреди, тако, да све еданъ за другимъ поизменце на полъ Косово ододи и двапутъ іой у недели дана гласъ одъ туда доноси, т. е. како наша войска стои, кадъ и како ће ударити и прч. — Кадъ еданпутъ ноћу зарѣжу коньи у нашемъ предворю! тргнемъ се я иза сна, о! чуемъ некій говоръ на предворю и буну. Кућа како намъ е висока была, зракъ ме-

сечный крозь прозоръ у собу, у коіой самъ я съ мате-
ромъ спиваю, осветлю целу собу, устанемъ одма, при-
ступимъ лагано, да матеръ не пробудимъ, къ прозору, я
погледимъ доле: видимъ два човека на коньѣ, гди се съ
нашимъ, кои су на стражи были, нешто разговараю, али у
некомъ смуѣненю; слушаемъ, немогу ништа да разумемъ;
будю бы матеръ, аль несмемъ, двапутъ самъ іой креве-
ту ишаю, и опеть се вратио. . Шта ѣу мов неволѣ! кадъ
аль на еданпутъ врисне покойна изъ сна онако у кре-
вету, колико игде може. Я се на то ужаснемъ и претр-
чимъ іой; шта в мамце! повичемъ, пакъ ю приватимъ.
Она сирота едва проговори „яо мой сынко! шта самъ ти
спила.“ То изговоривши прекрсти се, я св. Архангела
Михаила образъ, кой іой в чело главе стаяо, целива. „Пред-
стави ми се, вели, у сну отаць ти у издртимъ алына-
нама, савъ крвавъ, съ косою разбарушеною и у едой
руцы мачъ држаше! у истый ма смотришь Дубраваць
(потокъ исподъ двора) савъ у саму крвь претворенъ, и
деветъ белы калпака са златнымъ челепкама по нѣму пло-
ве! Отаць ти стаде предаме, погледи ва ме, сузе му
низъ лице гронуше, пружи мачъ на потокъ и пзуирлимъ
гласомъ . . „Анастасія! моя Анастасія! ты спавашъ, а
ево видишь како в съ нама среѣна на Косову полю по-
ступила! оне калпаке што видишь, познавшъ ли деветъ
млады Юговиѣа!“ — На ове нѣгове речи сви чланови
у мени оладне, одъ стра окаменимъ се, гледимъ на нѣга,
не могу себи да доѣмъ, нити да му што проговоримъ! Онъ
на то, вели, приступи къ мени, и клонуту главу свою на-

слони ми на раме, неколико магновенія подржи тако, и се
 усилыва да му што проговоримъ, но ни речи не мого,
 ъзыкъ ми се одрвеніо и уста ми чисто сува быяху. Онъ
 не потоме увати за руку, стисне ю; и плачевнимъ гла-
 сомъ „„Аманетъ ти Божій дете, вели, узми га, и бежи
 кудъ знашъ съ нѣмъ, у мене се више не уздай!“ —
 Сатимъ изненадно изчезне, на кое я вриснемъ и устремимъ
 се за нѣмъ!“ — Кадъ ово сирота мени искаже, седе-
 ћи онако у кревету бацы се у мысли. На то се у ме-
 ни срце смути, ладноћу неку крозъ сву крвь мою осе-
 тимъ; Е Бога ви мамце! и самъ дркћући рекнемъ іој,
 заръ е сну веровати; напуните преко данъ коєкаквѣмъ
 мыслима главу, па морате ружно и саняти. А тко е ве-
 ли, тай прозоръ отворио; я самъ отворио мамце! рекнемъ
 іој, и поћемъ, да затворимъ. Она устане и чує доле
 разговоръ, извири на прозоръ, и смотри на долѣмъ бою
 у канцеларіи свећу гди гори и два човека на конѣи,
 едногъ одъ нѣи позна по говору и повиче: Миленко! еси
 ли ты? Я самъ милостива госпођо! одговори. Овай е
 быо скоротеча, еданъ одъ оне троице. Зовне га унутра
 и пѣта; шта е, одговори човекъ, ние добро! — Милошъ
 Обилићъ, Миланъ Топличанинъ, и Иванъ Косанчићъ у ве-
 че буду съ Княземъ и осталомъ господомъ при вечери, а
 у ютру са зоромъ управо у Муратовъ станъ сви троица
 оду! збогъ чега се сада Князь и цело воинство наше у
 страу наоди. Єдни (придода скоротеча) говоре, да су
 отишли самогъ Мурата убити, и предъ свѣма, како юнач-
 ство и слободну храбрость, тако и горећу за отечество

любовь лжно осведочити, и сатимъ Вука, свога врага, клеветника посрамити: други напротивъ утврђую, да су се разердали, пакъ насъ изневерили и Турцима се предали; будући, вели, да су сви тропца на вечери предъ целомъ господомъ изобличени, да ће они свога цара изневерити и Турцима се предати: а Турака е као лишћа на гори, беле имъ се пусти шатори по целомъ полю Косову, као истий снегъ у пола зиме! и наша се, продужи речъ, войска у храбрости види, но опетъ оне волѣ, оногъ духа, и оне живости ни полакъ садъ нема, коју е пређе неколико дана имала! — Мати на то ужаснута запыта за отца мога. Здравъ е; вели, хвала Богу; онъ еа своимъ воинствомъ и прочимъ Войводама наоружаиъ бодро бди и указъ одъ Кнйза да се ударе свакиъ часть чека; и неверуемъ, рече, да се ни су досада већ и ударили. Сатимъ извади едно писмо, и пружи матери. Мати отвараюћи писмо запыта: Ели приспео съ воинствомъ пригорекій Кнйзъ: на коб онъ: е! камо те среће, вели, да е онъ приспео: онъ е вданъ сада, у коме наши прво на Бога пакъ на нѣга надежду свою полагаю. Онъ иде съ десетъ илѣда пайхрабрн юнака, сами Пригората, и свакиъ данъ на нѣга изгледно; али мал' да му се не буде рекло: после рата конѣмъ у триѣ. Запыта мати, есу ли Маріана среди гди; такође скоротечу, кой е пре два дана отишао быо: есмо одговори оваи и рекли смо му, да се вапти, што брже буде могао, патрагъ. Кадъ оваи изађе молимъ матеръ да ми покаже писмо; на то дође нашъ секретаръ, кой е быо мой уякъ. Пружи му на-

ти писмо, ево, вели, читай! хвала Богу, придода, господинъ намъ добро пише што се тиче поля Косова, само вели у свакій случай да будемо у преправности, и предосторожни, ако бы насъ одъ Бугарске какова сила потеряла; еръ се чувъ, да су ту многи Турцы: а одъ Косова намъ се ние бояти, будући да смо далеко. Секретаръ прочитавши писмо совѣтуе юй да све сребро, злато, и скупочене ствари спреми, у случаю ако бы непријатель изненада одъ Бугарске, или ма одъ коє стране на насъ напао; да можемо, вели, у землю закопати, а себе кудъ у планине уклонити. Послуша сирота овой совѣтъ и таки безъ свакогъ одлаганя исту ноћъ до саме зоре све по целой кући покупимо, и што є годъ покретно было, спремимо. Кадъ сване оправи опетъ скоротечу на Косово, и рекне му, да намъ отаць пише опетъ макаръ три речи и да яви, како се наоде. Нађемъ затимъ я писмо, гди є мати оставила была, и видимъ између осталогъ гди отаць пише, да, ако до шта буде, покупи све што понести може, пакъ да бега у Банатъ.

Не прође затимъ три четири дана, аль у подне, кадъ смо јошъ при ручку были, ето ти другогъ скоротече! Сала, у којој смо ручали, на высини будући и прозори одъ єдне стране, одъ коє є зелена шума и наша башта была, на врућини отворени, на спрамъ кои я при трапези седећи смотримъ човека на коию, гди тако трчи къ нашемъ двору, да му варнице исподъ коньски копита преко каменя севаю! коє видећи, прођу ме мрави, и прсти ми се на арфи, у кою самъ за развеселити

мало матеръ при трапези ударати почео, чисто укочише. Мамице! повичемъ, ево некій човекъ на коню, гди ѡашемъ двору трчи. Она и сви, кои су око трапезе были, скочише, и съ прозора погледе доле: види коня гди се у беду пени претворио, човекъ се быо сишао, и горе къ нама пошао. Мати му моя понти на сусретъ, но ни три четири корака преко сале ниє учинила а ето ти намъ иѣга; задувао се сирома, не може да проговори. Мати съ усхиѣнѣмъ повиче „Маріане! жалостной мени шта є, бли господинъ живъ? Овай смуѣнъ дркѣуѣимъ гласомъ „Ахъ! милостива госпођо! смрътъ є за мене неправо учинила! — я самъ ию пожелію, но своевольно предати іой се одъ Бога писамъ смео. Я самъ волео съ прочима на ономъ месту остати, него жалостну повѣсть донети ваъ; будите дакле и вы великодушни, и претрпите страшанъ ударъ судбине ваше, помыслите, да ништа безъ волѣ Божіє быти не може, и да мы испредъ Бога никудъ не можемо. Правосудіє є заръ Божіє за мрзость и несогласіє неколико наши послало бичъ, да насъ све избіє! — Битка є на Косову учинѣна и варвари су побѣду надъ нама одржали, наши су изгинули, и самъ нашъ преславный Князь живъ є одъ непріятеля уваѣнъ!“ — Ове су речи иѣгове све насъ као стреле у срце удариле; стра, удивленѣ и жалость све насъ окамени, недвижимо учини! — „Милошъ, Миланъ, и Иванъ (свима нама кутеѣимъ продужи гласоноша) учинили су чудно дѣло, оду међу три стотине иляда Турака, и усредъ нѣовогъ логора Мурата живогъ подъ шаторомъ иѣговимъ распору! и ситимъ Турке

у велику забуну поставе и мложину ий изсеку, напоследакъ, као што се говори, ту и сами сви троица падну. — Турци потоме најскоріє, докле се наши о смрти Муратовой извѣстили нису, скоче на оружје, и онако разярени устреме се противъ наши! — Наши су се изъ почетка храбро држали, но напоследакъ непријатељ, кой є насъ брөөмъ, а не храброшћу превосходію, преодолѣ! — Вукъ є са своимъ воинствомъ избегао, и оно, што є на она славна три юнака лотварао, самъ є учиніо.“ — Мати моя тада као иза сна єдва проговори „Даклемъ и самъ є Князь уваћенъ!“ — „Заиста уваћенъ, одговори скоротеча, и войска є наша сва изгинула! но и одъ непријателя є врло мало остало; да Вукъ нисє изневерію, наши бы совершєну побѣду одржали.“ Она на то плѣсне рукама, погледа у землю, и учини се за неколико магновєнїя као изванъ себе. Потоме запыта за могъ отца. „Гди є цело наше. о госпођо; благородство пано, несреќа ни о нѣму нисє изятїя имала!“ — „Ахъ! дакле є и онъ погинуо,“ повикне сирота ужаснымъ гласомъ. „За своє отечество, рекне гласоноша, као и прочи благородниви сынови а не као Вукъ, кой є срамный свой животъ уклонію, и кога ће србско дете одъ колевке вовѣки проклинати.“

Она на то склоплѣне руке одъ себе протегне, погледи на небо, жалость и тугу изражаваюћимъ гласомъ: О свесилный Боже! — рекне, и сатимъ падне, као да іой тко обадве ноге подсече; — Я као дете вриснемъ и претрчимъ іой „Мамице! сладка моя Мамице! смидуй се на мене, поврати се! на коме мене тужногъ остављашъ;

коме ли ме овако љепка препоручуешъ! — Она сирота
 ни речи више проговорити немогаше, пожухи као истый
 смиръ; дигнемо ю на постелю. Мало затимъ отвори свое
 безъ света и полумртве очи, погледн на мене, пакъ ме
 узме за руку, приграти ю къ прсима своимъ, и носіе се
 са сузама. „Сладка моя крви! рекше ми, препоручуемъ те
 оиоме, коме и у последной овой пари духъ мой; поку-
 пи све шта можешъ, па бежи са уякомъ у Рос² — хте-
 де изрећи, али смрът неумитна пресече іой речъ, она пу-
 сти духъ свой и на еданцуть сву овога света бригу из-
 беже, а мене остави поредъ свога ладнога тѣла плачућа,
 превіаюћа се и ништећа, као црвка за коромъ. кадъ се
 дрво на ватру метне. Ахъ! како ми в тада было, муч-
 но бешъ любезный мой! себи и представити моћи. —
 Отаць погину, мати умре, я маленъ у смутномъ и найго-
 ремъ времену! — Пао самъ на нѣне ледене прси, ро-
 сиямъ ій съ найчувствительнѣимъ сузама; смрти гди си! ви-
 чемъ, разлучи ме баремъ и одъ живота, кадъ си ме одъ
 сладки мои разлучила родителя, онъ в мени бѣданъ, и безъ
 ниш несиносанъ. О источникъ живота! преди одавде бѣд-
 ногъ сына къ сенкама родителя свои, кадъ в срце мое
 горкой жалости на препитаніе предато, и животъ мой ту-
 жанъ учинѣнъ! — но бадава! силомъ се ништа неможе.
 Тай данъ и другій цео на ладномъ нѣномъ тѣлу прове-
 демъ, найпосле ми и суза неста, съ коима самъ полешто
 срцу одлакшавао. Предъ саму ноћъ предамо ю црной
 земљици. Вратимо се съ погребъ, жалость ме разсла-
 била, воду ме исподъ руке, тѣшу и говору, советую и

коду, но бадава. Дођемъ у дворъ, но овај ми е сасвимъ црнъ быо; смућенъ изъ єдне собе у другу идемъ, аки бы хтео ону болю избећи, коју у срцу носимъ, по собама све ми е тужно, све жалостно, кудгодъ погледимъ, свакій буцакъ плачевномъ тугомъ испунѣнъ самномъ стєняше, и найманъи знакъ, найманъи у целомъ двору предметъ, кога се е рука родителя мои кадгодъ коснула, раздираше срце у мени.

По истеченію неколико дана стра одъ Турака узбуни целу земљу; гласови данъ на данъ све гори и црнъи стану намъ се доносити. Уякъ ми стане говорити, да се кудъ уклонимо: и болъ ће бити, рекнемъ му, при чему се и тако имамъ овде задржавати; смръть ме е одъ сладчайшегъ оногъ саюза разрѣшила, съ коимъ ми е смръть и животъ све єдно было, а добро све некъ остане и за многъ пусто, кадъ е остало за овима, кои су га стекли; и съ којма я уживати не могу. Но само драгоцене ствари, што смо већъ спремили, да узмемо и бегамо, пакъ волимъ разделити сиротињи, него да падне непријателю у руке.

И тако єдну ноћъ натоваримъ съ уякомъ све што смо движимо имали, затворимо дворъ, пакъ узмемо путь Дунава насъ двоица и десетъ слугу съ натоваренны коњи. Осванемо у Подлужию полю, гди нађемъ мога некога брата одъ стрица. Овај е ту имао лепа своя польска добра и съ млогима е жетеоцыма жито жнѣо. Кажемо му нашу намѣру, да смо т. е. ради гди у каквомъ месту близу Дунава за време наместити се, у случаю,

ако бы Турцы съ целомъ Србіомъ завладали, да дагше можемо преко Дунава у Каравлашку прећи, а одтуда потоме, или у Москву отићи, или се у Мађарску уклонити. И самъ самъ, рекне, у истой намери, само, вели, да ми в ово летине сабрати, пакъ ако шта видимъ, а я ћу побегти у Банатъ. Задржи ту насъ на ручакъ, и я му дадемъ ключеве одъ мога двора и препоручимъ му цело мое добро недвижимо, толике винограде, землю усеяну, воћняке, стоку, три воденице; осимъ два села; кое в мати своје брату по одласку отца предала была, да онъ управя и годишній намъ рачунъ дае. Овай в было рођеный братъ мога уяка, кой в са мномъ садъ пошао был. Кажемъ Драгутину брату, да чува мое добро, а да ужива као свое рођено. Дадемъ му писмено, да га мои оставши надъ добромъ надзирательи, као годъ мене, или мога родителя призваду, да онъ има одъ мене предаву власть съ нима заповедати, и съ моимъ добромъ како оће располагати. Може быти, рекнемо му, да ће мо се и мы, ако се скоро умири, одма повратити.

Предъ саму ноћъ едва насъ одпусти: изгрили се и излюбимо, еданъ другога са сузама обливаючи, пакъ предузмемо путъ преко неке велике планине. Месецъ јошъ не бияше изишао, понаглимо у Голубиће стићи, да бы сутра макаръ мракомъ у Колумбину, велику варошъ и градъ поредъ Дунава доспети могли. Но всть! текъ што мы съ едно два сата у планину друмомъ уђемо, алъ ето ти предъ насъ пустаја! Село Голубићи было в врло близу, чуемо псе и петлове гди певаю; но близ-

кость нѣгова ние намъ ништа помогла. Слуга нашъ, кой е напредъ ишао, како е спазіо ободѣ коня къ нама натрагъ и повиче уяку: Господине шта ћемо садъ: ево зли люди; онъ то ние честито ни изрекао, а пуштае се ударе съ прочимъ слугама. Я по совѣту уяка скочимъ съ коня, и съ еднимъ старымъ слугомъ, кой е кодъ мои родителя одъ младости свое служію, тумаримъ низъ пѣку яругу, а потомъ крозь еданъ густъ шиблякъ, савъ се изгребемъ и альине на себи издеремъ, но на то се ништа ние гледало. Кадъ подалеко избегнемо, зауставимо се мало и чуємо на друму вику и праску съ нашима! по говору разумели смо, да су пуштае Каравласи были. — Ахъ! любезный мой! како ми е опетъ садъ овде было, и данъ данашњи кадъ споменемъ, самъ се у себи грозимъ, за добро нисамъ толико ни марію, некъ иде къ врагу, но за кукавногъ уяка, бѣданъ человекъ, реко, одъ едного сумнительногъ зла избеже, а на друго, о комъ ни мыслию ние, наиђе! нить самъ имао надежду, да ће се наша страна бранити моћи; да е данъ быо, было бы икоєкако, али ноѣ и у непознатој пустыни. Узео ме слуга за руку, тѣши ме сиромѣ и храбри, дркѣмъ одъ стра као пруть: идемъ, рекнемъ му, отргаваюћи се изъ руку нѣговы, идемъ да примимъ и самъ кончину бѣдногъ живота. Но непушта ме одъ себе нипошто. Међу тимъ изиђе намъ и месецъ, осветли све предмете у тихой пустыни, и слуга ме поведе низъ неку долину, кою высоки брежульцы обгрлили быяху. Идемъ са слугомъ а поклецуемъ, брбо ми е савъ животъ коє одъ стра, коє одъ умора обаирео быо.

О правосудія пренепунѣный Боже! у туги повичемъ, видиш' ли ты мене, созданѣ твое, како се я мучимъ, и шта тримъ! — На друму више никакова гласа чути не могосмо. Тишина свуда прострѣта быаше, гди кой по-пакъ подъ росномъ травицомъ цвркутанѣмъ своимъ себе забавляше. Изыђемо наипосле на пѣке, измеђъ шума, ливаде. Смотримо одъ истока и светлу даницу; дагъ одъ ноћи делити се почше: падну намъ у очи два копя оседлана, гди на ливади пренета пасу; приступивши ближе познамо да су два слуге наше! чисто ме сунце огрея, кадъ њи види. Пытамо за ујка и проче; како вы знате за њи тако и мы, рекоше, мы вели у опой буни докопасмо се и побегнемо, а шта се е съ њима догодило, не знамо, но седите мало, докле се болѣ разсване, пакъ ћемо њи њи тражити, ако и опетъ, вели, не нагазимо на оне, одъ кои смо едва побегли.

Я сирома олако уморанѣ, целу ноћъ ковкудъ по гудурама и шумама гнюрајући, како се спустимъ на росну траву, заснимъ као и окупанѣ. Кадъ се пробудимъ; о! сунце високо већъ плива, роса спала, и птичице свуда по шумама са сладкимъ своимъ певанѣмъ узавреле. Гледимъ око мене, нигди никога нема, нити оне двоице съ коњима, нити мога вѣрногъ руководителя! Скочимъ на ноге, пођемъ часъ на едну, часъ на другу страну изгледајући. ая! нити њи гди видити ни чути! — Погледимъ на небо, подѣемъ образе сузама, пакъ паднемъ на колена, дшинемъ руке Богу „Отче Светый! докле ће ме несрећа овако гонити; ако е твоимъ понуштенѣмъ, буди твоя света воля у свему, я ћу драговољно тринити. Уставемъ

опеть, и поѣмъ преко ливаде размышляваюћи, куда ѣу сада самъ и шта ѣу. Кадъ аль еданъ поточиѣ шапуѣе крозь траву предамноѣ, преко кога самъ имао преѣи; погледимъ, о крвавъ! Поѣмъ мало узъ нѣга, имамъ шта и видити, мой вѣрный слуга, съ коимъ самъ ту дошао, лежи закланъ у потоку! бистра преко камня водица испира пресеченый грклянъ, и потокъ се надалеко съ нѣговомъ крови обоядисао быяше; чисто ме срце мое заболѣ, кадъ га тако видимъ. Извадимъ га сиромаша изъ воде, седнемъ поредъ нѣга, и више себе него нѣга оплакуемъ. Мыслимъ и разбѣямъ главу тко га уби; како ли то може быти, да я неосетимъ! окривимъ у памяти ону двоицу, кое смо ту съ коньи застали, да су се заръ полакомили на оно благо, съ коимъ су избегли были, пакъ оваѣ кукавацъ мене изневерити, и зломе намереню нѣговомъ себе склонити вальда ние хтео а они га убию, и съ натоваренымъ коньма и благомъ некудъ одбегну. Устанемъ и мыслимъ, куда ѣу сада шта ли ѣу съ нѣмъ радити; саранити га самъ не могу, нити имамъ съ чимъ. Окреѣемъ се около себе, да бы кога видю, но нигди никога; принуѣенъ будемъ ту оставити га, мыслиѣи у себи, нѣму в сиромашку сада све едно, та га изели у земљи црви, та надъ земљомъ вране и свраке, само, велимъ, што ѣе се усмрдити и воздухъ тробати. Текъ што се удалимъ я одъ нѣга! аль смотримъ едногъ свиняра, гди свинѣ свое изъ нѣке калюже истеруе; приступимъ дакле къ овоме и кажемъ му, да в ту еданъ человекъ убѣнъ, а за све друго преѣутимъ. Оваѣ таки отрчи и види, затимъ пошлѣ мом-

че вѣдо (ков му у тай паръ донесе леба и сира) да донесе мотику, да га сарану. Хвала Богу помислимъ, што ѣду га баремъ покрити земљомъ, да му се туда не-развлаче кости одъ дивльи зверова. О свєблагое небо! у жалости затужимъ, каква смръть овоме у талъ паде, кой, одъ како га памтимъ, муву увредіо нне; быо є кукаваць найпростосрдачній Хрістіянинъ, и као да ни жучи у себи нив имао; веранъ, поштень, учтивъ, трудолюбивъ; занимао бы се по цео данъ у послу, и радіо бы одъ ютра до но-ћи као и мравъ, зашто дакле да овако умре? — Пото-ме дођемъ себи, ужаснемъ се, како самъ се обезуміо, и на правосудіє Божіє у мысли ронтати почео, погледимъ на небо и рекимъ; о непостижимый Боже! тко є игда тайне твоє изслѣдити могао! Мы смртни уверени валя да будемо, да є Богъ найпремудрій, найправедній и целоме создано своєе наймилостивій, пакъ да наше стараніє буде, да честно, праведно и добродѣтельно на земљи животь проводимо, а за остало нестараймо се ништа, онъ ѣ све за насъ по благости своіой расположити и уредити.

Даде ми человекъ ту мало леба и сира, те се приватимъ: напібемъ се чисте водице, пакъ се заузмемъ управо къ друму, гди самъ уяка и проче оставіо, да ій тражимъ, оста ли тко живъ одъ нн, шта ли бы. У крайнѣмъ онако очалнію поду людъ пити се я више боя, да не напѣемъ на пустаіє, нити мари за мой бригомъ отегоћень животь кадъ є све пронало, нашто да се я на лицу земномъ мучимъ! — Кадъ тамо, али видимъ ято читаво врана, гди єто друма слєѣе и узлєѣе! Сетимъ се, нит' ми се є су-

няяти даю, да одъ мога дружства ту мора быти кои мртавъ, понаглимъ што брже, и срце у мени веѣма куцати почне, само мышля, да ми не буде уякъ погинуо, а за друге како буде, не могу шта силомъ. Окреѣемъ се око себе и гледимъ, есамъ ли погодіо место, на комъ самъ ій оставіо; брегъ некій высокъ, съ єдне стране срушенъ поредъ кога смо башъ при заласку сунца прошли, извѣсти ме, да самъ на истый друмъ дошао, но да ми треба баремъ полдругъ сата къ ономе месту напредовати, на комъ су насъ разбойницы среди и одкудъ самъ я побегао. Но ни двеста коракляя не учинимъ и наѣемъ три слуге мртва и єдногъ коня разбуражена, надъ коимъ се вране скупляваху. Овамо онамо туда облеѣемъ, кое гди по трню тражимъ уяка, а у срцу Бога замолимъ, да бы га ту убіена ненашао. Кадъ аль засветли ми се нешто у триви подъ єднымъ трномъ, приступимъ ближе, о! — мѣла долама мога уяка съ великимъ сребрнымъ дугметима, као та твоя! Текъ што ню одатле дигнемъ и туда нѣга тражити почнемъ, да ние убіенъ, кадъ му є ту долама, аль ето ти нѣки люди, до єдно двадесетъ нѣи, наоружани иду одъ села истогъ, у кое смо се мы, наопако по насъ, у вече доѣи паштили. Я како ти ове видо, бежи съ доламомъ низъ єданъ дугъ, нити се више смедо къ друму повратити, но кадъ изиѣемъ на нѣку поляну, седнемъ, о свеблаго небо! у горчини срца потужимъ, какво є ово надамномъ попуштєвѣ! — Одъ туге и жалости чисто обамремъ, не марєѣи више ни за себе легнемъ на землю, намыслимъ ту остати и црну смрть, да ме избави єданпутъ

тога мученя, чекати. — О любезный мой Никодиме! помысли само какови' су то ужасни за мене дете тада удари были. — Полежимъ тамо, сведемъ мало очи, ништа себи друго не уображаваюћи но црну смртъ, коя бы тада не страшна него мила была. Но бадава неможе се силомъ умрети. Устанемъ опеть, скинемъ сребрна дугмета съ доламе, метнемъ у цепъ, а доламу бацымъ, пакъ се заузмемъ истомъ поляномъ, да бы каковомъ селу гди изишао. Укаже ми већъ сунце да є подне, угледамъ еданпутъ неку пространу предамною ливаду, и неколико люди, гди косу; врућина єдва одимъ. Кадъ тамо ближе, али видимъ єдногъ калуђера, кои съ книгомъ у руцы читаюћи лагано поредъ люди ода. Наумимъ приступити му, но ништо не казати му, одкуда самъ и чїи самъ сынъ; него се завештамъ у себи, да ћу се одрећи мирскога живота, у комъ самъ толико несрећанъ быо, пакъ да га молимъ, да ме приими у манастиръ за ђака, а знао самъ, да ту мора гди бити какавъ манастиръ. Добрый мой Никодиме! ты си првый, коме я ову мою тайну искрено исповедамъ и молимъ нека при теби савъ нашъ овде разговоръ остане. — Далъ само молимъ те! рекне Никодимъ; и башъ ти хвала на твојој беседи, вси заиста сила претрпїо, кажи ми оћеш' ли се калуђеру явити, а што велишь да овај разговоръ при мени у тайности остане, зато се ништа не брини; а на што бы тако дубоко твою повѣстницу у тайности и заковавао, кадъ она нити є коме у-вредителна была, нити такова може бити, но єдна повѣстница страдања, коя свакога на сажаленѣ доводи, и коя у себи леа и поучителна садржава правила.

Дођемъ ту (излазећи изъ баште настави Юноша) и съ пристойномъ учтивости поздравимъ отца калуђера, и нашимъ му се къ руцы. На питањѣ нѣгово кажемъ му да самъ изъ нѣкога седа близу Вишњице, пакъ да су ми родители изумрли, и да нигди никога немамъ, но идемъ у манастиръ, за кой самъ ту негди чуо, да се поучимъ и потоме, ако одъ Бога суђено брде, Ангелскій чинъ примимъ на себе. Добро! вели, мой сынакъ, то є добро намеренѣ, но валя да будешъ добаръ, сваку добродѣтель, чесность, благообразіе, чистоту, целомудріе, и прч. испу- нявати обѣашъ се, особито старинмъ своимъ покорность. Текъ што се я съ нымъ овако разговарамъ, ето ти два проста човека подъ оружіемъ, пођоше ту напити се во- де. Запыта іи отаць калуђеръ куда иду; идемо вели, отче! у потеру за нѣке айдуке, огласише намъ ютрость у селу, да су ту негди на друму нѣкогъ господина и нѣгове слуге потукли. У истый ма видимъ друмомъ до едно 30 момака, оно є, рекоше ови, наше дружество, а єдни су вели найпре отишли: сатимъ напише се воде и одоше, я ни речи о томе, као да бы ништа и незнао, и самъ се себи доста пута и сада чудимъ, како самъ я могао као дете толико стрпелливъ быти, да се баремъ добромъ овомъ отцу не изявимъ; а онъ є истый онай кога самъ ти мало пре хваліо, да є добаръ проповѣдникъ. О! то є света душа! — Обешъ ли му се дакле после изя- вити, запыта Никодимъ. — Нигда брате! до данасъ мое житіе нико не зна, кромъ ето тебе првога. — А зашто човече! — Низашто друго, но да ми се на память не

приводи, чии самъ сынъ, и како самъ пострадао, да ми се сатимъ рана на срцу не повређуе, кадъ ми и тако нико више помоћи неможе, нити са суетнымъ сожаленѣмъ могао бы ми тко оно повратити, шта ми е на вѣки одузето. Отацъ Теодоръ (то му е име) прими ме съ отеческомъ добротоу, и доведе ту у манастиръ. Па будући да е онъ више по сели проповедајући слово Божіе, него у манастиру, препоручи ме старомъ едномъ и честномъ свештенику, Богъ да му душу прости, умро е, да ме поучи у светомъ писму, у благоуравію и чину нѣовомъ. Што се науке тиче слабо самъ се одъ нѣга ползовао, будући да е човекъ простъ быо, но за такоу могу отцу Теодору после смрти онога захвалити. Но да неизоставимъ ово казати: сутра данъ по моме у манастиръ долазку чуемъ кодъ трапезе жалостанъ за мене разговоръ, да е т. е. мой уякъ погинуо, и да е село заедно и нѣга и слуге саранило! Ћутимъ нећу ни речи да проговоримъ, но после два дана, кадъ самъ разумео, гди му е гробъ, одемъ пре зоре, паднемъ му на гробъ и подіемъ ону земљицу, коя га е покрила, са сузама, пакъ се опетъ вратимъ у свету обитель. Ето већ дванаестъ година како кое доле у манастиру кое преко лета у той башти и при овой капели пребивамъ. Кадъ ми се досади кнѣге читати, а я латимъ мотику, пакъ по башти коешта копамъ и радимъ, или узимемъ сикиру, пакъ кое подбресавамъ и чистимъ воће, кое друго каламимъ и приумложавамъ. — Овако у разговору приспеду своје обиталишту и седну мало предъ вра-

ти. „Доиста е дивна повѣстница твоя добрый Тихомилю! рекне Никодимъ, и редакъ е животъ, подобаиъ твою. Я познаваючи добро твое родителюе сожадуемъ о теби, да си као дете толико зла преко главе преметуо; али, као што си и самъ мало пре рекао, тво е нгда одъ смртны тайну Божию изслѣдити могао, промысломъ е нѣговымъ заръ све то морало быти, утѣшенъ буди съ тиме, што у совести твоіой познати можешъ, да ни си оно заслужио, шта си пропатио, невинъ си дакле страдао, а невино страдаиъ правда Божія безъ награде не оставля. Но я ћу тебе, придода Никодимъ, іошъ за едно запитати, пакъ ћу ти онда открыти мою нѣку намеру, кое ће за насъ обоицу добро быти, ако се твоя воля съ моіомъ согласи: За цело време одъ како каза да си овде, есили кои путъ одлазио у твое добро?“ — Нигда ниши маримъ за нѣра, као да га и немамъ. Братъ ми е толико пута поручивао, да одемъ, и самъ е къ мени већ двапутъ у манастиръ долазио и молио ме, да идемъ, но я не могу. Еданпутъ самъ се одрекао свега, пакъ садъ ни за то не маримъ. А ель ти оженѣиъ тай братъ? Есть да како! има двоє дечице; нѣговъ е отаць рођеный братъ мога отца; быо е попъ, на кадъ му умре попадія, оде у Высоке Дечане, те се закалуђери, нема две године, како е умро. — По маломъ ћутаню. — Веруй ты мени брате Никодиме! да я толико за отцемъ не жалимъ, гди су толики благородници одъ наши пропали, ту е и онъ баръ као еданъ витезь бранећи народъ и отечество свое погинуо; али мати! — а затымъ добрый мой уякъ, кога

нигда заборавити не могу; наопако смо се и у зао часъ ояда одъ куће кренули. — Али разсуди и самъ, у каквомъ смо мы станю тада были, како се цело царство у крайнѣмъ очаянїю онда наодило, и тко є знао, да ће госпођа Милица, една женска глава, толико хитра быти, свирѣпога оцогъ изъ Азіе дава, кой є на цео западъ челюсти отворио, смирити и на своме трону остати? — Дакле се ты не мыслишь више у твоє добро повратити? — Не веруемъ, да ћу ту волю игда имати. — Алъ си ты любезный мой! младъ човекъ, могао бы си твоме отечеству на ползу быти, штета бы было, да свою младость у овой пустиньї бадава проведешъ; помысли да си одъ благородногъ племена, и да отмѣно имаиѣ притяжавашъ! — Я самъ приходе, одговори Юноша, одъ мога иманя годишиѣ на петъ части разделию! едну часть даемъ на общенародна училишта, на препитанїе потребиты ученика и издржанїе учителя; другу на болнице; трећу самъ жертвовао на сироте и удовице; четврту прилажемъ у ову свету обитель, у којой живимъ; а пету приима братъ за свой около мога добра трудъ. И онъ ми сваке годице о томе свему рачуиѣ дає. — Е то є лепо, — то є свето дѣло! А ималъ ты братъ каква собствениа иманя? — Ина, да како, неверуемъ, да бы се и са многъ променю. — Е садъ разумеяъ, пећу ти дакле мою намеру ни одкрити. — Ты си, я знамъ, рекне Юноша, у той намери быо, да ме наговоришиѣ одавде отићи, али то быти не може. Я мой миранъ овай живогъ, коме самъ се едва превикао, и ово свето мѣстанце, на комъ самъ се остати

заклео, оставити, и себе опеть у мрежу пространога света бацати, безъ какве силе нипошто нећу. Никодимъ. Не замери, любезный мой! єдномъ човеку, кой се съ тобомъ искрено, и безъ сваке политике овде разговара, я теби право у томъ јошъ не дамъ, нити за паметно судимъ, да тебе ова пустина ни чувена ни виђена сарани, и сатимъ се славно име твога родителя заборавности преда. Оно ће истина у народномъ успомену безсмртно остати, али текъ! — свакій ће рећи, шкода да одъ крви онаковогъ човека не остане правый наслѣдникъ, кой бы благородну дозу продужио и на далъ. Довольно є, мой Тихомилю! число благородника наши на Косову умалъно, немой га баремъ ты одъ твоє стране умалявати! онде є было изъ нужде, но ты своевольно такавъ уштрбъ правнишь. У свему ти право даємъ, рекне Јуноша, паметно судишь, и похваљуємъ твою любавъ кою къ народу своме чувствуєшь, особито ми є пріятна твоя искреность, нити є правомъ Србину притворность икада свойствена была, а нарочно войнику: я самъ све то признаємъ, и то ми єдно совѣсть кадшто пребацує, али шта знамъ! изъ очаянія омрази ми се светъ пакъ сада низашто немаримъ, као за спокойанъ животь! Изъ почетка разумъ и срце имали су у мени велику борбу. Разумъ изыскиваше єдно, а срце, тужно моє срце, желило є друго, наипосле ово побѣди, разумъ му се поклони, примире се, и сада они у согласію, а я у спокойству живимъ.

Я изъ ове моє сада пустинь гледимъ на светъ, подобно као онай, кой кадъ одъ ужасне бурѣ на мо-

ру и свакогь магновенія таласа угрожаваюћи смрћу, избегне на тврду землю, пакъ съ благоволенїемъ све предмете около себе погледа, а кадъ погледи на море и представи себи онай стра, чисто му се сгрози срце, нити же ли више таковой се пропасти предати.

Они овако у разговорѹ читавъ данъ проведу; и на многе молбе Юноше обека се Никодимъ ту съ њимъ мѣсець дана пробавити, и потомъ, кадъ имъ дође Драгутинъ братъ (кой є поручїо быо да ће доћи), да га пошлѣ съ њимъ на свое добро, можешъ, рекне му, съ моимъ братомъ поштенно цео векъ провести.

Никодиму рука за недељу дана зараста, и буде здрава као и друга; но отацъ Захарїя недолази имъ, да му захвале; науме сами єданпутъ у манастиръ се сићи, али каже имъ баштованъ, да нити є кодъ куће отацъ Захарїя нити отацъ Теодоръ, кога Никодимъ особито желаше видити; оставе дакле на другїй путъ.

Никодимъ истый небьяше человекъ наученъ; али одъ природе здравъ разумъ, трезвенъ и духъ бодаръ имаде, а къ овима присовокупљено јоште срце добро, просто, одъ свакогь пристрастія чисто и слободно. Онъ кадъ бы бесѣдіо; тако бы му одъ његовога, овако простога и христіянскогь срца речи на уста истицале, какогодъ изъ чистогь извора кристалный поточићъ. Имао є обичай мало говорити, али важно, уредно и у саюзу, кое изражава чисте мысли; нити бы се упуштао говорити о стварма кое су њму непознате; и зато га є Тихомиль врло возлюбїо быо. Они су оуде свакій данъ у лепомъ разговорѹ

проводили; када бы се гди на какавъ поузвышенъ брежу-
 лякъ попели, гледали бы съ нѣга коекудъ на подобіе са-
 да по равницы дивне шуме, и између нѣи вѣчно зелене
 и цвећемъ украшене ливаде: предмѣтъ є нѣіовогъ разго-
 вора быо проста природе красота, кою пріятность саме
 невине и безпорочне душе уживати могу. Данъ по данъ
 настане и месецъ Септемберъ; и будући се случи нѣкій
 празникъ, то оду у манастирь, одстое ту свету службу
 и пошто се съ калуђерима почасте, врате се къ своме
 обиталишту. Отаць Захарія за испратити ій пође съ нѣ-
 ма и у разговорѣ о отцу Теодору и нѣговомъ поучи-
 телномъ слову, кое є на литургіи говорію, до саме пеш-
 тере дођу. Онъ се по томе врати, а ова двојца поумо-
 рени седну у ладъ предъ своіомъ кућомъ. Истина, рекше Ни-
 кодимъ, есте ме и вино поуотреяло, али є и време данасъ
 запарно, да непамтимъ у ово време такоу врућину. Я
 самъ познавао, придода Юноша, іошъ ютросъ, да ћемо да-
 насъ велику врућину имати. Наберу грођа и метну у
 едной котарицы подъ каменъ, низъ кои студена вода као
 ледъ падаше; те имъ се олади. Текъ они почну грође
 у разговорѣ єсти; алъ се укажу облацы. Найпре гди-
 гди развучени и редки, на којима одъ къ западу клоне-
 ћегъ се сунца зрацы косо разна изображеня очима пред-
 ставляваху; но одма затимъ тако се густы и црни учине,
 да се чисто, премда є данъ быо, смрче. Дуне ладанъ и
 умилно прохладителанъ одъ запада ветрићъ, одъ кога са-
 мо лишће на дрвима почне трепетати. Потоме ячи и
 ячи почне вр'ове одъ дрва колебати, и гди коя капъ

кише, али крушна започне падати. Они дакле побегну у своју колебу; и будући поладно буде, наложе ватрицу; седну и на врата гледе, како киша помешана съ ледомъ веѣма и веѣма узе падати. Камо памъ сада данашня вруѣнна, рекне Юноша, какова промена за тилый часъ у природи се учини! Само да не буде гди, рекне Никодимъ, та олуя отца Захарія уватила, те ће се онъ аратосилати, што є насъ пратио. Ветаръ дува рекао бы изъ корена ће дрво однети, муѣ кривуданѣмъ своимъ пресецаю густе облаке, а кадъ поче грмити и громови пуцати, цела се земля затресе. Мало затимъ уталожн се ужасањ у атмосфери звукъ, попрестане и ветаръ, киша умѣрена падане безъ леда, и кадшто се гдикоя муня засветли; узму наменитати креветъ да спаваю, аль чую нѣкій гласъ; изиѣ Никодимъ на врата и слуша: киша веѣ лагано ромниане. Текъ онъ уиѣ унутра, аль опеть нѣко виче! Тко бы то было? — Тко му драго, одговори Тихомиль, наменштаюћи себи креветъ; я оѣу да спавамъ: а! — како ти се сладко на оваковомъ времену, кадъ киша пада, спава. Они овако разговараюћи се, аль ето имъ на врата нѣко младо момче „Добро вече браћо! — Цури вода низъ нѣга како є покисао. Никодимъ стакне ватру, валяда си ты, рекне му, оно викло? Я, вели, смотрио самъ ватру изъ далека, пакъ часъ ми се укаже, часъ опеть изчезне. О! кадъ самъ садъ живъ остао, небоимъ се више смрти друге, кромѣ кадъ остаримъ, коя мора наравно быти. Рекну му, да скине алыне свое сунити, а да обуче, ков му они даю. Онъ то учини, и посади се поредъ ватре. Гледи га Ти-

хомиль. Младићъ быаше благозрачна лица, младъ као капля и у грађанскомъ оделу. Одкудъ тако братацъ! упыта га Тихомиль; Ахъ! любезный мой! и не пытай. — А кудъ си пошао, придода Тихомиль; валя да си гди путь помео, кадъ си се тако задоцнио? — Пошао самъ, да тражимъ оно, што нигда наћи нећу, и што ние требало да изгубимъ; или болъ да рекнемъ, за учинѣну ми обиду тражимъ надъ неправдомъ освету; али съ већомъ моіомъ штетомъ, него онога, одъ кога самъ увређенъ. Ово му буде савъ одговоръ. Онъ се више виђаше, са срећомъ незадоволянъ быти, него да бы было увређенъ и ожалосѣенъ. Тихомиль нехтеде далъ любопытливъ быти, но рекне Никодиму да наложи већу ватру. Добра є ово ватра одговори странный, мени ние зима, угрело самъ се узъ ова брда, но имате ли вы што за єло, я самъ гладанъ. Тихомиль устане и изнесе му леба и сира; и за увести се съ ниме у разговоръ, и искусити га тко є, и одкуда є, седне и самъ съ другомъ своимъ и почну вечерати. Како ти се име? упыта Тихомиль. Мени се име Павлимиръ, одговори странный. Ты си одъ кога увређенъ? — Те яко, любезный мой! — А одъ кога? допусти ми пытати. — Одъ онога, кога самъ любити обвезанъ, одговори странный, зато ми тежко и пада, придода; — при овоме изреченю ударе му сузе. По маломъ ѣутаню Тихомиль узме чутуру съ виномъ, кою су изъ монастыра донели: „Я твоя тайна приключеня не знамъ любезный мой! но ако невино што страдашь, не бой се, рекне му, имай надежду на Бога, люби добродѣтель, па ѣшь наћи покой души, и слад-

ку утѣху увређеномъ срцу твоємъ, и самъ самъ много пострадао, но шта знамъ, такавъ є овай светъ; у нѣму є и зло и добро помешано. Здравъ буди! — напивши се, даде му — пи пакъ вечерай, колико ти срце твоє захтева, на насъ негледай, мы смо се данасъ кодъ отаца калуђера у манастиру частили, нисмо толико ни гладни. —

Никодимъ устане и донесе ладна и киномъ опрана вођа. Упустивши се далѣ съ нѣмъ у разговоръ, запытаю га, гди се є родіо. Я самъ се родіо, рекне нѣмъ, у Прилипу граду. — У Прилипу граду! о то є дакеко. Я самъ имао ту нѣкога уяка рекне Тихомиль, онъ є погинуо, но не знамъ имали іошъ кога жива. А како се звао твой уякъ! молимъ. Марко Кралѣвићъ, одговори Тихомиль, О! знамъ га врло добро; но я нити што за нѣга, нити за нѣговъ родъ казати знамъ; будући да самъ маленъ одатле отишао, тако су т. є. Турцы онѣмъ предѣломъ обвладали. прибегнемо многи къ Морави. По некомъ времену у єдиномъ граду родители мои изумру, и я останемъ сирота. Господня нѣкій у истомъ граду прѣими ме къ себи. Служіо самъ га вѣрно, и свакій посао, комъ су мов силе одговарати могле, найсходниє самъ извршивао. Онъ имале више куће своє єдну велику баншту, у којој између прочи дрва имађаше нѣко особито, и од своіо одлично дрво, коє є онъ осимъ други миловао. На томъ бы се дрвету само по єдна у целой години ябука указала, но овай толико редакъ плодъ такавъ є вкусъ имао, да є прѣятношу своіомъ савъ земљороданъ плодъ превосходіо. Я самъ много о томе настоявао, да га добіємъ и семе одъ нѣга далѣ

приплодимъ. Господинъ мою желю примѣти, и обѣща ми
 іошъ у цвету такову ябуку, ако до руке дође, дати.
 И будући да самъ я свакій данъ у ту башту долазио;
 гледао самъ съ неописаномъ радощу на ону грану, коя
 скупощену одъ господина мога мени, за трудове мое, на-
 граду на себи садржаваше, и нестрпеливо чекао, кадъ ће
 сазрети. Видимъ већъ єданпутъ, да іој сунце топлотомъ
 своіомъ съ єдне стране смилну а съ друге стране ружич-
 ну бою дає, игра ми срце одъ радости, испунимъ се ве-
 сеља, Боже помози! говорахъ у себи, као да ю већъ у
 руцы имадо. Кадъ єданпутъ у ютру уђемъ у башту, ба-
 цимъ око на грану, алъ мое ябуке нема! — О како ми є
 тада было, као да самъ Богъ зна какво благо изгубіо!
 Седнемъ на землю, и пошто се одъ туге исплачемъ, ле-
 гнемъ ту и заспимъ; кадъ устанемъ, као неверуюћи сво-
 имъ очима, опетъ изгледамъ, не бы ли ю видіо, нема! На
 то мени непознатъ са стране гласъ у уши дође „бада-
 ва изгледашъ о Юноше! то є дрво волшебно, и она гра-
 на, на којој є твоя ябука стаяла ние нѣгова собствена,
 но одъ другогъ дрвета прикаламљна была, зато знай, да
 юче по одласку твоме изъ баште, сва дрва у спокой-
 ству стаяху, а оно се тако затресе, и безъ найманѣгъ
 ветра гране залюля, да ябуку твою преко плота на полъ
 избацы! ту се деси єдно циганче кодъ свиня кое ю, докъ
 є твой господинъ у башти быо, узме и однесе.

Окрекѣмъ се около себе, и на страну, одъ кое ми
 гласъ дође, не видимъ никога. Разсрдимъ се дакле пакъ

узмиєхъ сикиру, да исто дрво до самогъ корена подсе-
чемъ, и освету мою надъ нимъ учинимъ. Али у овомъ
дѣлу другій ме, кой такође ово дрво ние могао трпѣти.
преуитри, и нѣга пре, него ћу я до нѣга доћи, подсече.
Онда я знаюћи, да подозрењъ избеки немогу, да ће го-
сподинъ безъ сваке сумњѣ ка мене зло потворити, и да
самъ я дрво подсекао, рећи, пакъ тежко бы мени онда бы-
ло: потражимъ дакле спасеніе у бегству, и тако ти се
сада потуцамъ одъ немила до недрага, што наше баке
кажу. — Ово е само еданъ примѣръъ любезный мой!
рекне Тихомиль, съ коимъ любопытство мое задоволио
ни си. Како то? — Тако, ты повѣстницу твою кази
у причти, а не у правомъ смыслу нѣномъ. Онъ нехтѣв-
ши се болъ изяснити, окрене разговоръ, и уныта, како се
они ту и при чему наоде. Мы смо овде, рекну му, у
едной монастырской башти баштовани. На кое онъ, бла-
го вама! Какво намъ е благо у томъ? — Такво, што
спокойно живите у овој пустиньи. — Ово спокойство
моженъ и ты, ако оѣшъ, сутра имати. — Не може лю-
безный, подъ сунчанымъ светомъ спокойно место за се-
бе наћи онай, кой неспокойство у своме срцу носи. То
кадъ изрече падне му арфа у очи, коя е ту о дувару
висила, узме ю, и намештаюћи на нѣой жице, запыта, чїи
е; моя, рекне Тихомиль, я се кадшто съ нѣомъ позаба-
вимъ, но ако знаишь, дедъ мало ударай. Онъ одма на-
тегне жице на нѣой, стане ударати и овако певати.

Покой сладкій распростро своя любка садъ крижа

И у черну тиха ношца одежду већъ завилу

Све предмете, сва животна отъ востока къ западу;

Почивають сви у ложахъ, нить се чую, ни виду

Не чуе се шумъ умильный по гранчицамъ птичица,

Нить свириле гласъ взаимный по ливадамъ пастыра:

Морфей е све животно садъ сномъ упокою,

Само сердце онъ печално свога дара лишю! —

Слабо када сна пріятность ошутити тай може,

Кога сердце грызе жалость, и онъ често уздише! —

Благо вами кодъ оваца о вы прости пастыри!

Спокойна су ваша сердца и весела у гори.

Кадъ испѣва пѣсму „благо ономъ, рекне, овога света, кой е само здравъ, пакъ е са своіомъ срећомъ задоволянь. Ово самъ, вели, давно чуо, но докле нисамъ самъ собомъ искусію, ни самъ имъ веровао.“

Проведу овако у разговору подугу часть ноћи. Сутра данъ порано навали да иде, благодари овима найуспрдніе на дочеку и пріятельству. Ови га почну уставляти, да се кой данъ кодъ нѣи задржи, и молу га, да имъ ту любавъ не одрекне. Немойте, рекне, любезни мои! оно одъ мене захтевати, кое вамъ учинити не могу, нити ме за оно молите, за кое бы самъ и самъ васъ молю, да ми е у могућности моіой; я ићи морамъ, но може бити, да ћемо се скоро и опетъ видити, гора съ горомъ не може се састати, а човекъ съ человекомъ свакій путь. Но простите и съ Богомъ. Съ Богомъ велимъ срцу моме любима двоице! на то му се наводне нѣгове лепе и велике очи, изъ кои му се две кристалне сузе, као два зрна бисера низъ лице салише; сатимъ полюбите съ обонцомъ

и оде. — Ова двоица пратише га съ умиљнимъ срца погледомъ до за одну шуму. — Молимъ те рекне Тихомиль своме другу, шта ти се види одъ овогъ младића? Дивашъ ми се заиста дечко види; одговори Никодимъ, наученъ и добаръ, но не каза намъ, зашто е брижанъ. Онъ има нѣку особиту тугу на срцу, одговори Тихомиль, и жао ми е што испитати немого. Синоћъ чуо си, како у нѣкой причти каза намъ нешто, но тко бы га разумео; али да е младићъ изрядне нарави, то е истина; какова благоумилна съ простосрдечїемъ учтивость, умерена съ тѣхосћу беседа нѣгова, благообразїе и трезвеность духа. И све то као да се е съ нїмъ родило. Онъ е морао онда добро воспитанъ одъ кога приимити, докле му срце јошъ ни зашто, што е ружно, знало нїе, нити онъ познае себе, да е толико добаръ; еръ су му се све добродѣтели у саму природу нѣгову претвориле; какавъ славянъ човекъ одъ таковогъ быти може! Но жао ми га е сиромѣха, валя да е што, као што самъ и самъ, пострадао. . Овако разговарајући се врате се кући.

После неколико дана едно јутро пробуди се Тихомиль иза сна, погледа, алъ му нема друга; обуче се и изиђе на изворъ да се умиє, мислећи да е онъ отишао у банту: кадъ алъ ето ти му нѣга, осмејаваюћи се „Знашъ ли шта е ново?“ запыта. Нашъ, вели, Павлимиръ стао е овде недалеко кодъ нѣкога газде, да му чува овце. Иди не говори! — Естъ заиста, я самъ съ нїмъ садъ бантъ говорїо, и поздравїо те любезно; о како му е мило было, кадъ ме е видїо! казао е, да ће насъ поодити. Овај

истый младићъ, што є ономадъ кодъ насъ преноћію? — Онай, онай, кажемъ ти, я самъ садъ съ нѣмъ беседію. А о сиромѣ! — шта ли га є на то принуѣдѣло, да овце чува. Я самъ се самъ о томе чудію, и кажемъ „Како си се могао на то склонити.“ Богъ нека суди ономе, збогъ кога є; стао самъ, вели, овде кодъ єднога доброгъ човека само да проведемъ зиму, а на пролѣће кудъ ми Богъ да. Молимъ га, да ми каже, зашто страда, и тко му є быо найвећи у томе неприѣтель, кой га є у таково одчаяніє бацьо. Не могу ти, вели, сладкій брате! казати ни пошто; но знай да невино страдамъ, и невиность моя укреплява трпѣти сву несрећу, а кадъ бы казао, онда бы себе признао, да самъ достоянъ казни. Да немо-рамо сада у башту ићи, рекне Тихомиль, башъ бы му отишао. Доћи ће онъ къ нами зацело, одговори Никодимъ, и сатимъ оду у башту.

Послѣ нѣкогъ времена, пошлю калуђери изъ манастира ђака, те збогъ некогъ посла одзову Никодима. Тихомиль остане самъ, а праздничанъ данъ будући, не зна, шта ће да ради, узме єдну кнѣгу и штапићъ у руку, пакъ се пође преко шуме шетати. Онъ кадшто бы стао и читао, кадшто около себе гледао, како већ по дрвима листакъ губи зелену бою, и єсенъ га поздећивати починѣ; нѣко лишће пожутило, а нѣко чисто црвено постало. Разсуждаваюћи овако о промени овой у природи, и слушаюћи гди кою само птичицу да нева, удали се одъ свога обиталишта далеко, мало помало сунце на подне приближаваюћи се, расслаби га, а и тако уморанъ будући, сед-

не подъ одну велику липу и чита. Хтеде га ту санъ под-
 красти. и текъ у мысли, да се мало наслони и поспава,
 шумне нешто са стране, на кое презне, дигне главу и
 погледи. Но о, кога онъ ту сада смотри! — Една млада
 девоичица препела се бьише на едно дрво, по коме су
 се дивлѣ винове лозе спделе биле. Она у левој руци
 држаше белу мараму пуну винага (дивля грождѣ), а съ
 десномъ се уватила за одну грану да не падне, и тако
 одъ овога, кадъ га е спазила, уплашена никуда се маћи
 не смеде. Густо лишће иѣно в лице тако покривало, да
 га Юноша видити не могаше; и мислећи, да и она вѣга
 не види, стане се лагано къ нѣой прикрадати; али ова,
 која га е крозь лишће дрктаюћи у страу мотрила, врисне
 сирота и падне на землю. Овай притрчи: не бой се одъ
 мене, срце мое, не ѣу я теби ништа, заклинѣмъ ти се Небомъ,
 да ти никакву увреду учинити неѣу. Ове ю речи повра-
 те нешто къ себи и поублаже. Юноша приступи іѣй
 ближе и рече: да се нишѣ убила: она се исправи, и іѣошъ
 себе овоме неповераваюћи, ни самъ се убила, рече, и
 сатимъ окрене свое лене и светлости пуне очи мало на
 страну; овай примѣти, да е она рада побѣки, и зато ю
 кротко увати за руку „не плаши се мене голубице, я ни
 самъ неваляю человекъ, Богъ неки ми суди, ако ти найманю
 увреду учинимъ.“ Съ овимъ утѣшителнымъ рѣчма одузме
 іѣй мало стра, одъ кога иѣно бледо бывше лице обрати
 се ѣнетъ садъ у румену ружицу, и появи се на иѣму по-
 разителна любкостъ съ благодатнымъ онимъ целомудрїя цве-
 томъ, кой се стидъ зове, кой младый вѣкъ уважава; и на

подобіе штита неискусну младежь одъ порока чува. Юноша съ умилѣннымъ срцемъ, гледаюћи у шо, Боже благій! рекне у себи, како си дивно ово созданѣ украсіо; девойчица одъ едно петнаестъ година, іошъ ни узрасть совршенъ не имаде; на нѣой одеѣа проста, но нѣипъ дичанъ струкъ красіо га є, нѣни образи пуни и гладки на подобіе пролеѣне ружице, кадъ се текъ изъ свога зеленога преплета спровоу сунца зарумени. Онъ ню рукомъ по образу милуюћи рекне „Света невиность! докле смо съ тобомъ, шта смо друго, но анѣели на земљи.“ Видећи, да се є мало ослободила, запыта ю: одкуда си, какавъ те є случай у ову пустыню донео, и имашъ ли кога? Она се на ово пытанѣ заплаче, „Имамъ Бога, одговори, и ево тебе, кога є може быти онъ послао, да ме избавишь.“ Небой се ништа, одговори іой онъ, узме ю за руку и поведе къ нѣкой великой кладѣ, на кою седну. Нѣгове блага и утѣшителне речи ню тако разжале, да одъ плача єдва по гдикую речъ произнети могаше. „Не плачи голубице моя! вели іой, я се заветуємъ одъ сада тебе за мою сестру признати. Богъ ѣе, кой є надъ нама, быти сведокъ мога завета, и некъ ми буде неумитанъ судія, ако бы га я кадгодъ нарушіо;“ то изговоривши полюби ю „ово є срце мое печатъ коимъ я потврѣуємъ, да самъ ти одъ садъ братъ твой:“ но кажи ми, одъ куда си, чія си кѣи, гди си се родила и како си у ову пустыню зашла.“ Она обрати свое одъ плача црвене очи на небо. Отче и Боже мой, благодаримъ ти, да ме оставіо ниси. Потому „добрый и милостивый мой избавителю и любезный братацъ! коимъ ме

и именовъ срце твоє обдарило, да те тако звати могу, ово є већъ четвртый мѣсець, одъ како я страдамъ, и по оной непознатој пустињи блудимъ, нити знамъ кудъ идемъ, ни на кою љу се страну окренути. За вашъ мушій поль доста бы и много было, шта самъ ти я пропагала, а камоль за мене женску и у овомъ момъ веку. Варошь Ресава, валяда ти є позната, кодъ коє рѣка истога имена у Мораву утиче? — Знамъ добро! — „Ту самъ се я родила. Мой є отаць правіо сукно и имао є две ваивнице на истој Ресави води. Онъ остане удовъ, я си-рота одъ петъ година съ два моя такође мала брата, кои су ми по томъ померли. Отаць нашъ имаюћи велико домостроителство и насъ трое малене дечице принуђенъ буде у другій бракъ ступити, но по несрећи у овомъ се ревари, пагази на пѣку злонаравну и преко мере люту и пакостну удовицу, съ коіомъу свакидашньої грдни и несогласію осамъ година поживи и умре. Пѣки варошани говору, да га є она отровала, али истина, незнамъ, но то знамъ, да му є съ иѣнимъ чапгризанѣмъ, несовкомъ и свађомъ свакій данъ отровъ давала; али све на страну, како є было, онај најболъ зна, кой свакога дѣло види, и кой ће свакомъ, ма кадъ, по правди судити; а мы не валя да туђе грехове споминѣмо, особито кадъ се више помоћи не можемо.

По смрти мога отца наслѣди она са мноомъ толико добро: како є са мноомъ поступала, нећу ни говорити. — Она одъ свое крви ниє имала ни єдно. Єданъ младић у сусѣдству мене є весьма любіо, и я пѣга такође: мы смо были іошъ малени; и не памтимо, кадъ смо и како смо

едно другомъ любовь зачели. Играли смо се заедно као деца, заедно потомъ у николу ишли, и свагда као братъ и сестра пазили се. Наши су родители такође у крайнѣмъ пріятељству живили, и нѣговъ любезный отаць, кой е быо судія нашъ у мѣсту, доста бы ми пута рекао „ты ћешъ бити моя сна,“ и я самъ съ нестрпелнѣмъ чекала, да еданпутъ дође време, да се само маѣне избавимъ. Кадъ ал' искусимъ, да она съ нѣкимъ старымъ симницомъ, кой е быо Гркъ, шіе нешто да ме за нѣга уда! а я на овога човека, Богъ нека ми опрости, мрзила самъ као на исту смрть, особито, кадъ ми е маѣня поиздалека одкрыла, да ме е рада за нѣга дати. Проконамъ пайносле, изъ кога узрока она то чини, као што ће у беседи садъ доћи. Лане башъ у пролеће, еданъ данъ по ручку ето ти старога мога младоженъ къ маѣни у собу; я уземъ ђерђевъ мой и изиђемъ у башту, кою смо поредъ куће имали, седнемъ подъ едно дрво у ладъ вести, и онако забринута почнемъ певати, а сузе ми на очи иду. Шушне ми нешто иза леђа, окренемъ се, алъ мой любезный, суйдинъ сынъ; изъ свое баште ускочио у нашу, пакъ изъ шале хтео се прекрасти и одъ острагъ рукомъ ми очи затворити. Онъ осмеяваюћи се на мене рекне „ала самъ те хтео поплашити.“ Я самъ одма, докле самъ га спазила, очи марамомъ убрисала, да ме невиди, да самъ плакала. Седно поредъ мене и гледи мой везъ. Милена! рекне ми, хоћеш' ли ми моћи калпакъ са златомъ ово до неделъ навести? да знашь, вели, какавъ ми е татица калпакъ ономадъ изъ Крушевца донео! Али га нећу на главу, вели,

жетути, докле те онъ као своју снају не полюби. Сатимъ пригрли ме и полюби. Е мой Любивое рекнемъ му я, неће одъ тога ништа бити. Шта! — одкада то, вели, заръ ты мене нелюбишь? — Мени нато ударе опетъ сузе, иди молимъ те, рекнемъ му, уклони се за садъ одъ мене; ербо добро знашь, да моя маѣя орлове очи има, слази ће те овде са мкомъ, пакъ ћу пропасти. Я или не ћу рече, докле ми не кажешъ, шта е теби и шта си рекла: „неће одъ тога ништа бити,“ ты, вели, или сумняшь што о мојој къ теби добави, или изъ кога узрока твоя къ мени преста е бити. Ако е прво, я ћу ти лако доказати, да я безъ тебе на овомъ кругу земномъ живити не могу; ако ли е друго, простъ нека ти буде животъ мой, кадъ си га несреќнымъ и мени горќимъ учинити намыслила. Суза ова, рекнемъ му я, заплакавши се, коју видишь изъ мои очію, нека те увери колико те любимъ; а теби су позлата правила нашегъ женскогъ пола, да любовъ одъ наше стране подъ завѣсомъ стида сакривена бити мора, и мыслимъ да о мојој къ теби, у невинномъ детинству јошъ зачетой, добави, посумнати не можешъ. Зашто дакле плачешъ? на кое я; иди само за садъ, а довече дођи подъ онај великій ора, пакъ ћу ти казати, шта самъ чула. За Бога Милена! не ти, вели, жао, да ме толико съ неизвѣстїемъ мучишь; идемъ дакле, но буди на речи. Само едни природни случаи сви изятїе у томе имати могу а друго ништа, рекнемъ му я. Сатимъ онъ замысливъ и невесео оде; узмемъ я сама мой везъ и вратимъ се у кућу, и текъ я на врата, а симѣија изиђе и за нлжъ маѣя; испунчио трбу, па

иде предъ нѣомъ, смее се на мене и рукою ушгине ме за образъ: я спустимъ очи къ земљи и невешта му се чиећи прођемъ у собу. Маѣя кадъ га испрати, врати се у собу и стане ми коешта о нѣму говорити; како е добаръ човекъ, паметанъ, поштенъ и врло богатъ, како бы я кодъ нѣга славна была, ако бы ту сређу имала, да за нѣга пођемъ и проча овакова. Мени се досади слушаюћи ю а ништа неодговараюћи и будући ме последня нѣна речъ, гди ми рече: „ако бы имала јошъ сређу да за нѣга пођемъ,“ разжали, па самъ јој се испредъ очју уклонити морала, и пошто се сита наплачемъ, почнемъ се борити по памети, ођу ли јој извићи и башъ управъ казати, да више о томе не споминъ, и да я за такову сређу, кое ме е као да ни самъ ни заслужна чинила, покланямъ драговольно ма којој другој; мени нетреба макаръ најнесрећнија на свету остала, или љу велимъ трпити, некъ се онај трбушко и съ нѣомъ заедно у надежди јоште вара, а кадъ ме башъ поиште, я знамъ шта љу говорити, нити може силомъ ова стваръ бити.“

Али може бити любезна моя Милена! рекне Тихомиль, да е она то изъ добре намере чинила, желећи те за богатога удати, да будешъ срећна и кодъ старога мужа јошъ у већој чести, негледаюћи на наклоностъ срца твога, као што се многи старци и родители у томе доста пута преваре, и преко вољъ свое дете за таковога даду, пакъ се после каю; ербо зашто бы друго она тебе преко твое вољъ нато скланила, и еси ли ты кадгодъ твое о томе негодовањъ нѣој одкрила? „Я јој ни ела-

путь бангъ управо казала ми самъ, да за иѣга поѣи не-
 ѣу, нитъ самъ іоѣ смела то казати, но неколико пута да-
 ла самъ іоѣ познати, да я вою на то немамъ.“ — А ели
 она знала, да е тебе тога судѣв сынъ радъ быо узети?
 — „Како ние знала, кадъ е за живота іошъ мога ро-
 дителя много пута о томе говорила, радовала се, и же-
 лила съ Апостоловиѣмъ (тако се звао судѣя) у прѣтельство
 ступити. Но по смрти мога отца крозь неколико дана
 измени се жена, нити іоѣ е мило было, кадъ бы Любовоѣ
 къ мени дошао, кога е найпре, као свое дете миловала.
 Я самъ се чудила, и дуго време мыслила, шта бы то бы-
 до! Найпосле каже ми една сусѣдка, коя се е съ по-
 койномъ моѣмъ матеромъ као сестра назвала была: да е
 моя жабѣя за судѣю, мога Любовоѣ отца, кой е у еданъ
 данъ удовъ остао, кадъ е и мой отецъ умро, рада поѣи,
 и велика се госпоѣя назвати, да іоѣ се грађани кланяю и
 као милостиву госпоѣю у руку любе. И будуѣи да оваѣ
 на шо ние ми гледао, науми преко прѣтеля судѣи мозакъ
 окренути, да онъ шо узме. Нико болъ о томе ние мо-
 гао радити, као Ырь Ставра сиянѣя, кой е збогъ богат-
 ства свога прво место кодъ судѣе између своѣ други имао.
 Она му дакле, како ми нѣта сусѣдка каза, хитрость свою
 и памѣреѣи саобшти и замоли га, да се онъ о томе, ко-
 лико е могуѣе, потруди, и свакоѣко настои, да бы ю су-
 дѣя за супругу узео, и да ѣе му она зато до смрти об-
 лезана быти. Ырь Ставра іоѣ нѣто, као што чувѣмъ, ре-
 вѣе: „Како годъ што веруеѣшъ, да е 5 и 5 10; тако ве-
 руй, да ѣу я то свршити и судѣя ѣе тебе узети, но ва-

ля да ми дашь твою пасторку Милену.“ Она нато таки готова буде, ербо се е и тако бояла, да мой Любивою то непредупреди и мене заприси, пакъ бы се сатимъ сви трудови нѣни упразнили, и она бы се желъ свое лишила. Обећа му дакле одма мене за жену; и стараць предузме бригу, обаявати судію, а она опетъ мене скланяи да за нѣга поѣмъ. Овай е узрокъ мой братаць быо, што е она мене дете за таковога старца удати хтела; а не за нѣгово богатство, мени е богатства довольно одъ мога родителя остало, да е насъ петоро дече было, сви бы довольно среѣни были, а не я єдиница.“ — Оѣшъ ли дакле казати то Любивою? еръ како ми се види нѣму іошъ то познато ние было. — „Ништа іошъ ние было знао, одговори она, и беседу далъ настави. Тай данъ до саме ноѣи не осушимъ образе одъ плача, єдва чекамъ да се смркне, да му кажемъ и изядамъ се, да бы ми сатимъ лакше нешто было. Како се смркне, понтимъ на уречено у башти место, гди га сирома застанемъ нестрпелливо на мене изгледаюћегъ: но хвала Богу, рече ми, єдва те дочека. Да знашь, мыслимъ у себи, у какву ће те забуну бацѣти оно, о чему се ты желишь извѣстити, волео бы се и не извѣстити. Знаюѣи му наравъ жао ми буде, да му оно кажемъ, што ће га яко ожалостити, али шта ћу таити, кадъ се и тако мора чути, дай рекнемъ у себи, да поделимъ съ нѣимъ овай терегъ, кой я сама по-симъ, не бы ли велимъ онъ, као мужко, какавъ начинъ изумео, съ коимъ бы се у оваковомъ стапю спасти могли; почнемъ му дакле овако: „Добрый мой Любивою! ты

може быти нећешъ моћи себи уобразити, како мени тежко пада тебе ожалостити, — али шта се затавти неможе, волимъ да одъ мене него одъ другога чуешъ : я зная, да теби ово, што ћу ти казати, ни наймаиѣ познато ниє ; оно ће тебе смутити, али када и као слаба женска тримъ и сносимъ, ты као мужко, валя да имаиѣ више великодушнїя, и ако то кодъ тебе небуде, за насъ обоє не ће добро быти : любезный мой, продужимъ, ово ће быти прва проба, искушенїѣ на теби, како юначно и великодушно противне на овомъ свету случаєве сносити можешъ. — Любавъ, коя в изъ дѣтинства дворове свое у нашихъ срцама подигла, остає бесплодна ! Ёдно само опоминїяѣ, да смо ю чисто и у невиности проводили, насъ разставлїе одсадъ може тїшити.“ — Разставлїе ! шта ты говоришъ ? О томе се ради и послує, рекнемъ му я. Тко бы вели то было, и ель можно веровати, кажи ми све, ништа не таи одъ мене ! — Я надежду сасвимъ юишъ писамъ изгубила, на немой ни ты у очалиѣ падати, може быти, да се не ће по ньовой жельи дїло ко концу привести, шатъ се небо смилує на нашъ досадъ целомудренъ животъ, и не растави две душе невинє. — Тко су то, повиче, кои мени такову пропасть желе ? — Моя маїя ! коя одъ некогъ времена съ непрестанномъ бригомъ о томе преко прїятеля ради, да ю твой господиѣ отаць узме ; и онъ како є одъ нї већъ очаранъ, онъ ће ю узети. Око кога посла Ёиръ Ставра ово дана ваиѣ прагъ и обїа, а само яотри, пакъ ћешъ искусити и све дознати. — Никада то быти не ће ! — По види ћешъ ! — — — Онъ се

мало замысли, поћути, и потоме „Милена! малъ да не ћешъ погодити, вели, ербо самъ и самъ примѣтїю, да онъ съ моимъ отцемъ нешто шушка; али Богъ и моя душа, ако то буде, да онъ око тога посла оди, горе ће му бити, него онда, кадъ самъ га у млекуару вашемъ у гвожђе, вели, уватио.“ — А како га е уватио у гвожђе, запыта Тухомиль. — „Мой покойный отаць држао е овце; слушкinya бы дакле млеко у млекуару по карлицама разлила, на койма бы се скорупъ уватио, а тай ћиръ Ставра врло е радо скорупъ ео, па одтудъ одовудъ ето ти га у млекуаръ, те скорупъ съ прстима сплыви и победѣ, а после кукавна слушкinya буде псована. Еданпутъ дакле разрѣди се маћия, а баишь е оне године была доведена, па псуе и грди слушкियो, занто га пушта у млекуаръ. А мой Любивой, маленъ онда юшъ, игра се са мною „Мамице! вели, а тко вамъ е посео скорупъ?“ а она као детету одговори: мачакъ, рекне, душо! — А оће те ли да вамъ донесемъ гвожђе, па да га уватимо? — Право велишь мой сынокъ! то бы му и требало, аль е ово великїй и грдашь мачакъ; на кое онъ „аль мой татица има гвожђе, што се куряцы ватаю,“ — Добро срце мое смешећи се рекне му, а ты донеси. Оде ти богме онъ, и дошика грдно гвожђе. Маћия е моя была ушла у собу и легла мало спавати; ние ю дакле могао будити, по са слушкियोномъ запне гвожђе у млекуару, пакъ се оде съ децомъ играти и по потоку предъ кућомъ раке ватати, а я уземъ плетиво, пакъ седнемъ у ладъ, радимъ и гледимъ, како они мале рибице избацую на брегъ, аль ето ти ћиръ

Старе! дагано отвори млекаръ, пакъ онако после ручка, како е спавао био, буновањъ, уђе у аягъ, и будући му трбу великій, не види, шта е предъ њимъ, докъ наеданпутъ пуфъ съ напучомъ на босој ноги у гвожђе. Стане га сирома по млеку урлекъ, скунимо се ми деца (слушкѣня е была отишла некудъ) и гледамо крозъ прозоръ како се мучи, стѣиѣ и нешто грчки пеуе, а не може одъ трбуа да се добро пригне и гвожђе скине, деца облеку около врата и вичу „киль Стави! киль Стави уватио се у гвожђе!“ на кою вичу ђипи маѣя и онако срдита, што су ю пробудили, потрчи съ обраницомъ къ млеку, а Ђиръ Ставра помисли да ће иѣга „не госпо, да одъ Бога наѣнешъ“ повиче сирома, нато она погледи и кадъ га види у гвожђу, увати се одъ тежка смея за трбу, пакъ седне на землю, онъ сирома виче „аманъ госпо, имасъ дусу море! оди да ми помозешъ, пакъ се онда смеј бре! каква си жена Бозе мой! стоти е вулгаръ, — я плацемъ а оно се е смее,“ но ова едва проговори и запыта, гди е Любовой; естъ! Любовой зна шта е урадио, пакъ побѣгао кунѣ. Зато садъ каже, горе ће му бити, него онда, кадъ самъ га метуо у гвожђе. — Не веруемъ, вели, я Милена! да ће одъ тога шта бити, ты се зато нимало не бой, мой се е отаць на издисано мое матере заклео, да се више нигдарь жешти неће. — А кадъ му я каза, да е мене маѣя рада за Ставру да да, само да онъ, велимъ му, около твога господина отца настои, не би л' но узео, погледи на мене пакъ ми рекне: „Говоришь ли ты то истину Милена, или ме што искунивашъ.“ Истину, лю-

безный мой! одговоримъ му, ако не веруешъ, а ты само пази пакъ кешъ све и самъ искусити, но я волемъ умрети, него за нѣга поѣи; кажемъ му, како ми е маѣя говорила и како ме къ томе рѣчма преправля, како се онъ мени одъ неколико дана лепо явля и проча; кое онъ кадъ саслуша, успамти одъ лютине, ахъ! веѣъ ако я умремъ, вели, а другчіѣ стубъ, на коме е моя среѣа утврѣена, рука човеческа разрушити и уништити не ће!“ Сатимъ клекне на землю и дигне руке къ небу; „Тебе се я оде заветуемъ о Повелителю громава! прійми ово заветованѣ мое о света Управителю, да Милену мою до последнѣ капли крови оставити не ѣу — иль ми даруй съ нѣоме живити, иль ми животъ, кой бы ми горакъ безъ нѣ быо, одузми! — и ако бы завѣтъ оваѣ преступію, учини са мноумъ, као съ єднимъ клетвопреступникомъ!“ Онда паднемъ и сама на колена, простремъ руке къ небу, и подоблу заклетву одъ мое стране учинимъ, да се волимъ живота, него нѣга лишити. Сатимъ онъ оде преко баште, а я се плачуѣи вратимъ у мою куѣу, то ми е последнѣи путь быо, да самъ съ нѣимъ говорила! затимъ самъ га іошъ едашпуть у мимопролазено видила, пакъ може бити више нигда! — — —

Сутра данъ устанемъ порано, нити самъ честито ту ноѣ спавати могла; чистимъ и спремамъ, докъ ми маѣя іошъ устала ине, кадъ алъ ето ми Єце мога Любовоя роѣене сестрице, одъ нѣи двоѣ више судія ине ни имао; была е девойчица ова млаѣа іошъ одъ мене. Кадъ ю видимъ, зачудимъ се. Єцо! шта си ты тако поранила?

она мене рукомъ на мене, да мало изиђемъ за њомъ, кадъ тамо, алъ њой очи првене одъ плача! Шта е? уплашена запытамъ в. Атъ! шта се е, вели, синоћъ кодъ насъ случило! Братца, незнамъ гди е бмо, дође кући невесео и срдить; уђе у другу собу отцу, поведу некій разговоръ пакъ се сваду. Я чуюћи, гди татица нешто више, приближимъ се къ вратима, слушамаъ и крозь браву провиримъ у собу; али братца клекао предъ њимъ на колена, плаче и нешто га моли; чуемъ наиносле, гди говори и руке му дго. Слаткій татицо! ако си башъ то науміо, я идемъ вели, усевть кудъ ме годъ очи воде. Та не знашь ли, за Бога, да е она гора, него е игда Ксантишна была! па не говорели люди, да е она и првога свога мужа отровала. Ова речъ тако баца тату у ярость, да е скочио за палицу и повръ главе хтеде га ударити; но братца му тргне палицу изъ руке, и сву на парчета искр'а, пакъ побегне на полѣ. Девойче казуе а мене ладагъ зной пробиа, „пакъ гди е братца садъ, запытамъ ю.“ Дошао, рече опетъ, и садъ в кодъ куће, по нити отаць иѣму шта, нити онъ отцу говори. Сатимъ девойчица оде, а я останемъ као убіена! идемъ по соби полу луда. Устане маѣня, шта, ели ручакъ (фруштувъ) готовъ, имаѣмо, вели, госта едногъ. Ёсть, одговоримъ я, готовъ е ручакъ давно, по шта ћемо кувати за обѣдъ, може бити, вели, да ју госта и на обѣдъ зауставити, по да заколѣшь ѣурку и умеснишь са слушкињомъ одну гибаницу. Мислимъ, какавъ ће гостъ бити, кадъ алъ етоти киръ Ставре! згрозимъ се кадъ га видимъ: Милена дусо! ели готовъ

руцакъ море! Ахъ! море ти гробъ было, помыслимъ у себи, ты ли си тай гостъ, за кога се я журимъ. Я се кло- нимъ одъ нѣга, као одъ демона, а онъ све око мене. . . Кадъ ручаю нѣи двоє, зовну мене, уђемъ, но шта чуемъ! Да пођемъ за нѣга! — Я млада, као што ме видишь, а онъ седъ човекъ; я воспитана кодъ покойногъ родителя, и научена, а онъ простакъ, и дурльивъ одъ овога света. Любезный братацъ! кадъ ми спомену о томъ, окрену се кућа око мене, смутимъ се, спустимъ очи къ земљи, пакъ пођутимъ, и мыслимъ, шта ћу имъ сада одговорити. Най- после кажемъ управо да онъ моя прилика нѣи, нѣи ћу и за нѣга поћи; и сатимъ изиђемъ напољ. Кадъ онъ оде, ето ти ми маѣе опетъ, стане ме съ речма облетати и пребацывати ми, зашто я одбацывамъ такую редку сре- ћу, у шта се уздамъ, и на какву болю срећу одъ ое изгледамъ, онъ, вели, ако и есть человекъ у година, нѣе се нигда женію, человекъ богатъ и поштенъ, ты бы си кодъ нѣга славна госпоя была; него оѣешь, рече, за ка- квога ветрогону; али да знашь, да не ћешъ за онога, за кога мыслишь поћи, ванъ да ме најпре мртву видишь. Стане ми претити и съ уякомъ, кой ми е- было уместо отца, да ће она мени кодъ нѣга направити посла. Я зна- юћи, каква е жена речита, а мой уякъ человекъ мирашъ и поводльивъ, уплашимъ се, и заключимъ съ Любивоемъ по- бећи кудъ, но ево неволь, што ме садъ ни три корака одъ себе не пушта, дакле съ Любивоемъ не могу да се састанемъ.

Четвртый чакъ данъ ето ти іоѣ судіе съ ѣиръ Ста-

вroomъ и юшъ еднимъ старешиномъ места: овде ми се да-
кле садъ даде прилика, мало се у башту измаћи, кадъ
тамо, аъ наѣмъ и любезнога мога, кой такође привре-
бавши родителя, да овамо съ ономъ двоицомъ дође, по-
ити съ едномъ недульницомъ у башту, да бы ту башто-
вана, или слушкиню нашао, преко коѣ бы мени изручио.
Онъ е веѣ пуно о свему извештенъ быо. Паднемо едно
другомъ око врата, полиємо се сузама „Управителю света!
разжалѣни рекнемо, зашто дозволи, да два овако слаба
срца любовъ найкраснѣи твой даръ и осете, кадъ имъ
садъ уживати такавъ одриченъ! — Зашто да нѣ чувстви-
телно разслаблява, и овако силно едно другомъ притеже,
кадъ се разстати мораю! Ахъ, правосудіе неба! у огор-
ченою суши продужимо, две душе и два срца едно у
друго сливено, да се не саедине и светимъ бракомъ не
обруче! — По дугомъ овако ядикованою заключимо кудъ
побећи: сатымъ се растанемо, обећаваюћи едно другомъ
опетъ се сутра макаръ како видити. — Сутра данъ изи-
ѣмъ и тражимъ га съ очима по башти, но нема га! после
подне улучимъ прилику и отрчимъ, и изъ мое баште гле-
димъ у нѣгову, нема га! тако два дана. — Дамъ се у бригу
шта бы то могло бити! Трећій данъ, како ми яаѣя после
ручка наслони се мало спавати, замолимъ слушкиню, да
ми иде Ецу дозвати, ова оде но не наѣ по кодъ куѣе.
А вси ли видѣла, пытамъ ю, младогъ господина? Та онъ
ниѣ кодъ куѣе, одговори ми она; заръ ты, вели, не знашъ
да е нѣга отаць на путь послао. Я. А одъ куда ты то
знашъ. Она. Я самъ ономадъ нѣкій разговоръ господина

Апостоловиѣа съ нашомъ госпоіомъ чула: я, вели, наме-штаюѣи у другой соби креветъ, дамъ мало позоръ на пьнову! беседу, и чуемъ гди судія рече; „Я моє дете не могу одбацѣти, мы смо сами криви, кои смо имъ то у-лили у главу, я ѣу нѣга, рече, послати на путь, ево сутра одма некъ иде, алъ ѣе то залуду быти. Ове самъ речи, придода слушкиня, чула, но шта су се пре тога разго-варали, не знамъ; ютросъ дакле запытамъ ньюву слуш-киню за нѣга, и она ми каза, да га є отаць нѣкудъ по-слао на путь. — Но! — помыслимъ, ово є зацело ньюво лукавство; послао га є отаць зато, да може безъ сваке препреке посао свршити: али шта имъ драго рекнемъ, я самъ тврдо уверена, да мене Любивою оставити неѣе. . . Проѣе неколико дана, нема тога да доѣе, а овамо видимъ гди све нешто шію и раде.

Кадъ єданпутъ у ютру рано устане маѣія моя, и стане се спремати у виноградъ, будуѣи да смо везаче имали, позове дакле и мене са собомъ. Текъ што се мы изъ вароши удалимо, алъ етоти ми Любивою однекуда на коню иде у варошъ. Маѣія моя како є напредъ ишла, поклони іой се лепо и поздрави ю, но она му се покаже срдита, и окрене главу одъ нѣга. Я самъ іошъ съ єдномъ женомъ, коя є съ нама^о у виноградъ свой пошла, остала острагу подалеко. Твоя се маѣія, рекне ми жена, срди на Любивою; шта имъ драго, одговоримъ іой, само да могу я быти мирна. Она има, вели, узрокъ срдити се на нѣга; незнамъ, рекнемъ я, да ю є. у чему када увредіо. Ова. А примѣчавашъ ли ты, да є она ово два три дана

брияла и невеседа? Я. Узела самъ на умъ, али не знааь шта в. Она. Пытай мене, па да ти кажемъ: твоя се маѿия у судію смртно залюбила, и много е о томъ насто- яла, да онъ ию узме, но судія као наметанъ човекъ и добаръ своје детету отаць, неће сыну, кой в радъ тебе узети, да поквари волю. Зато одложили су ономадъ време да или онъ иѿга съ другомъ каквомъ девојкомъ ожени, или она тебе за другогъ каквогъ младиѿа уда, кадъ башъ нећешъ за пиръ Ставру, као што е иѿиѿ планъ быо. Но пытайѿ е, оће ли иѿга отаць на то преокрѣнути моѿи, да тебе остави и другу узме. Ако га съ добрымъ на то не- приволе, покваренъ ће бити посао, еръ на силу ништа се не може. Зато ти, вели, кажемъ, да се узмешъ у паметь да те као дете не превари, и буди за кога уда, само да те скине съ врата и уклони себи препреку съ пута кол іоѿ смета за судію поѿи. Меѿу тимъ мой Любивоѿ ми- моѿе се съ нама и оде у варошь. — Захвадимъ жени на иѿномъ совету, и почнемъ ю далъ пытати, но време буде да се растанемо, она оде єдноѿмъ стазомъ у свой виноградъ, а я поитимъ те стигнемъ маѿию, коя ми пре- бацывати почае, да є мени Любивоѿ веће поклоненъ учи- нію него иѿоѿ, яало му рече калпакъ съ главе неспаде, како ти се на кошу пригну; шта ли си, вели ми, имала съ оноѿмъ блебетушомъ, те си толико заостала; и проч. Я ѿутимъ иѿита неѿу да іоѿ одговоримъ, само да бы presta- ла и кодъ посленика же несрамотла. Кадъ бы предъ под- не учини се (као што после дознала) болестна; каже мени да и узмешъ и ручаѿ, она неможе ништа бети, бо-

ле е глава. Седнемъ я сама и поручамъ. Узми, рекне ми сада ту баквицу, пакъ ми иди донети ладие воде, ту у шуми има еданъ врло, вели, добаръ изворъ: показаће ти баба Синђа (една одъ везачица) кою такође шилѣмъ, да ми набере траве за чистацъ. —

Посленицы су били ручали и коє гди у ладъ за одпочинути полегали, я уземъ дрвепъ тай судъ, пакъ айде съ бабомъ у шуму, а и не знамъ жалостна, шта е већ уређено за мене! заведе ме сироту проклета баба у шуму далеко, покаже ми рукомъ изворъ, гди ћу налити воде, изговараюћи се, да се она стара не може спустити доле, но да ће ме ту, берући траву, пречекати. Я се на то сиђемъ къ извору, налиемъ баквицу, уміемъ се и напиемъ се лепе и ладие воднице; съотримъ потоме метвицу траву ту около извора, а чула самъ найпре, да ову траву тражи баба за трмке. Майко! повичемъ, ево метвице кіяметь Божій, но немой се слазити я ћу ти набрати, колико ти е воля. Добро, вели, мое дете, а ты ми набери доста, бака ће те чекати, па кадъ, рече, убіемъ трмку, посла ћу и вама у саћу нова меда; еръ имала е пчелнякъ великій. — Я се пригнемъ и почнемъ брати, птимъ, да се опеть съ ладномъ водомъ болесной маћин не закасимъ, кадъ алъ ето ти предаме три човека съ оружіемъ! Я видећи нѣи да брзо и управо къ мени иду, вриснемъ ужаснута, пакъ окренимъ се баби, но еданъ ме счепа за руку, гледимъ алъ бабе на ономъ месту нема! викнемъ сирота по другій путь на коє еданъ одъ нѣи съ пожемъ мени подъ грло. Чути, рекне, еръ ћешъ садъ таки погинути! — Ућутиаъ као

саливена. Поведу ме таки у шуму далѣ, идемъ кукавица као ягиѣ на кланѣ, плачемъ и молимъ се, но бадава! Стра ми чисто сву крвь у мени смрзне, идемъ и ноге ми подимомъ клецаю; мислимъ шта ћеду самномъ и куда ме воду.

Кады ме увуку у еданъ густъ дугъ, стану самномъ и окрену непознатимъ ѣзыкомъ иѣкій разговоръ. Гледимъ на ны: люди иѣки црни и ружни по одеѣи изгледали су изъ туѣ землѣ. Знашъ ли, вели, шта ѣ? тебе ѣ една госпоя нама предала, да те убіемо! — Я се смутимъ, нато, сетимъ се да ѣ мое маѣиѣ масло, паднемъ предъ ны на колена, дигнемъ имъ руке, плачемъ и молимъ се; наипосле станемъ иѣ заклинати, и говорити имъ: „Зашто юнацы да то чините одъ мене, зашто праведну мою крвь да продајете, и гиѣвъ Божій на себе подигнете. Я знамъ да Вы другога узрока мене невину едну девојку овде заклати немате, осимъ худа корысть, за кою самъ продана, коя васъ ѣ на то склонила, вы дакле ако такову имате некъ вамъ ѣ по ияду пута съ благословомъ и одъ Бога и одъ мене, само ми опростите животъ и пустите ме, я вамъ се Христомъ Спасителѣмъ заклинѣмъ, да се выще нигда маѣиѣ мојој, коя ме ѣ вама предала, вратити неѣу, и вы можете реѣи, да сте ме убили, пакъ ѣ она вама платити, ако платила нив.“ Како ты знашъ, еданъ ми рекне, да ѣ тебе маѣиѣ твоя нама предала? Да коя бы друга госпоя была; рекнемъ я, коя бы мене на смръть дала? — Сатимъ погледимъ на небо: о свесилный Боже и сладкій спасителю! — На то ме еданъ тури рукою, и я паднемъ

у траву, метне ми колено своє на прси и ножъ ми донесе подъ грло! одъ стра обагремъ, и склопимъ очи да не гледимъ. Но єданъ одъ нѣи, надъ кога є заръ срце іошь нѣко природно право задржавало се, увати онога за руку и почне му нешто говорити, кое я разумела нисамъ, пакъ рекне ми, да устанемъ. Устанемъ сирота, у надежди неѣдул' ме пустити, поврати ми се сва снага, кою ми є стра смрти одузео быо. Найумилнии погледъ мой саде на онога управимъ, кой ми се благонаклонъ показо, припада бы му къ ногама, да му іой са сузама благодарности оросимъ, но боимъ се, да оне друге сатимъ не увредимъ. Видимъ гди имъ онъ нешто говори и моли ій, али єданъ показує се, да му ніє по вољи. Найпоследе согласе се и мене нѣкудъ поведу? три дана и много смо и ноћомъ, све преко планине къ истоку ишли. Кадъ єданпутъ доѣмо на нѣку велику воду, за кою после дознаємъ да є Дунавъ, преко кога се у Дацию прелази. Мыслимъ тужна кудъ ме воду! може бити те самъ я мой животъ на већу пропасть измолила; нити ми шта више мой бранитель говори, нити га я одъ други што пытати смемъ. Искусимъ, да є нѣнова намѣра была Дунавъ преѣти, али немаду на чему. Пошлю єдногъ и по свой прилицы да тражи имъ начинъ, како ѣду преѣти, а двоица остану са мног' у єдној унки поредъ воде. Ова двоица сада легну и зар'чу. Боже помози! помыслимъ, за цела три дана овака ми се прилика къ бежаню дала ние као садъ. Сладкій спасителю! на небо гледаюћи рекнемъ, у име твоє у бежаню тражимъ спасеніє. Сатимъ укра-

демъ се лагано, да могу лагна бы одъ лептира у тай ма
 была, да и она суво лише подъ моимъ ногама не шуш-
 ти: све измичемъ а на нѣи са страомъ гледимъ, кадъ ће
 кой одъ нѣи главу дићи. Текъ што се и съ єдне пу-
 стилнице удалимъ агъ онай мой обратитель дигне главу
 пакъ мене рукомъ да станемъ! Ахъ! чисто се окаменилъ.
 Это ти га къ мени; съ укоченымъ очима гледимъ на нѣ-
 га и чекамъ изъ нѣгови уста, шта ће ми садъ рећи. Но
 Богъ в милостивый за избавленѣ мое у срце нѣгово стра-
 дуноу. „Бежи, рече ми, кукавицо! куда знанѣ, докле те
 ние онай осетию, и пази да се онай другій гди несретие,
 я самъ нѣима, вели, и советовао, да те не убию, но да
 те продаду Татарима, одъ кои ћеду јошъ трипуста оно-
 лико за тебе добити, koliko имъ є она госноя дала. И
 они на то полакомивши се опросте ти животь, и поведу
 вреко Дунава Татарима. Но моя в єднако брига была, да
 ти на руку учинимъ да бегашъ, али довде нисамъ могао,
 но докле бы Дунавъ прешли, мислио самъ ий гди ошти,
 пакъ онда теби испусть дати.“ Назвади ми јошъ и єданъ
 дукать на путь, а я сирота найпре са страомъ а сада
 са изненадномъ радостѣу, чисте претрнула, гледамъ на нѣ-
 га и чинише ми се, да нѣко божество изъ нѣга говори.
 Єдва дођемъ къ себи, падшемъ му къ ногама; но онъ же
 дигне, не! само рекше, бежи не губи времена, пакъ од-
 дай благодареніе Богу а не мени. Шатъ гди годъ изи-
 ѣшиъ на какве пастире, єрбо ту близу села нигди нема.
 Те ти я одатле бежи. — Сустанемъ већъ и малакшемъ,
 а не умеамъ да зауставимъ, продремъ вразъ нѣке страш-

не дубраве, и тимъ, да ме у њима ноћ не застане. Ђдан-
 путъ нађемъ се на ѓдној поляни, и сунце већъ къ заоду
 своме коняше се. Смотримъ ту у поляни нђка говеда.
 Хвала Богу! помислимъ, овде ће бити и людій. Кадъ тамо аль
 ѓданъ стараць наслоніо се на штапъ, стои, а говеда му
 пасу. Запытамъ га, има ли ту какво село близу. Богъ
 ме, вели, сынко! нема. Замолимъ га дакле и по Богу и
 по свѣтомъ Іовану и плачући рекнемъ му, да си ми отаць
 прійми ме да преноћимъ кодъ тебе и сутра упути ме у
 какво село, имај сожаленіѣ о мени сиротой, коя самъ та-
 ко и тако, показући му, пострадала. Прійми ми молбу,
 извади ми изъ торбе леба и сира те поѓдемъ: утђшава
 ме, да се не боимъ ништа, и каже ми, да ће ме сутра
 извести одатле подалеко на друмъ, кон ће ме у ѓдну ва-
 рошицу одвести. Кадъ се смркну дођемо у колебицу,
 нђгово обыталиште; наложи ватрицу, и седнемо насъ
 двоѣ сами: мало самъ га се бояла, незнајући какавъ ѣ чо-
 векъ, но опетъ видећи га старогъ, шатъ небуде opakъ. —
 Кадъ аль онъ поведе нђкій разговоръ кон мене небуде
 по вољи; я ћутимъ и ништа на овакове речи не одгова-
 рајући дамъ се у бригу, а онъ мало по мало уђе у де-
 белу шалу. Шта! помислимъ у себи, ово неће за мене
 добро бити. По довольномъ ћутаню проговоримъ му:
 Добрый мой старино! удали ту мысао одъ тебе, и не
 вређай ѓдну сироту, коя ѣ као отца почитуѣ и као стра-
 нопримателя сматра: ако те, велимъ му, твоя старость, да
 се гробу приближавашъ, не опоминѣ; нека те баръ опо-
 мене то, што самъ те по Богу, и по Св. Іовану поочини-

ла! — Я сама тебе мало преказала, да сама се Богомъ помогаючимъ изъ руке онаковы людій избавила, кон су ми хтели животь одузети, а ты сада, коды кога сама прибежиште за ову ношь наби мыслила, намъ бравашь ми зарь оно отети, кое є мени дражіе него и сама сладкій мой животь! — Ая! непомаже то ништа; у нѣговомъ страста вешь поквареномъ срцу, у нѣговой поярченой и затуплѣной совѣсти мое побудителне речи никаквогъ успѣха имати немогаше: намыслимъ дакле бранити се. — Видимъ едань о дувару великій ножъ гди виси; но башь више нѣгове главе, мыслимъ како бы се я до нѣга докучити могла, станемъ га као заговарати говорехи му: убой се отаць Бога, ако толико совести немашь, коя бы те одъ безчовечногъ дѣла одератила, и ако си наумію — лютило но крозь плачь повичемъ, да ти я сатимъ ово твоє странопримство платимъ; идемъ дакле и волимъ у овой пустыни двѣлимъ зверовима рана быти, него твоіой суетной страсти послужити, и сатимъ венаць мога до данасъ честнога дѣвства подъ ноге бацати и погазити! — Ево ти (пруживши му десеть динари) за оно парче леба, и благодаримъ ти што си ми дао, пакъ устанемъ; а онъ како се є почео изувати, онако босоногъ да скочи за мномъ, да ме увати, но я га у той намери преунтримъ туримъ га са столице вдне на землю; и сченамъ ножъ съ дувара. Оди сада едань нитковъ и нечовекъ, претежи му съ пожемъ и взмичуѣи се къ вратима, рекнемъ му: оди! ако ѡеши више леба да неведешь! ни бела света да негледиши; докле тако избегнемъ на полѣ. Одъ босоногъ и

трча дошико за мноѣ пакъ се опетъ сврати у колебу; а я кадъ већъ подалеко избегнемъ, бащимъ му ту зарѣану ножишу натрагъ и одемъ; савиѣмъ се кукавица подъ едно дрво и преноћимъ, опетъ ми слободниѣ буде видеѣнн отудъ у вѣговой колеби ватру.

Сутра данъ наумимъ да се вратимъ у Ресаву, но гди ѣ то! а пута незнамъ. Надремъ преко пустиѣ насумце онако, те некако по довольномъ труду излѣдемъ на вданъ великѣй друмъ; стигну ме неки людѣ, съ коима доѣдемъ у едно село. Ту се намеримъ на вѣку госпою, коя ме прѣйми у службу. Шта ѣу мыслимъ за неко време, да ми се мало душа моя смири у мени, была самъ кое одъ труда, кое одъ глади, а особито одъ стра сасвимъ изнемогла и ослабила. Будемъ кодъ ове госпоѣ два месеца, и јошъ јој я право већу да кажемъ, ни одкуда самъ ни чѣ самъ, ни ти ѣ она одъ мене то истраживала: заостала би може бити и далъ, да ми се нешто противно опетъ ту не случи.

А ели далеко то село одъ твоѣ вароши было, запыта Јуноша. Као што самъ после искусила, ниѣ тако ни далеко было, али я то ни самъ знала. . . . Дакле за све време ништа више о маѣн, Любивою или уяку ни се могла извѣстити, придода Јуноша, ели пало на маѣно каквово подозрѣѣ за тебе, есу ли те уякъ баремъ и Любивою тражили, шта ли се ѣ съ ѣима по одлазку твоѣме догодило? Ништа, любезный! ни одъ кога јошъ рѣчи чути ни самъ могла; само толико што самъ знала, да ми уякъ ни кодъ куѣе ниѣ быо, и да ѣ јошъ пре мога па-

деня на давший путь отишао было. — Но молимъ те, како в даѣ было, рекше Юноша, шта ти се при той госпои случи. — Госпа ова, настави, имаѣше сына, младъ человекъ но и одъ другоѣ брака удовъ остао быаше. Онъ е было добаръ газда и имуѣанъ, но простакъ, и на едно око хоравъ а съ трое дене. Осетимъ, гди моя госпа око мене бапти почше, да ме за иѣга узме. Жалостна Милена, помислимъ, на какову си среѣу спала! Наумимъ вратити се куѣи, и сатимъ мою заклетву преступити. Но коме да се вратимъ, и нашто да идемъ: да знамъ извѣстно да ме е маѣя айдуцыма на убійство предала, нила бы и тражила ю судомъ, али како, кадъ е целе варони судиѣ на иѣной страни, а она жена онако взычна, лако се може изговорити, а мене као дете юнъ у веѣе какво зло бацати. Биемъ се тако по памети, оѣу ли се вратити, или ѣу се юнъ кои данъ прегрѣити: найвише ме извѣстие о момъ Любивою мучаше; рада самъ разумети, у каквомъ се станю сада онъ ваоци, како ли се съ отцель одъ оно доба слаже, да ние сирома кудгодъ и онъ юрнуо у светъ, ако му се буде отаць съ моюмъ маѣюмъ досаде венчао: или да ние за мною вао у очашие, ербо знамъ, каквога е чувствителноѣ срца, и колико мѣ е иѣжно любю, пакъ сада валяда тужи и у найболѣмъ цвету своме вене и суши се.

Ты дакле ниеи юнъ за целе уверена была, занята Юноша, да е тебе маѣя онима издала, да те убю. Я самъ имъ рекла, да е она то учинила, али извѣстно доказательство одъ нѣи, да е нарочито маѣя моя она госпа была,

коя ме е њима издала, имати нисамъ могла, наравно сумнително веровати самъ морала, зато што е истини много сходно на њо помислити, ербо мыслимъ, која бы друга быти могла; кадъ никога незнамъ, кой бы противъ мене, или баръ противъ мога родителя пизму какву гадгодъ имао. Опеть Юноша: куда ћешъ дакле сада одъ те госпе, оћешъ ли у Ресаву? — Не! Я самъ имала у едномъ месту тетку, заключимъ дакле отићи къ овоме, и кодъ њѣга остати; искала бы дакле одъ госпе одпустъ, али знаюћи, да ће ме облетати, да останемъ; едно јутро дакле и безъ остай съ Богомъ одемъ; изиђемъ на великій друмъ, на коме стигнемъ неке люде; пытамъ њи за Димнице село. И мы ћемо рекоше ми крозь Димнице проћи. Но хвала Богу, айде за овима: пропустимъ њи напредъ подалеко, а я све за њима. Дођемъ ту првый путъ у момъ животу у исто село, па незнаюћи гди е теткова кућа, запытамъ едну жену по имену, која ми рукомъ покаже. Кадъ тамо застанемъ едну стару, седи на кућевномъ прагу и преде вуну, двоє мале дечице савили јој се на крило и спаваю. Помози Богъ майко! Богъ ми ти помогао ћерко! — Ели ово кућа Анце Вуядиновића (за тетку пытамъ)? Ёсть, вели и я самъ њѣна свекра. А ели она кодъ куће? Ниє одговори стара, отишла е моя кћерко! јошъ јуче у Ресаву пакъ не долази, а не могу ево децу да сносимъ . . . Пыта ме тко самъ и за кое ю добро тражимъ. Имала бы, одговоримъ јој съ њомъ њѣкій посао, али кадъ е нема кодъ куће, валя ми на друго време оставити, — сатимъ мимонђемъ извѣстию тко самъ, а познавала ме ниє као и

я ню: будући се в тай мой тетакъ скоро ту доселю быо, дакле іошъ нисамъ прилику имала, ову стару, кою самъ желала, познати; гледимъ на ню, стара сирота, преко осамдесетъ година в была, изгубила већъ и видъ; разговара се самномъ, али очи не диже на мене. На зактеваніѣ иѣно седнемъ на одну столицу кодъ иѣ, и мыслимъ, шта ће ми ново садъ тетка изъ вароши донете, како ли ће іой быти, кадъ ме кукавицу овде живу види. Старица подуго поћутивши: а чів си ты дете, упыта ме; я не имаюћи волю пре, него ми тетка дође, казати іой се, заметемъ трагъ мой предъ нѣомъ и кажемъ іой се, да самъ ту изъ села; но причека ћу велимъ іой, іошъ мало секу Аницу, пакъ ако не дође, мора ћу сутра доћи. Отишла в рече, Богъ ме мол кћерко! іошъ юче у ютру плачући у варошъ, пакъ незнамъ оће ли давасть и доћи, може быти, да ће се и сутра забавити, мужъ іой, вели, кодъ куће ние, скоро є сиромѣ съ пута и дошао, пакъ опомадъ опетъ оде, а иѣка намъ се незгода случила у вароши, о чему она сада разбія главу, пакъ се боимъ и то, да ю іошъ и не затворе. На ове рѣчи старице пробуди духъ у мени. А шта в то было майко? запытаемъ ю, да вамъ ние тво умро. Горе мой сынокъ! одговори старица, умрети смо єданпутъ дужни, докъ смо се на овай светъ родили, и то намъ є одъ Бога дано, алъ кадъ намъ се одъ душмана какова увреда учини, то намъ горко пада и сузу изъ очію наши изтерує. — На то іой потеку низъ иѣно одъ старости смежурано лице сузе, кое убрисуюћи настави беседу свою овако. „Имали смо, вели, у

Ресави едно дете моє снае одъ рођеногъ брата; девойчица тако твогъ доба, која є после матере остала мала, пакъ іой се отаць съ другомъ нѣкомъ обайгоромъ ожени, која му, као што чуємо, спева за душу. Я дакле навалимъ да се дете узме и къ нама доведе (то едно выше ій ние ни было), да проклета жена како и нѣой главе не дође, но сынъ ме и сная у томе не послушаю, „Ето шта ће дете на селу, чему ће се овде научити, и незнамъ шта,“ докле пайпоследо дође намъ гласъ, да нашега детета нема. Говори се, да су ю пегди кодъ винограда айдуци уватили: я грешна одма самъ на маѣію помислила, да є у томе нѣіно лукавство морало бити; єрбо ю є она изъ винограда у шуму нѣку по воду и послала была, гди су ю злодѣо уватили и одвели; и были су іой маѣію затворили, али стваръ єдна, која є подъ сумњомъ и која само подосрителна бива, ако се одкуда каквимъ извѣстіємъ не потврди, суду подлеѣи неможе, особито она, која є благоволеніе судіе имала; и тако другіи данъ таки пуста ю, а нашемъ детету ни гласа ни трага, као да у црну землю пропаде. — Я гледаюѣи на ню, любезный мой! како іой сузе, као да ме є родила изъ очію иду, и слушаюѣи жалостну о мени преповедку, а непознає ме, коме казує, смути се крвь у мени, полію ме и саму сузе, но она будуѣи стара и слабо видеѣи, и непогледа на мене, но гледи у преслицу а саміомъ говори. — Али зашто іой се не кажешъ, пита Юпоша. Была самъ, каза му, у томе намѣреню, али за не забушити ю, рада бы шта далъ одъ нѣ чути, шта се є т. в. у толикомъ моме одсуству сбы-

да, ели маѣія ми за судію пошла, незна ли шта о моме Любивою и проча: предложимъ іой дакле ово питаѣ: „А зашто в дакле сека Аица сада у варошь отишла, зашто ли се боишь, да ню незатворе?“ Мой ћерко! има ту много коєшта, ніє ми треба свашта говорити. — Опетъ я: „А нисте ли се могли извѣстити за ваше дете, всу ли ю занста пустаіє убили?“ Да шта су съ њомъ радили; рекне она, ово є, вели, три месеца, како ништа за ню разумети не можемо, и садъ се већъ зломышлѣно дѣло одрива; иѣна праведна крвца вошла є заръ Бога за одмантенъ, и зато юче пре свитка дође намъ човекъ и ваза да в ню (маѣію) иѣкій младићъ, судіє варошкогъ смъ пожемъ заклао: коє ако буде истина, жао ми є, што ће кукавно оно дете пропасти, а да бы за кога, но за єдну аветъ, коя є давно, грешимъ што говоримъ, смрът заслужила; єрбо цела варошь говори, да є и првога мужа отровала. Праведно Небо никоме дужно неостає.

Ове иѣне речи, као громъ у срце ме сада ударе! окређе се цело село око мене и сва протрнемъ! Охъ! жалостна Милена, шта ћешъ іошь дочекати! Испуни ми се срце стра, наиѣше на мене црие мысли, и сва оладимъ, као да ме грозница увати! Ахъ, я несреѣна девойка осмъ свію на лицу земномъ друга мой! какавъ жалостанъ плодъ наше усаймше любви чуємъ, какова су страшна ово, ако тако буде, слѣдства иѣна! — Почне ме совесть на срцу немилостиво грести, и мени тужной, да самъ я свему оному злу узрокъ, грозно пребацувати; сада за себе и своє падєніє, коє ме є пре тымъ мучило, заборавимъ, забора-

внмъ и за самъ животъ мой; умъ ми се у прескорбнымъ мыслима тако изгуби, да се за добро парче времена занесемъ, нити самъ узела на умъ, као да ни самъ ни чула, нѣколико рѣчий одъ старице, кое є међутимъ изговорила; докле не рече нешто Любивою — ово ме име као иза сна тргне. „Шта майко! шта?“ запытамъ. Кажемъ вели за то момче, судиннога сына, коме се Любивою име, да є быо оно наше девойче тако омиловао, да погине за ньомъ, зато є, ваяда ону бештію и убіо: а добро є то и красно момче, као што су ми многи казивали, да му подобна у вароши нема; шкода, што є сирома онако младъ, и онако честитъ юноша себе и предъ Богомъ порочна, и предъ светомъ убишомъ учинію; я бы му желила, да или кудъ избегне, или ако га и увате, да се смилую у суду на нѣгово детинство, кой іошъ ни 17 година пуни нема; а ню су сви и тако знали, каква є была. Богъ нека іой грѣхе опрости, кога є може бити попуштаемъ и погинула; да подъ маньимъ теретомъ грѣха съ овогъ света оде. — За Бога майко! рекнемъ іой, да га нећеду зато погубити? А погубити га нећеду, но може сирома годину или две у тавници лежати: али, велимъ, отаць му є судія, а и друге старешике и поглавари имаћеду сверхъ нѣга прирѣніе, и као неразумно іошъ дете, благоразуміемъ своимъ извинити га, особито кадъ се помысли, да му є великій узрокъ датъ. Самъ истый судія, отаць нѣговъ, много є кривъ, и многій му є поводъ, да дете до те злопаты дође, онъ истый дао. —

Я овако са старицомъ разговараюћи се, ето ти намъ

едне жене: ова е била ту изъ суеѣдства, која е съ мојомъ теткомъ прошастый данъ у варошь отишла била, вратила се изъ вароши, носи котаричицу, у којој е воће за продаю послала, и еъ њомъ пѣка стара калуѣрица иде. Пошта е тамо? занята ю моя стара, ели истина, вели, да е она убиена? Истина дакако, одговори ова, и данасъ су ю саранили. А гди е Лица? — Остала е тамо, не веруемъ, да ће и сутра моћи доћи. — Ни си ли разабрала, едъ одъ одкудъ Ненадъ дошао? (За мога ујка и местоотца). Ниѣ тай јошъ дошао, та да е онъ дошао, Лица лебы се ни задржала. — Опетъ стара: а шта се чува судинногъ сына? Нѣга су, рече, уватили, и самъ га отацъ на три године о сувомъ лебу и води у тавницу осудио. Пути не говори! рекне стара, хмъ! хмъ! хмъ! проклетый Диоскоръ, како е могао то чинити! — То слушајући, какову ми жалостну преповедку ова жена сада донесе, съ којомъ се потврди све, шта самъ мало пре одъ старице чула, приложи ми се туга туги, и жалость жалости, стежеъ срце, да се не заплачемъ, и себе не издамъ. Спустимъ къ земљи мою тужнимъ мыслима отогорену главу и поћутивши тако тужно, опредѣлимъ управо у варошь ићи и ја коимъ начиномъ до нѣга у тавницу домаћи се. Устанемъ дакле полюбимъ стару у руку, и она два на нѣномъ крилу невина младенца и съ Богомъ майко рекнемъ јој. Калуѣрица се ту посади и поведе са старомъ разговоръ, а ја одемъ. У самъ мракъ приснемъ у варошь. Позауоставимъ се на крај] вароши, докъ се бољ смркне, пакъ се онда заузмемъ еднимъ совакомъ у

мыслима занета, гди ће онъ у тавници быти; каколи љу га жалостна моћи посѣтити; не узымамъ ни наумъ тко мнмо мене пролази, и да ме тко не позна. Изнѣмъ тако на велику варошку пѣяцу и ту ме нѣкій предъ єднимъ дубаномъ говоръ застави: станемъ и слушаюћи извѣстимъ се да є беседа о нашемъ паденію, кадъ єданъ између нѣи рече: штета заиста за оногъ младића. На кое другій: є пустићеду нѣга; неће тай три годише у тавници быти. Али што се єданпутъ у суду прекине, оно се мора извршити! Бре, айде съ Богомъ! ко га є осудіо? оцацъ! не може родителско срце то спосити, направи ће онъ изятіє о свомъ сыну, о коме и друге старешине и судіє прирѣнїє, гледаюћи на нѣгову младость, имаю. Не само старешине, придода опетъ єданъ, и судіє, но читава варошь брани и сви говоре, да нїє могуће да є онъ ону бештію убіо, него да є на нѣга подозрєнїє пало одтуда, што є онъ пролетосъ, кадъ оно нестале Милене нѣне пасторке, рекао негди, да ће ю убити; али су данасъ, настави беседу, млоги противъ отца нѣговогогъ роптали, кадъ су га сиромѣ повели, мало є тко остао, да се не заплаче. Оцацъ є кривъ, придода опетъ єданъ, и онъ є истый свему злу почетацъ; онъ є знао да сынъ нѣговъ іошъ изъ дѣтнства Милену люби, зашто дакле поче око нѣне маїє одити, да ю узме, и сатимъ двоє млади разстави, и несрєдне учини. На то єданъ старый: Она є почетацъ была, коя є главомъ и платила, а не судія, шо судїи и неверуємъ да бы узео, нитъ є онъ маріо за шо, но она є, Богъ некъ ю прости, за нѣимъ лудовала, а само изъ

суетногъ иѣкогъ, и као єднє жєнє неразсудногъ славолю-
бїа, да постане велика госпоя и Апостоловиѣка. Та она
є была и онако госпоя! Госпоя є была, што їой є остало
одъ мужа оно богатство, алъ є она хтєла благородна се
назвати. Бре, шта разбіяте главу о томє, рекнє вданъ,
кой мало подалъ предъ другимъ дуѣаюмъ быяше, но ка-
жите вы мени, зашто иѣга на страну однєти дадоше; та
онъ є могао и ту затворєнъ быти? — Ово є пытанъ
за мєнє, любєзный братацъ! сада найважнїє было; я самъ
спроѣу нѣи на другой strani у помрчїини села на клуну,
па почємъ мє видити нису могли, чєкамъ и слушаемъ, шта
ѣе се одговорити. Дали су га, вели єданъ, зато на стра-
ну, да се не бы овдє одъ прїятєля кои нашао, а има їй
таковы много, кои бы тавницу пробїли и иѣга пустили, а
друго несносно є и отцу, да му сынъ овдє у тавници
будє; но незнаемъ, придода истый, шта ѣеду съ оно-
мъ жєномъ чинити, коя є Милєну пустаїама предала? А шта
ѣеду, она нїє толико крива, подржати у тавници и из-
бити пакъ пустити; она се полакомила сирота на новцє,
као што є у суду и казала, да ни самъ, вели, я то учи-
нила, учїнила бы друга: она се сада и кає, што є Ста-
ницу издала, али шта є она знала, до шта дѣло доїи мо-
жє. — Кадъ се жалостной мени одъ овога разговора из-
вѣстїемъ, да су га некудъ на страну у заточєнїє послали,
обнови ми се жалость мой и съ тимъ више, што сада не
знаемъ куда є одведенъ. Састани се садъ съ нїмъ? уз-
дишуѣи рекнемъ. Слушамъ далъ, оѣдєлъ кой изустити,
кудъ су га одвели, слушаемъ, да чисто дисанъ у себи стє-

жемъ, но ништа! Само толико пзъ беседе еднога доку-
чнмъ, да су га преко Ресаве къ нѣгомъ запуштеномъ гра-
дишту, по имену Брајду, одвели. Доцне будући, они оду
спавати, а я одемъ на край вароши къ едној познатој
жени, која е была целога места бабица, те преноћимъ. Це-
ду ноћь брига и жалость заспати ми не допусте; мысао
една, да се кући вратимъ, и друга, да зажмуримъ и у
светъ кудъ тумаримъ, до саме зоре у мени бореше се.

Кадъ се већ данъ указа, поштемъ совѣта одъ ба-
бице и она ми рекне, да идемъ болѣ къ тетци и кодъ нѣ
за неко време пребудемъ, баръ докле ми уакъ съ пута
дође, и докъ се та буна поутиша. За добро, кое ми е
одъ родителя остало, увери ме, да ми провести неће, ерѣ
е, вели, све преписано, и све ће се предати у руке тво-
ме уяку, кой е о тебе свагда отеческу бригу носіо. О-
вай се совѣтъ допадне мени, захвалимъ іој на свему, пакъ
се опростимъ и предуземъ опетъ путь къ Димницама тет-
ки, која се іошъ у вароши бавила. Но у истый данъ ра-
но, кадъ се кренемъ на путь, буде велика магла, у ко-
іој пометемъ путь и у мѣсто Димница одемъ далеко
далѣ у нѣко друго село, кое се зове Крупа. Касно бу-
де мене уморной сада натрагъ враћати се: седнемъ на
землю близу тогъ села и плачемъ. Мало по мало еунце
седне и почне се мракъ вагати, дай да се то тражи гди
провести ноћь. Уђемъ у село, нити кога знамъ ни по-
знаемъ: смотримъ одну жену, гди музе у авлиа краву,
приступимъ дакле къ овой, те ме прими. Сутраданъ не-
како дознамъ, да су туда мога Любовоя провели, и да су

а чакъ у Љшницѣ одишли. Овай ми гласъ одузме волю патрагъ се у Димнице вратити. Умъ и срце сада за Љшницомъ, не казуюћи никоме мою тайну, пытамъ коимъ ћу путемъ тамо. Кажу ми люди, понтиѣ сирота што брже могу. Но кадъ дођемъ на нѣко раскршће, шта ћу сада, не знамъ одъ више путова, кои бы ме у то место одвео: при томе ето ми два човека у кобъ, ови быду на коньи. На питањъ мое кажу ми рукомъ, куда треба да идемъ, но кадъ дођешъ, веду ми, на раскршће, а ты држи на лево, а најболѣ пази на утрвенъ путь: ако ли, придода еданъ, стигнешъ нѣке люде на коньи, кои су мало пре насъ среди, можешъ се за њима управљати, еръ и они у исто место иду. Пытамъ, какви су то люди, и одкуда иду; они иду, рекоше ми, одъ Ресаве: по далѣмъ испишвано, дознамъ, да в ту међу њима и мой Любовой. Ахъ жалостной мени! кога у заточеніе прате: свали ми се чисто као камешъ туга моя са срца, и ово почне у мена одъ радости ирати. Своблагій Боже! рекнемъ, покажи милость свою мени раби твоіой и мученицы на овой земљи; даруй ми, да се само съ њимъ еданцутъ састанемъ кога несрећа и мене гоши, као што и моя нѣга, пакъ макаръ онда шта патила. Она тавница, мыслила самъ у себи, у којой ми онъ затворенъ буде, быће ми съ њимъ најприятнѣе на свету место; я ћу се трудити, колико више будемъ могла, нѣгову теготу онде помоћи сносити: я ћу иду, само докле му се укажемъ, съ половиною умаити, а оставишу полу дели ћемо посведнѣвно.

И све си пѣшнице ишла? Запита ю Тихомиль. —

Све њднако, сладки брате! и сама сама се себя чудила, како сама могла ту теготу снети, чему никако до то доба обѣкнута была нисамъ, аля велимъ чиста моя къ нѣму права и искрена любавъ мене е крепила са своимъ силама. Чакъ трећий данъ у само подне угледамъ варошь Лѣшвицу. Я нигда пре нисамъ у нѣой была, ништа манѣ я сама нѣо съ таковымъ срца мога умиленьемъ гледала, каода ми у нѣой сладки мои родители, и цело мое любезно сродство живи. О найпрятнѣе срцу моме водъ небомя мѣсто! у радости рекнемъ, неѣешь ты быти тавница, но найсветлѣя за чувствителне за две душе рай, и одъ свирѣпе насъ неправедно гонеѣе судбе наше спокойно прибѣжиште.

Кадъ веѣъ будемъ близу вароши, случайно окренемъ се и видимъ за мномя оную исту калуѣерицу, кою сама ѣошь у Димница предъ мое старе прѣе куѣомъ оставила. Она съ нѣномъ дугачкомъ у руцы штакомъ мене уморну стигне; я е хтедо мимоѣи, чинеѣи ѣой се я небешта, да ме, реко, не улетеѣ у коекакве нѣне разговорѣе и сатимъ одврати мя мысли одъ онога любезнога предмѣта, надъ коимъ ми оне као пчеле надъ цветомъ облетаху. Но Богъ ю видѣо позна ме и яви ми се. Пыта ме куда ѣу, кажемъ ѣою у Лѣшвицу; и я вели идемъ тамо, можемо заедно. Шта ѣой знамъ, айде съ нѣомъ! Сунце у ноѣъ а мы у варошь. Пытамъ коекого онде за таковогъ и таковогъ младѣица, подъ изговоромъ као нѣгова сестра, ель ту донетъ; Ая! нико о томе словца незна да ми каже. Найпосле замолимъ нѣо, да оде и запыта у варошкой куѣи, додавши ѣой, да я о томе одъ оне у Димницы старице, особитый налогъ имамъ,

а за иѣга, гди е и како е дознамъ. Оде ова до душе. Се бы е дуго, а ю съ нестриленѣмъ изгледа, и ето в ди иде. Е да што? идући юй на сусретъ запытамъ. Вастину кѣрко ништа! пытала самъ али ми нико ништа о оме казати не може. О како ми е садъ опетъ овде бы- о! у што се мои толчки трудови обратише, врло ми се азжали, пакъ се уклонимъ одъ ове старице, те себи су- ама мало олакшамъ. Потоме одежъ съ нѣомъ къ единомъ вештенику, гди е она позната была, на конакъ. Запыта вештеникъ, не води ли и мене у дѣвическій манастиръ, одкуда е она была. дирнемъ ю рукомъ, да рекне тако. Истинный овай мужъ лепо насъ е дочекао и угостио. Огъ имао четири кѣри, одъ кои му е една, као што после уемъ, была у истомъ манастиру, одкуда в и ова. Дру- ой данъ непусти насъ нипошто; ю зауставляюћи, да нешто справу кѣри и по нѣой пошлю, а я будући самъ се у застала съ нѣомъ, и незнаюћи како бы се сада изго- орила, ерѣ инсамъ рада была ни ю ни себе срамотити, кадъ веѣ едануть реко смо, да заедно у манастиръ и- емо, принуђена будемъ ту съ нѣомъ юшъ одну ноѣ ровести, кадъ самъ се тако наша у шкрипу. — Лука- а калуђерица некако проникне мою тайну, и како самъ съ нѣомъ у одной соби спавала, искуша ме тако лепо, да ой я сирота ену тайну срца мога искажемъ, и да самъ олюбљѣна одбріемъ; и тиме ми буде нешто лакше. кадъ ой се изыдамъ и истужимъ.

Она почемъ саслуша мою повѣстницу сажали ме, но ио утѣшенѣ, комъ самъ се одъ нѣ надала, не получимъ.

Она стане мени помало и пребацувати, и мою певину любовь, како што самъ Богъ види, за порокъ приписувати, потврђуюћи своје доводе са светымъ писмомъ. Иди баба! помислимъ, прођиме се. Я скраћено спиѣаніе светога писма (Катихисмосъ) колико є за мене, на изустъ знамъ; я законъ и заповѣди Божіе познаемъ, и предъле, коя су ми одъ ови поставлѣни до данасъ, а помоћу благодати Божіе, ни одъ данасъ преступити нећу; я мога Создателя и милостивогъ Бога славимъ, и онъ познає срце мое, познає и види сва моя, као и свію други, дѣла. Я ако любимъ, любовь мою у чистоти, непорочности и целомудрію хранимъ, и любити намъ є природно, овимъ даромъ не само насъ, но цело Божіе созданъ, коє чувство има, обдарено видимо. Страсти су различне, коє су нама одъ саме природе усађене, мы њи можемо умерити, и разумомъ тако управљати, да оне не бы производиле одъ себе пороке, али њи копечно уништити, да ій вигда у чувству не осетимо, значи захтевати одъ човека нешто преко нѣгови сила или га ополчавати противъ саме своє природе: и по закону природномъ я самъ рођена, да будемъ мати; мени є дакле Небо само єднога за супруга опредѣлило, съ коимъ ћу я у светій бракъ на умноженъ рода человеческогоъ ступити, и даю ми є у томе пуноу власть, да ако ми є могуће, изберемъ онога, кога мое срце любви, и одъ кога узаймцу любовь имати могу, а то є до данасъ было мой Любивој, но и до смрти остає мой. Што є безъ светога брака, оно є проклето, а што є са светымъ бракомъ, то є и одъ людій приимлѣно и одъ самога Бога благосло-

вено. . . Она говори на другомъ кревету, говори ковшта и гата, ни самъ найпосле ни чула, подкраде ме санъ и заспимъ у неко доба, после понощи чакъ тргнеиъ се, а она юишъ ковшта преневода; завела се пушта у читаву проповѣдъ, пакъ не уме да се устави, ниши узима на умъ, да я веиъ у велике спавамъ, но мысли, да самъ углубила све моѣ мысли у иѣна поученія, пакъ тако ѣутимъ и слушаиъ ю. Предъ саму зору заболеду є заръ уста, и захте юи се спавати, но я коя самъ се моиои природи сотимъ одужила была, станемъ юи давати нова питаня, те ти Богъ ме она освани у кревету беседеи. Кадъ уставиемо и почнемо се облачити, салети ме да идеиъ съ шюмъ у манастиръ, и да се ту за неко време поучимъ, докле доѣемъ у савршенъ разумъ, пакъ ако ми буде воля, да се обучемъ, и съ другимъ дѣвицама, коѣ ту Богу служе останеиъ. Ты видишиъ, вели, да си и тако несреѣна, бо-лѣ одречи се света на ѣеиъ наѣи души своиои покой. Слаби су иѣни доводи были и увѣштаваня за склонити ме на то, да ме ниѣ люта скорбъ и жалость у очаянїє привела, а одъ овога до склоности на то, мало я разстоянїє; приводемъ се и снюмъ доѣемъ у манастиръ. Мала црквица на ѣелиє у наоколо мене на два спрата дигнута. У томъ манастиру пребываю седаиъ свештени дѣвица и една стара игуменія именовъ Магдалина. Ова пакъ стара, коя є мене ту довела, ниѣ се у шюво число броила, она є была само послужавка шюва. Мало ниже исподъ манастира има едно мало манастиру принадлежеиє село изъ кога еданъ старий свештеникъ долази и у потребно вре-

ме литургію имъ служи. — Кажу ми ту за тай манастиръ да є св. краль Милутинъ Неманићъ на славу Божию сазидати дао, и св. Варвари великомученицы посветіо изъ благодарности къ Богу, кадъ му се є сынъ Стефанъ, у оно време при татарскомъ краљу за цело царство србско и залози бивши, Божиомъ помоћу невредимъ, къ отцу своє цовратіо. Пріими ме мати Игуменія, и ту две неделъ пребудемъ. Была самъ се готово приволела ту и остати, и куда знамъ мыслии у светъ къ мирскима враћати се, ако за на вѣкъ изгубимъ онога, коме се є моє срце тврдо завѣштало, да ни за когъ другогъ поћи не ћу. Кадъ єданпуть дође намъ нѣкій старій изъ Градца трговаць, време се приближаваше ручку, мати дакле Игуменія задржу га да съ нама руча. Кодъ трапезе занята га, шта є ново кодъ њи кодъ Дунава. Овай између прочегъ каже и то, да є мой Любивой ту у тамницу донешенъ быо, и да су некїи прїатели нѣгови дошли ноћомъ, тавницу разбили, и нѣга на полъ извели. Текъ што онъ ово сбитіє расказывати почне, аъ ето ти на мою несрећу єдногъ господина на врата. Овай є быо рођеный наше игуменіє братъ у званію войничкомъ, и быо є военачалникъ нѣкій. Кадъ онъ уђе, бесѣду првій прекине, сбунимо се сви да се обѣдъ наново за нѣга справи. Каже, да є свое момке, њи 25, съ коцма є нѣкудъ у Каравланку ишао, оставіо у прнявору манастирскомъ сєду, обѣдовати, но да имъ се само вина пошлѣ. Мы будући были смо при коньцу обѣда, и трговаць имаюћи хитна посла, седне на коня и оде! — У какво самъ смуштеніє садъ опетъ овдѣ

постављена, што човекъ поче повѣсть, а не доконча, да се о њѣму извѣстимъ, самъ изъ предречени можешъ знати и себи тугу мою вообразити. Потрчимъ сирота за њимъ, да се угушимъ но бадава! — Онъ на коњу а я пѣшице! трчала самъ едно два сата далеко и нигди га стићи немо- го, као да у землю пропаде. Али вли онъ дома у Гра- дацъ ишао, да ниє каквий другій путъ узео? упыта Ю- ноша. Дома є управо ишао, но я нисамъ могла одма се за њимъ отиснути, размышљивала самъ се подуго, хоѣу ли за њимъ чакъ у Градацъ, или не; да се јавимъ игу- мену, не смѣмъ, да идемъ онако, не пристои се, дотле на- равно човекъ на коњу одмакне, и я га нестигнемъ. Данъ се къ ноћи приближавати почне, дамъ се у бригу сада, што ћу се касно у манастиръ вратити, и какавъ ћу изговоръ ма- тери игумену представити; борећи се тако читаво полъ часа у мысли, опредѣлимъ гди ли бы себи за ту ноћъ прибѣгъ искала: у истой мысли искрене ми изъ шуме є- данъ човекъ са сѣкиромъ, и съ єдномъ на рамену даскомъ. Молимъ те чико! рекнемъ му, єль далеко одавде Дунавъ? На ово питањє мое човекъ се насмеє. „Богме ћерко! има проћи доста.- одговори ми. Были могла за два дана сти- гнути! А! можешъ вели и за єданъ данъ; а кадъ бы зна- ла рече, иль да те има ко извести преко ови брда, мо- гла бы и за полъ дана на Дунавъ доћи: но у какво си мѣсто намѣрена. Я: у Градацъ, ако знашъ, гди є то. Ка- ко небы вели, знао; Градацъ є банъ поредъ Дунава, али є то далеко придожи, вајало бы дуго узъ Дунавъ ићи, докле тамо стигнешъ; а кога вели, ты имашъ у Градцу?

Имамъ рекнемъ му єднога стрица. Опъ: пакъ како ся се ты сама тако усудила на далній путь? Принуждена сама, велимъ му, умро ми є и отаць и мати, нити више имамъ кога кромѣ тога стрица: а право чико, да ти и то кажемъ, (притворно рекнемъ му) я самъ побѣгла одъ єдне зле жене, коя ме є овде у нашемъ селу подъ свое была узела, и кадъ є све мое добро себи приграбила, почпе самномъ тирански поступати: кое ми се додія, пакъ изтрнемъ се одъ нѣ и побѣгнемъ, пакъ хоѹу да идемъ стрицу моме, за кога іошть она и незна, да ю тужимъ. Та добро рече, мое дѣте, аль є то за тебе далеко, а сама си: овуда бы ти много прече, преко овы шума было, кадъ бы те имао тко извести, могла бы си вели, сутра рано у Поречъ поредъ Дунава стиѣи, а одаде бы си могла сѣсти на какву лаѹу, и за єданъ данъ у Голубаць, а изъ Голубца у Градаць, лако бы си се могла за по да-на довести; али туда єдно неѣшь моѣи погодити, а друго има у тимъ шумама много дивльи звѣрова: зато судимъ, вели, да ѣе опетъ за тебе болѣ быти овуда правимъ друмомъ иѣи, премда є далѣ, аль є сигурніе, и безбѣдніе проѣи; ерѣ ѣешъ ударити крозь села и мѣста. Ако ли ѣешъ, вели, туда преко, показуюѣи ми рукомъ, а ты се дрижи ове стазице, коя ѣе извести на вр' те планине къ иѣкой ловачкой куѣи, одкуда ѣешъ видити Дунавъ, и сутра ѣешъ се само низъ планину къ иѣму спустити. — Сатимъ онъ оде; а я помыслимъ шта ѣу сада; найшоеде дай рекнемъ у себи, да предумемъ овай пречій путь, шатъ стигнемъ завидила іошъ къ той ловачкой куѣи, кою ми

стараць на вр'у брда показо, а брдо ми се близу чиняше: те айде! поитамъ што брже могу, докле нив мракъ отео. Сунце веѣхъ у пурпурной одеѣи, као у ютру, за єдну високу гору тихо се спусти, мало затимъ и последиѣ нѣгове луче, ков су косо вр'ове само високи горе осењавале, исчезну. Почне се мракъ пзъ ужасно дубоки около мене дубрава дизати, и у свою црну одеѣу све предмете завияти. Мени цури зной съ чела, и сва самъ се у голу воду учинила, нема куѣе оне юнгъ! на єданцуть некрєну предаме дивлѣ свинче! а я сирота бежи! бежи! мислимъ да ме є єданъ сать терало; клецамъ и падамъ веѣхъ на носъ одъ умора; но и оно дебело будуѣи посустаде; я се на среѣу уватимъ и успужамъ узъ єдно накривлѣно дрво, и ту целу ноѣхъ проведемъ; када сване, а я га ту подъ дрветомъ видимъ яртво и надувено. Сиѣемъ се, но куда ѣу сада! бегаюѣи у вече одъ свинчета, тко зна, куда самъ у пустиню заишла! и тако три дана любезный мой! како ти овуда блудимъ, пити знамъ, гди самъ, ни куда ѣу се окренути. Богъ те є заръ самъ овуда напєо, да ми будєшь избавитель и живота мога данасъ спаситель. То є сва моя повѣстница до данасъ.

Сада разсуди, какова є то ужасна и како немилостива судбина, коя насъ гони: я се кукавица на єшой страни патимъ, а онъ сирѣма на другой, горе може бити него я. — Нѣна повѣстница приведе Тихомилу у сажалєнѣ. Много є занєта то, узлацувши рекне юй, и за єданъ мужкїй полъ а камо ли за женскїй. Ты се можєшь радовати, да сї толике несрєѣе побѣдити могла; но съ чимъ сї се ово

дана приранъивала, невина страдалнице! Ето видишь чимъ! одговори му, показуюћи у марами винаге, кое є мало пре набрала была.

Сатимъ устану, узме ю онъ подъ руку и єдно ублажаваюћи ю съ утѣшителнимъ речма, да се она одсада ништа не бои, да ће нѣгова брига о нѣой быти, да ю съ єзнымъ другомъ своимъ пошлѣ у Градацъ, да потраже тога младића, и одатле да ће ю нѣговъ другъ, ако га тамо ненађу, чакъ у Ресаву одвести; а друго преповедаюћи іой и свою подобну нѣной повѣстницы и страданѣ, одкуда є и како є ту дошао, гди пребыва и проч. Предъ само вече стигну светоме обыталишту, гди застану Никодима поредъ ватре требећи пасуль за вечеру. Ово є, рекне іой, мой другъ; а ово є одъ неколико година моя одъ света удалѣна кућа. Отвори іой светый храмъ и рекне, овде се кадшто служба божія свршує. Она се на то заплаче и приступи къ светоме Христовомъ распятію; „Хрісте сладчайшій! рекне, како намъ тешко пада, кадъ мало што пострадамо, кое може быти за наша по неразуму погрешеня, бывамо невидимомъ десницомъ вишиѣгъ, за исправленѣ наше казнѣни; а ты си свеблагій! за све насъ и грѣхе наше благоволео съ неба се сићи и за дати намъ животь на смртъ себе предати.

Єсенѣ вече будући поладно, наложи дакле Никодимъ већу ватру, пристави вечеру и седне се разговорати. Каже му Тихомиль за ню одкуда є, и приповеди му укратко, како є одъ маѣие злодѣима, да ю, убію, предана, како се є одъ руку нѣовы избавила и шта є до данасъ си-

рота претрпила, како ю е онъ у гори случайно нашао и све проче. Потоме онъ ню разговараюћи самъ около вече-
 рере настаяваше, а Никодима пошлѣ у башту, да набере
 деци крушака и да донесе кою лубеницу. После вечера
 узме Юноша свою арфу, кою давно веѣ у руку ние и-
 мао, да съ нѣомъ гостѣи мало печалне мысли растера и
 почие на нѣой жице поправляти. Никодиме! рекне, елѣ быо
 овде Павлимирѣ данасѣ? Я незнамъ, одговори Никодимъ,
 предѣ куѣомъ цепаюћи дрва, одѣ подне, вели, како самъ
 дошао, ние быо. А зашто? упыта га. Та ветко ми е ди-
 рао у арфу, рекне Тихомиль, пакъ велимъ, да онъ одкуда
 ние быо. Е! тко бы ти ю дирао; ти знашѣ, да я у нѣой
 толико разумемъ, колико и магарацѣ у кантару; а онъ
 одѣ оно доба, самъ знашѣ, да ние долазио. Може быти
 сирѣма да е и долазио, придода Тихомиль, по види затво-
 репо, и насѣ не наѣе, пакъ тако и оде: (оправляюћи ар-
 фу говори) я мышла и кани' се, да му одемъ едагѣ путь,
 и не одо му. Ето можешѣ му отити и сутра, ние дале-
 ко, рекне Никодимъ, пакъ му баремъ понеси и ту свир-
 ку. Чию свирку? Нѣгову; юшѣ онда кадѣ е кодѣ насѣ
 быо, ту е забравіо и мени е ономадѣ рекао, да му ю
 однесемъ а я самъ и забравіо. Та гди е то? Та ето
 маши се више врата на томъ камену. Тихомиль се маши
 и скине: а гледай садѣ! я за ову свирку ни самъ ни знао.
 Кадѣ ю очисти одѣ пра', спази на нѣой ситнимъ словима
 написано „Любивою Апостоловиѣъ“! удиви се и
 погледи на Милену, гле садѣ чуда! — Любивою Апосто-
 ловиѣъ овде пише! Милена се на то презне, узме свир-

ку у руку и гледи. О великій Боже! одкудъ нѣгова свирка овде! Єль нѣгова познаєшь ли? запыта Юноша. Какъ ю не бы познала! по гди є тай, молимъ васъ, да га пытамъ, одкуда ю є добыо и како се име томе? Ово ме се име Павлимиръ, одговори Юноша. Она. Онъ є ову свирку две године веѣть имао, и куда бы годъ одіо, све бы ю са собомъ потезао, она є одъ найизредніегъ шимшира, а ови по нѣой обручићи одъ праве су слонове кости. Я самъ му єдномъ изъ шале сакрила ю была, и шта тай нне чишіо, и како нне жаліо, докле му ю опетъ не дадо! Я не знамъ како се є могао онъ одъ нѣ разстати: рада бы съ пьимъ, ако нне далеко, говорити, да га пытамъ, гди є онъ ню добіо. Тихомиль пошлѣ Никодима да га дозове, иди, рекне му, и попашти се да съ нымъ доѣшъ, може быти да ће намъ знати што о нѣму казати. Овай оде, а она запыта Тихомилья, какво є то момче, єли пастиръ? — У истый паръ Тихомиль се быяше нешто замысліо. Знапъ ли шта є, рекне, іой, а да неће тай истый быти Любовой! — Любовой! — А одкуда бы онъ ту быо? Юноша умеренимъ некимъ усхиѣнѣмъ и радостѣу Милена! онъ ће быти занста, пакъ вальда є име свое променіо. Ахъ, любезный мой, єли могуће, да мене у оваковой жалости таково сунце радости данасъ огрее! — Но, послушай ме само. Я ономадъ іоште кадъ є она велика киша была, седимъ съ момъ другомъ овако као и сада кодъ ватре, гледимо на врата, како мунѣ по облаку светлацаю и слушамо како грми и како кадшо ужасни громовни ударцы землю потресу; разговараюћи се о дивномъ

природе порядку, и непостижимой мудрости Божіей, кою посвакъ данъ вѣчны природе закони нама преповедаю, у-
 љемо подобро у поњь, и текъ што се почиемо справляти
 да спаваю, сто ти намъ на врата то исто момче! „Добро
 вече браћо!“ — Савъ покисао у голой води „Богъ ти
 добро дао“ одговоримо му, и таки наложимо већу ва-
 тру, пакъ подгреємо вечеру, понудимо га и као страноме
 учинити по вољи! и сами седнемо съ њимъ вечерати.
 Гледимъ, момче младо као капля, у грађанскія аљинама;
 изъ разговора искусимъ, да є лено воспитанъ и довольно
 наученъ, донадне ми се преко сваке мере: ушатамъ га
 одкуда є; каже се, да є чакъ изъ Прилина града; куда
 дакле идењь и чи си сынъ изъ Прилина; єрбо я тамо
 пмамъ познаты! али онъ моме питањю задоста исучини,
 него ми неку повѣстницу свою у причти каза, кою я раз-
 разумети писамъ могао, но само толико искусимъ, да има
 неку потайну на свомъ срцу жалость, кою є онъ крїо, и
 съ некимъ усилаванїѣмъ весео се показиване. Узме ту
 мою арфу и лепо удараюћи испева намъ єдну песму; пе-
 сма є была жалостна на срцу увређеномъ и печалномъ
 найпрїятнїи. Гласъ исавъ има и дешъ; али не женскїй вр-
 ло танакъ, но покрупанъ и правый мушкїй. Сутра данъ
 навали да иде, мы га молимо, да остане кодъ насъ кой
 данъ, яо некте; праштаюћи се съ нама ударе му сузе;
 чела ведра и лица весела быти виђаше се, а две му се
 капль изъ очїю низъ образъ свалише, и као чипяше се
 да бы радъ свою тайну одкрити, но заръ некте предъ
 моимъ другомъ; єрбо на мою молбу о томе каза ми, кодъ

двоице тайна кое како, а кадъ зна и трећий, онда престае бити тайна. Но съ Богомъ вели, може бити да ћемо се опетъ скоро видити. После неколико дана доне се ми мой другъ вѣсть, да ту негди чува овце; но бли онъ незнамъ, садъ ћемо видити; но изъ твогъ казиваня, малъ да неће онъ бити. Милена: Ахъ да бы се Небо већ еданпутъ на мене смилovalo! — Да е изъ Тавнице пуштенъ, то самъ разумела; пакъ валяда е сироматрліо овамо и побегао, шта ли може бити.

Она саде съ неисказаномъ нестрпеливошћу свакиъ часъ на врата и на полъ истрчава ослушкиваюћи, иде ли Никодимъ и води ли кога. Нѣномъ неспокойномъ садъ срцу то време учини се читава година. — Ето имъ Никодима, — али самъ! — Но, шта е? ови повичу. Ние тамо више, рекне Никодимъ; дослужио газду свогъ и отишао некудъ. Но знашъ, шта е; нѣму ние име Павлимиръ: како што е се кодъ насъ казао, него Любовой. Милену ова рѣчь восхити: Любовой! пакъ гди е садъ, кудъ е отишао? — Тихомиль къ Милени: но! есамъ ли ти казао, да ће онъ бити! Она му падне около врата ахъ любезный мой братацъ! — опетъ къ Никодиму казуй мой сладкій! како си разумео, да му е тако име, и куда е отишао. — Казао ми садъ газда онай, при кому е онъ овце чувао. Тихомиль: кажи по реду, како си съ газдомъ бесѣдио. То е было овако, поведе Никодимъ: Я дођемъ у колебу, и застанемъ старца съ еднимъ момчетомъ поредъ ватре; на питанъ мое, гди е Павлимиръ насмее се старацъ, пакъ мени „а ель нѣгова свирала какова кодъ

васъ? — есть, рекнемъ му, но гди е онъ? Онъ, вели, дослужи ономадъ кодъ мене свою кратку годину, на оде у св. Варваре манастирь. Где садъ! реко, вальда ће се кадѹѳерити, сирома, како онъ незна, реко, гди вая. . Ниє вели, него ту му еданъ каза, да су овудъ иѳки воишцы прошли, кои иду у Каравашку, и у ономе селу исподъ св. Варваре манастира чиниѳеду одморъ, и може быти данъ два пробавити: дакле отишао е за нѳима, а шта ће тамо Богъ бы га знао. Полазеѳи вели, рекне яи, да неку свирку има кодъ васъ тамо, но да му исту пошлѳмъ по момчету, и хтео самъ му послати, алъ ми момче ниє было овде. Има вели мов име на нѳой „Любивою Апостоловиѳъ.“ Я му, каже, на то рекнемъ, та ивели се теби име Павлимиръ, на кое онъ „я самъ мов име быо проенио, но пошли ми ю молимъ те, вели, чико, ми ћемо се онде у селу како су ми люди казали, и три дава може быти бавити и сатимъ оде. — Милена се плѳсне рукама — у Манастирь св. Варваре! О света управителю, и свеидеѳи Боже! — Та я самъ отуда, жалостной мени и дошла! — О свирѳна судбо, кои ме говишъ, оѳенъ ли се кадъ гонеѳи ме уморити! — Я самъ онде дакле была, кадъ су ти воишцы тамо, као што самъ ти братацъ казала, дошли. О небо! тво ми рече одатле иѳи! о нестрпелливости моя: — башъ ме е среѳа оставила она бега одъ мене а я одъ иѳ! — Родителии ми изумреше, добра не мога исклучише, и наипосле онога се лишаваѳъ, у коме самъ сву надежду мою полагаала. — Немой плакати добра моя Милена! рекне Тихомиль, ето янастира, ниє та-

ко далеко, за данъ се лако може у нѣга доћи, а ти ћеду люди, као што каже Никодимъ, тамо кой данъ пробавити, нека те дакле Никодимъ сутра одведе, може бити, ако ту буде дошао, да ћешъ се съ њимъ састати: а Никодимъ мени ту любовь одрећи неће, еръ я бы те самъ одвео, да се неморамъ у манастиръ нашъ овде сићи и ту брата, кой ми е явіо, да ће доћи, чекати. — Да ние ноћ ишла бы самъ таки: ахъ како самъ се могла ту съ њимъ састати!

Седну потоме вечерати, по нѣой сироти не быяше до вечере. Легну спавати, но она целу ноћ очи свое несведе. Часъ по часъ изиђе и на звезде гледа, оће ли се већъ едаппутъ даница одъ истока указати: тишина свуда, ништа се не чуе, кромѣ тихій шумъ предъ кућомъ пѣточића. Кадъ већъ види, да се данъ указивати почне, пробуди обе; захвали найуерднѣе Тихомилу на указаной любви и братскомъ саболѣзнованю. Тихомиль іой рекне ако га не застане, и не буде волю имала у манастиру остати, некъ се враги онетъ съ Никодимомъ, пакъ ће ю онъ, као што се е обећао кући оправити. Даде іой свирку и она се одрости съ њимъ, пакъ се заузме съ честивимъ спроводителѣмъ своимъ преко планина, куда е онъ попреко знао и после подне рано у манастиръ стигну; али на већу нѣну тугу и жалость, кадъ се садъ извѣсти, да іой е Любивой прошастый данъ съ вышепоменутимъ войницыма у Каравлашку отишао, и іошъ нта е за ню горе, да ће оданде у Русію прећи! Како іой е было то чути, свакій може себи представити. — Падне сирота у

чаяніе, изгуби сасвимъ сву надежду да ће га игда више одъ сунчанимъ видити светомъ, заключи ту у манастиру стати и у црнимъ алышама срећу своју до гроба оплакивати. Она се є знала итро кодъ Игуменіе оправдати, ужда, што кажу, свачемъ насъ научи. Захвали учтиво Никодиму на труду и честной вратњи „поздрави ми, рече му, любезнога мога брата Тихомиля, поздрави га съ ядуду знакова признателности мое кь нѣму; кажи му, какову є самножъ и овде ролу свирѣпа моя изиграла судина, и будући да ємо већъ на усти зиме, кудъ самъ претала, остаємъ овде плачевне дане проводити.“ Овай се дакле врати, а она ту застане.

Любопитливо почне потомъ разбирати, оће ли се Игуменіе братъ туда онетъ са своимъ людомъ вратити, да баремъ азуме, кудъ іой є любезный отишао, ако є у Русію, у ою дакле варошь, да му може одъ све невољь кадгодъ исати. Каже іой єдножъ сама Игуменія, да кеду се уда за цело вратити, но не знамъ вели кадь. Ево да насъ да се врате ево сутра, докле и зима већъ настаде, а нѣ іонъ нема. Кадь єданцуть лицемъ на Рождество Хрістово, принѣи Игуменія одъ истога брата писмо у комъ ой поздравля праздникъ и явля, да є онъ са своимъ друшвомъ другимъ се путемъ у отечество вратити жораво, но да му опрости, што нѣе речъ одржао. Садъ Милена кадь се и ову малу утѣху, съ којомъ се печално нѣно сердце одъ крайнѣгъ очаянїя за два и по жєсєца бранило, изгуби, поболє духомъ и стане упивати: наипосле видеши да нѣну жалость, коя іой данъ на данъ срце гризе, нити

любовь она матерня одъ Игуменіе, коя ю е осимъ свію девояка любила, нити време излечити може, намысли на пролеће какогодъ одъ брата Игуменскогъ извѣстити се, ели іой Любивою заиста прешао у Русію, као што се е говорило, и гди е, да му може писати; пакъ ако разуме, да е онъ себи у Русіи онакову срећу задобіо, какве е онъ достоянъ и да е съ нѣомъ задоволянъ, да ће се и она на своє добро повратити, али да се неће ни за кога целога живота свога удавати, но да ће кодъ уяка у дѣвству и аѣлскомъ цѣломудрію векъ свой провести: а кадъ умре, да ће све своє добро оставити да се на полакъ раздели, и тако полу єдну да ће своє уяку дати а другу да се на спроте и убоге раздели. А овако говораше у себи, да останемъ у овомъ манастиру, єдно самоћа бы ми, гди никаквогъ увеселєня, кое е печалномъ срцу лекъ нема, жалость и тугу понавляла; а друго провела бы живѣтъ, а никоме никакво добро не бы учинила, кое могу одъ мога иманя, што ми е одъ родителя остало, чинити.

При оваковой намери мало се смири и осети у срцу и души своіой тихо спокойство. Проведе ладну зиму и поучи се кодъ Игуменіе млогомъ добру. Кадъ настаде любко и мило пролеће, обнови се цела природа, диванъ овай предѣлъ испуни се сваке пріятности, зазелєне се шуме и лугови, птице певаю, яганчићи блєю и пчєлице цветке облетаю: овой е наша Милена єдва дочекала; она се садъ овде текъ за кой данъ као птица на грани задржаваше єданъ путь у недєлю обуку се лепо дуо-

вне дѣвице и съ матеромъ своіомъ Игуменіомъ уђу у цркву ужегу свеће и предъ светимъ образима кандила: одреду се две и две, кое кеду са стране пояти. У таковой преправности очекујући свога старога свештеника, кой ќе имъ литургию служити, читаю псалме: а Милена коя се јошъ у њіовъ свештений чинъ небьяше обукла, у белимъ алынама стаяла є поредъ Игуменіе съ десне стране за певницомъ. Дође имъ свештеникъ и почне се света служба, загрми храмъ Божій дивнимъ, као ангелскимъ девочкимъ гласомъ, чисто оно изъ њіови лени уста слово произиоше ѹкроѡава глупость и приводи срца у умилеѡѡ. Докъ су они јошъ тако у цркви были ето ти имъ однекуда стране госпде! — Одъ ови су неки были у турскомъ одеу и предъ њима єдна млада госпоа, коіой су особито почитаніе чинили и коіой су четири дѣвице лено обучене и накићене пристойно слѣдовале: на њой одеу не само да є скупощено быти видило се него неко особито великолѡпіе на себи показиваше. Али красота ѡѡнога лица, коя се съ врата, као сунце кадъ на оризонтъ изиђе, заблеста, усхити срца свію, свію очи на себе обрати! Диванъ ѡѡѡ стає тѣла, благороданъ одъ и нешто особито величествено струка движеніе учини садъ внимателне све кои су у цркви были; єдною речи што се годъ красно и савршено благородно у єдиой особи признати може, то се на њой сакупљено быти видило. ѡѡне очи велике и светле, али погледъ тихъ и смиреномударъ показиваше благородну душу и лено срце у њой быти; ѡѡва глоса исподъ богато украшеногъ

покривала глава мало смеђа виђаше се. — Она приступи, къ среди цркве, ту се мало заустави, и съ благоговѣйнимъ къ светоме олтару поклономъ тринуть се прекрести и у ѣутаню очита молитву; међутимъ одъ пратиоца иъны еданъ господинъ пређе за певницу и нешто лагано матери Игумении каза, на кое она обрадована истрчи предъ госпою учтиве, и съ некимъ страопочитаѣмъ поклони іой се до саме землѣ, потомъ потеку іой сузе низъ иъно старо и честно лице. „О преблагословенный Боже мой! у кипленю радости рекне, какову благодетъ данасъ я предъ тобомъ нађо!“ Она ктеде госпою да полюби руку, али ова є као матеръ свою загрди и съ иъомъ се у уста полюби говорећи іой тіо: „Остави, остави, любезна моя! тво ѣе као Богъ“ и самой іой се иъне очи у сузама заблистаю. Стара ю узме подъ руку, и у Архієреевъ сто уведе, говорећи „заستا писамъ се надала овой данасъ изненадной радости:“ поредъ иѣ кодъ стола стапу четири нимфе иъне. Разредивши стара и остаду господу по столовима, врати се опетъ за певницу, кою Милени едва дочека и запыта, тво су то и каква є то госпою. Ово є, мой сынко! велика госпою (старући марамомъ радостне сузе свое) рекне, и царица є была, по хвала Свевышнѣмъ, кой ю є еданпуть изъ варварски руку избавіо: ако ни си, вели, имала сређу познати Милеву, светоночившегъ Кнеза Дазара кѣрь; то є она, коя є за турскога цара Баязита уда-та была. Она є была она света за цело отечество свое, за нашъ миръ и спокойство задога; она є мой сынко; сви-рѣпогъ оногъ изъ Азіе христіанске крви жедногъ звера

Баязита смирила и зауставила. Мы смо нъой сви животомъ благодарити дужин, нъой и нъной благоразсмотрителной родителницы и челодобивой свию насъ матери, кои ние поштедила за благостанѣ свога варода утробу свою онакомъ зверу дати; но благость божиа и вѣчанъ промысломъ нъной погинути ние допустю. Она сада иде любезной матери своіой. — Та я сама нешто мало разумела, да е царь Баязитъ погинуо, рекше Милена, дакле одкуда она сада иде? — Онъ е рать имао съ Тамерланомъ, татарскимъ кралѣмъ, одговори Игуменія, дакле буде побѣдеш и одъ Татара уваженъ, тимъ начиномъ надие и она сирота у робство. Баязитъ у тавници као што чуемъ, умре, а она заостане кодъ Татара. Деспотъ, братъ нѣиъ, поштите ю одъ Тамерлана, кой како е разумео, да е она србскога краля кћи, одише Стефану Деспоту, да пошлѣ люде своѣ по ю, да му е онъ съ чести натрагъ врати; дакле всенасъ юишъ, вели, мога брата съ людма пошлю по ю, — ты си онда ту была, кадъ е мой братъ прешао у Влашку: по будући наступи зима ние се могла на тако дальни путь одважити, остане до пролећа, а мой братъ збогъ важны послѣва врати се кући; сада дакле съ овомъ мени непознатомъ господомъ иде.

Мати Игуменія и не достоинъ сву службу, пошти гостима ручакъ изредити, изиђе напољ и позове неке одъ свои девойка, съ коима изиђе и Милена. Кадъ онази стара наполю толике слуге, гди коиъ проводаю, и юишъ нѣке одъ татарске господѣ, кои су Милеву дотле допратили, егане се журити око ручка, што болѣ може. — По-

шлѣ єдну одѣ девояка у станѣ, гди се овце музу, да лонесе млада сира, яя и скорупа, да се праве пите и гибанице, поѣе съ овомѣ и Милена наша и пдуѣи тако у разговорѣ крозь єданѣ великій манастирскій воѣнякъ, кой сильный цвѣтъ покрію быяше, кой мирисавый по воздуху просипаше мирисѣ; тихій жуборѣ трудолюбивы пчелица са сладкоумилнымѣ птичица пѣванѣмѣ дивну за благочувствителна срца хармонію слушале су. Оне смотре на страни мало одѣ себе подалѣ неколико воѣника, кой су ту у трави седеѣи чистили свое оружіе, одѣ кой єданѣ младѣ момчиѣ у зеленимѣ альинама скочи и управѣ къ овыма потрчи, — и кадѣ се на два на три корака къ нѣма приближи, плѣсне рукама, стане и са удивленѣмѣ поглядѣ свой на Милену управи „Милена! — ахѣ, любезна моя єси ли ты!“ — и то кадѣ изговори обвлада съ нѣме чувство радости и поліе ружично лице свое са сузама. — Овай изненаданѣ гласѣ Милену збуни, она се зарумени и бацы свое липе очи на нѣга. „О Иусе сладчайшій! рекне, кога я предамкомѣ видимѣ! — Любивое! єси ли ты?“ — Онѣ исто съ расширенимѣ рукама залети се къ нѣой, падне іой око врата, одѣ радости садѣ обоє занеше, и почемѣ топлымѣ сузама себи олакшаю: одкудѣ ты овде молимѣ те? рекне іой, кадѣ є чувєно было, да те є маѣя твоя пустаіяма предала, и да су те убили! — Сладкій мой! — крозь плачѣ єдва проговори, то се є ктело са мномѣ учинити, али промыслѣ божій допустію нѣе, о чему му се и сама млого пути чудимѣ: по шта є съ тобомѣ за име те божіе молимѣ како се избезуми и на грѣшну

мою маію руку диже! Тко! — Я! — Да тко є маію мою убіо? — Милена! мыслишъ ли ты занста, да самъ я ию убіо? — Я самъ тако чула. — Онда онъ: „Небо некъ се сруши надамноъ, или земля некъ се отвори, и мене као Авірона у свою бездну узме, ако я то будемъ учиію, или баръ знао, кадъ є онай ию убіо; Боже сохрани! ние то истина ию є другій убіо. Ево писма, ако неверуешъ, на, па читай! ту ћешъ видити тко є ию убіо. — Она узме и лагано чита, погледи на иѣга пакъ му рече: дакле є ию деверъ иѣиъ убіо! пакъ како се є на тебе то потворило? — Е? како? одговори онъ, као што и више пута мора тринити правый докъ се увати криви. И суице кадито тође за приый облакъ, алъ му се зато свєтлость неодоуме, тако и истина много пута одъ смртни буде сакривешю, алъ она нѣма опетъ засія. Они су на мене то были потворили, и я самъ тавицу трию, алъ самъ и самъ таковоме подозреню повода дао; еръ кадъ су ми казали, да є она тебе пустаіяма, да те убію, предала, то-лико самъ душома поболее, да самъ тражію да ию убіемъ ию добри мои пріятельи да удаде руку мою одъ богомрзскогъ убиства, кадъ су видели, да ме съ речма обрати-ти немогу, оду къ нѣой и брзо є одъ мене сакрїю, за коє сада прво Богу, пакъ нѣма, кадъ се годъ сетимъ, благодаримъ. Но она иѣву заслужену, кою самъ іой и преправляю, чашу, испїє третїй данъ потоме одъ Релька брата иѣногъ мужа; овай оде пономъ и заколъ є у кревету. — А зашто уішата Милена, да ние одкудъ твоимъ наговоромъ! — О Боже мой? рече іой, и іошъ ми не-

веруешъ, да ништа о томе знао нисамъ! — Оцъ ню како є убіо, побегне и сакрїе се. Подозренїе, коє су већъ млоги о истомъ дѣлу на мене имали, нїе имъ дало ни мислити на другога кога него на мене. Я пакъ о томе ништа јошъ и незнајући, као невинъ ни самъ бегао, дођу наџданпутъ и мене увате! стану ми метати предъ отцемъ гвозђе на ноге а я се смеемъ и пытамъ зашто. Кадъ у варошкой кући алъ мени кажу, да самъ я заклао Станицу! — Любезна моя Милена! како ми є ту было, кадъ самъ стао у гвозђу предъ честне оне съ белимъ брадама старце у суду! — Унлашио се нисамъ, ербо ми срце мое само каже, да самъ као злато чистъ одъ тога порока, и невинъ као онай младенацъ, кон є юче овај светъ поздравїо! но одъ стида запламту ми се образи, и да самъ могао у землю бы пропао. Отацъ ми ту нїе быо. Г. Стратимиръ старашина, као паметанъ човекъ, погледа на мене и видећи ме, да се нисамъ, као очаяный убійца смутїо и утризанъ унутрашньомъ савести пребледїо, но да самъ се као невинъ и правъ предъ нима застїдїо и савъ поруменїо „лебой се сынакъ! рекне ми, очи твоє и лице добро за тебе говоре; дѣло кадъ се извиди, они нека се стиде, кон су те оклеветали, а ты се радуј; еръ безчестїе вели праведногъ истина са славомъ награђує. Мы ћемо дѣло строго испитати, нити ће праведни судъ у томе плати. Мени на то ударе сузе „Племенити судъ, рекнемъ я, и высокопочитаєми отцevi наши! по точномъ испиту ако се посведочи то убіиство на мене я самъ себе смрти подвргавамъ. — Сотимъ одпусту ме одатле и пошлю у тав-

лицу. После три дана незнамъ шта момъ отцу бы, оправ-
 ви ме у заточениѣ чакъ у Градацъ, пакъ ме јошъ самъ,
 Богъ да му душу прости (умр'о є) на три годише о су-
 вомъ лебу и води осуди. — Милена съ удивленїемъ: умр'о
 ти є отацъ!? — Умр'о, одговори онъ, зато самъ се и
 вратио, ево писма у комъ ми являю. Ахъ! — да му Богъ
 вѣчну славу даде! — то садъ одъ тебе чуемъ, хмъ! хмъ!
 хмъ! — Слушай само, рекше јој шта ће самиомъ у Град-
 цу да буде: недељу ти дана а ту у дубокомъ и мрач-
 номъ затвору проведемъ! потоме у саму зору не мало
 удивимъ се, кадъ смотримъ мога пријатеља Марка, старога
 чича Илију и побратима мога Ђвгу са ужеженомъ у руку
 лучомъ (дрво неко мирисаво, коє горе као свећа и у Ср-
 бии се много съ њиме у место свеће и службе) гди ис-
 подъ патоса одзодъ изникосе! Кадъ су околику земљу
 проковати могли, како ли су радили, да се я изасна! трг-
 вемъ, занета самъ њъ се чудити морао. — Тко васъ до-
 веде за име Божије!? Любавъ къ теби и благоусрдїе къ
 правди, одговоре ми; но айде! небой се ништа! изведу
 ме на полъ пакъ узму сикиру и обїю ма съ ногу глож-
 ње, айде рекоше садъ овамо! — и тако пођемъ за њи-
 ма преко старога градића, гди небилше нигди никога, сръ-
 ту у граду врло мало обитатеља има. Укаже се већъ и
 данъ, за нама потере никакове: кадъ у предградїе дођо-
 смо, аљ они мене уведу у сламъ гостилицѣ гди јошъ
 седморицу одъ њїовогъ дружтва застанемъ. Ови су бы-
 ли као стража постављени, да напе на предграђане, да не
 бы какву буну учинили, докле они мене у старомъ гра-

дићу исподъ земне тавнице не извуку. Заповеде ту ручакъ справити. Кадъ седнемо ручати, стану ме добри пріятели советовати, да се кудъ уклонимъ за време докле се моя невиность не засведочи. Я имъ захвалимъ на толикой о мени благоусрдной бриги и любви; но кажемъ имъ притомъ безъ свакогъ стра, да я као правъ бегати нећу, и то изъ два узрока, едно што ме е самъ отаць тако осудио; а друго боѣћи се, да и васъ сатимъ не бацимъ у зло. Међутимъ нукне гласъ, да е тавница прокопана и да самъ я избегао! Овамо онамо, најпосле нађу насъ у истомъ гостилнику и ту мало крви не бы; најпосле по довольномъ препираню и свађи съ тимъ се поравнамо, да ме затворе кодъ тамошнѣга судіе у собу, и да ми дае обштество свакій данъ задовольно ести и пити, па ако се најпосле засведочи да самъ я правъ, то да плати савъ учинѣнъ трошакъ Ресавско обштество, или онај, кои е жену убіо: ако ли се докаже и истиномъ потврди, да самъ я кривъ, то да плате исти ови мои бранители; и зато пріятель Марко и чича Илія даду варошкомъ старешини 200 перпера у залогу. Сотимъ опросте се са мноомъ, мене оставе кодъ старешине а они оду. Кадъ прође неколико дана, алъ ето ти мени одъ отца то исто писмо, а ово, вадећи друго, одъ мота любезнога чича Иліе: пишу ми, да се моя невиность осведочила, и да су Релька, кой е ню убіо, уватили, да е преко суда прешао, и да се е већ самъ са своимъ устима издао, да е затворенъ и проча. — Читай само, рекне іой, мало ниже, како ми отаць лепо пише, и припознаваюћи, да ме е увре-

цію; како ниште одъ мене опроштай. — Я када се о све-
 му известимъ, смутимъ се, и сасвимъ се разжалимъ и гро-
 ну ми сузе. Е мой отаць! рекнемъ, слабе су ове речи,
 кои ма се трудишъ сада ублажити, дубока е рана на мо-
 е срцу, и рђавъ е овай за ню мелемъ! Я ти праштамъ
 и ериемъ и душомъ, алъ твой сынъ бити престаемъ. Одъ
 данасъ и овога часа я се лишавамъ тебе, родителя мога,
 и целога наслѣдства, а ты мене сына, кой одъ тебе да-
 насъ за вавекъ у светъ одлази. Пошто се исплачемъ,
 седнемъ и тако му писмо напишемъ. — Како си могао
 то чинити? После самъ се и самъ расваю, али шта знамъ
 кадъ ни самъ могао у тай наръ себе победити. Далъ зовне
 ме старешина варошкій и покаже ми писмо, кое су му
 отаць и старешине писали, да ме одусти съ людма, кои
 су по мене послани были. Я ћутимъ, нећу да му кажемъ
 шта самъ наумію. Зовне ме съ нимвъ ручати, па после
 даде ми оно 200 перпера, да вратимъ чин су, полюбимъ
 га у руку и съ людма појемъ. Кадъ на првиъ копакъ
 у едно село дођемо, а я се украдемъ одъ дружтва и по-
 бегнемъ: увређенъ онако тумаримъ кудъ су ме очи води-
 ле, вемарећи ништа више ни за отца ни за отечество, са-
 мо бы кадито Ђца сестра, кою знашъ, како самъ ю иђж-
 но любію, па паметь пада и на срцу бы ми потешко бы-
 ло. Найпосле дођемъ у едно мало међу планинама се-
 ло, и ту се погодимъ кодъ некогъ селянина да овце чу-
 ваямъ текъ само зиму да проведемъ, кой е већъ ваступи-
 ла была, па на пролеће кудъ Богъ да. — Овде му Ми-
 лена пресече речъ и рекне: То е было онде, гди си се

казао, да ти е име Павлимиръ, ель? — Онъ се зачуди и погледи на ню; а одкуда ты то знашь? — Она смсуюћи се; а гди ти е свирка? — Гле садъ! Милена! та ты цело мое житіе знашь! — Ахъ любезный мой! ту смо се мы есенасъ умало мимоншли, те се састали нисмо: ты ћешъ се не мало чудити, кадъ ти кажемъ, како мене случай онимъ истимъ путемъ напео, конмъ си ты прошао. Ёли, да си преноћію едну ноћъ кодъ некій людій у пещтери едной? Ёсть, но одкудъ ты оне люде знашь? — О, никада ій до гроба заборавити нећу, — они су ми твою свирку и дали. Ахъ, шта говоришь молимъ те! — и ты си онде была! — Я самъ ту кодъ они добри люди преноћила и одъ њи самъ се само извѣстила, да си у овай манастиръ дошао, као што ћу ти обширніе све изказати но преповеди ми кудъ си есенасъ одавде съ онимъ войницыма у Каравлашку отишао, еръ самъ была разумела да си у Руссію прешао? — Но, заиста ми е зачудо, да ты то све знашь, рекне Любывой. Я пређемъ съ њима у Каравлашку у намери одаиде прећи у Руссію; но будући настане зима, ни самъ могао, заостанемъ у едной вароши, а друштво ми оде у Татарску. По некомъ времену ови се врате, по конма пошлѣмъ чича Илин писмо и явимъ му гди самъ и да ћу на пролеће у Руссію, но да ми пише што, докле се ту јошъ наодимъ, али отцу момъ о мени ништа да неговори. Кадъ прве неделѣ великога поста, ето ти ми одъ њѣга писмо; отворимъ, имаъ шта и видити: отаць ми умро! — Шта ћу садъ, мислимъ, дай да се вратимъ, да ми онолико добро не пропадне, и ку-

кавну сестру, која сада нигди никога нема да утѣшимъ. Некамъ јошъ кои данъ да се време отвори, аљ сто ти ни на мою срећу Србаља крозъ исту варошъ, кои изъ татгарске землѣ Милеву воде; пристанемъ дакле съ њима и сво дођемъ. Но одъ кога се времена ты овде наодинъ, съ кимъ си дошла, како те е невидима рука Божія заштитила и одъ пустаја избавила? — Каза ћу ти све по реду, но молимъ те да ме јошъ извѣстишъ, ако знашъ, зашто е Релько убио мою мајно? „Жена нека, почне онъ, која е, као што самъ чуо, тебе пустајама одвела была, споречи се съ њомъ, и изда јо како за тебе, да е неке люде на то подкупила, да те убио, тако и за цѣвогo брата, т. е. свога мужа, да га е отровала! та е жена чужемъ, и сада затворена. — Тако самъ исто и разумела; а знашъ ли која е та жена? нека баба Спиђа. Незнамъ јо, рекне онъ, но одъ садъ шта имъ драго, кадъ самъ се ја избавио, и кадъ е дѣло свету објављено. Аљ, благословени Боже! кой све видишъ, рекне она и погледи на небо, какова се тегота садъ съ мога срца свали, у какoвoмъ се благомъ расположено и усхитителној радости душа моя наоди, што те е любезниј мой! благость божія сачувала те ни си оно учинио, за кое су те осуждавали, и за кое бы ја бедна бычъ савести до гроба трини морала. А све што смо претрпили као невини, заборавимо, као да ништа нигда ни било није; нама ће Богъ свенишњи за то награду учинити. О добра моя Милена! кой претрини што за правду, и одржи добродѣтелно надъ неправдомъ побѣду, може ли се тај безъ сладочувствуюмогъ

увеселеня свога страдања опоменути? Благо ономе, продужи речь, кой увреду какову себи неправедно нанешену трпеливо снесе и преко ужасне пропасти, која му и са смрти угрожава, добродѣтелно срце своє пренесе. Таковомъ прою венацъ славне побѣде одъ онога се цвећа плете, коє нигда увенути неће.

По довольномъ овде разговору оду и пријаве се матери Игуменіи. Каже Милена, да іой є дошао онај братъ, за кога є чула была, да є отишао у Русію, и да ю є радъ са собомъ повести. Стара се збунила око гостию, те іой недопусти време съ њима се разговарати и коєшта ій испитивати, но рекне имъ: Добро моя мила дечице! кадъ вамъ є башъ тако итно, а вы поручайте, па у име Божіе идите, а жао ми є, што ми време недопушта, да ти се съ братомъ разговоримъ, али ни смо ни преко света, вы ће те насъ и опетъ посѣтити. Одъ ономадъ іошъ (настави стара къ Любивою) навалила є была да иде своіой ујни, па као да самъ знала, те самъ ю задржала, садъ се радуємъ, да сте се видели. Любивою полюби ю у руку, приступа и Милена, кою она съ матерномъ милосѣу пригрли и съ њомъ полюби: дођи те ми опетъ, говорећи имъ, любезна децо моя, я ћу васъ радо дочекаати; али гладни не идите. Сатимъ она уђе гостима, а ови узму у мараму млада сира и леба, и одма се на путъ крену, ни најмаѣ на часть ни таково великолѣпно друштво мислећи. У онаковой любви по толико дугомъ растанку и страдању, садъ обое пуни радости иду у любезно место, у комъ су почетакъ невиногъ свогъ живота

реѣно провели. Данъ прекрасанъ, вреже пролеѣно: она азуюѣи му повѣстницю свою. бере поредъ пута польско веѣе, едно даваюѣи му да мириши, а друго задеваюѣи у за капу. У преповеданю иѣномъ доѣе у речъ и дорый Тихомиль са иѣговилъ любезнымъ другомъ: каже му, ако ю е любезно прияю, утѣшию и заветовао се да у-скъ остае братъ иѣиъ. О света душа! говоране она о Тихомилю, диванъ младиѣъ и подражаваня достоанъ добродѣтели примѣръ, я га нигда заборавити немогу, иптъ амъ кадгодъ онако честна, добра и учтива младиѣа у мое животу видила. Любовой сдушаюѣи рекне: Милена, нанли што е! Све шта си о иѣму изрекла, имашъ право; я се ни самъ съ иѣимъ толико ни познао, само што амъ одну ноѣъ кодъ иѣга преноѣю, но видю самъ, и не-усю иѣгову добродѣтель. ако бы се твоя воля сагласна съ моюмъ, да му се свратимо! бы ѣе намъ истина ма-о заодно, али ништа зато; до села, гди самъ я овце чу-ао, можемо лако зарана юишъ приспети, пакъ да га су-ра изненада „съ добро ютро“ поздравимо. Па зашто не-ы! о мой Любовое! а у чему самъ я кадгодъ волю твою окварила? — Поведу потоме о иѣму разговоръ, да бы обро было говорити му, некъ остави ону пустыню и некъ оѣе у свое добро. Да е штета велика за иѣга, кой бы огао полезанъ у обштеству быти, да ту остане. Опре-ѣле дакле на то усоветовати га. Доѣу ту у село по-ракомъ. Сутра данъ рано упуте се къ иѣговой куѣи, и не бы кудъ отишао. Кадъ тамо, алъ онъ предкуѣомъ ѣ Никодиномъ прави кавезъ за птице. Радость и уди-

вленѣ обузму благу душу нѣгову: „О прелюбезна срца! удивлѣнїи повиче, есте ли вы и одкудѣ тако?“ Они му пагну око врата, и сви трое сладостнымъ чувствомъ упоени неколико магновенїя у обятїяма найнѣжнїе едно къ другоме любви поѣхуте. Тихомиль: „Одкудѣ тако любезни мой! ахъ, благословена она среѣа, коя е два тако лепа срца саєдинила!“ — Ово е оно мое сладкїй брате благо, рекне Любовой за Милену, кое самъ онда тражїю, и за кое самъ ти рекао, да нїе требало, да га изгубимъ, ово е она волшебна ябука, кою е пакостно оно дрво одъ себе одбацїло, кое потоме подсечено буде. Свевидеѣе надъ нами око смилovalo се на нашу найискренїю и целомудрену любовь, оно е, насъ среѣне учинило, мы смо се онетъ састали. Каква радость сада срца наша подпїже, коя су печална до юче подпїзала уздисаня, самъ можешъ себи представити. Мы у овой пустинїи другога немамо, съ кимъ бы ю делити могли кромѣ тебе; тебе и любезнога твога друга Никодима. Мы смо васъ много обвезани. Зашто любезни мой? Я то непризнаємъ. Ваша благотворителна душа, рекне Милена, коїой е добродѣтель свойствела, признати вамъ неда, али признаємо мы, и признательность наша, коя одъ искреногъ срца быва, молимо, да буде примлѣне. — За мое странпрїимство, одговори Тихомиль, излишна ми се та благодарность види. — Не! не! искренїй брате, за странпрїимство, но за твое честно и човеколюбиво срце, придода Любовой; мени е Милена моя свеказала, каквимъ си ю благоусрдїемъ прїимїю, и волико си нѣномъ страднїю соболезнованѣ срца одкрїю.

— Зато писамъ ништа више учинио, но што дужность човечества, да се учини, изыскуе. На кое ови: Мы сатимъ ништа узлишио нечинимо, но за указању намъ у дѣлу самомъ любовь, празнымъ речма благодаримо. На страну све любезни мои! рекше Тихомиль, я се съ моимъ другомъ радуемъ, да сте вы надъ свирѣпомъ вашимъ судьбиномъ побѣду одржали, и зато оѣмо данасъ радостномъ за побѣду торжествованю данъ оваѣ да посветимо. Добрый мой Никодимъ понаштиѣ се око ручка, а ви ѣсте мени. докъ ручакъ присне, преповедати, како сте се нашили: Миленина ми е повѣстница цела позната и наипосле како е у манастиру заостала, но кажи ми за тебе, кудъ одавде еснасъ оде; а како си доведе дошао быо и то ми е доста познато: морао си доѣи изъ Градца, кудъ су те пріятели избавили, но како е то было, незнамъ. — Любовной му цело житіе свое искрено искаже и одкріе и наипосле како Милеву у манастирскомъ воѣннику наѣе. Изъ чега Тихомиль кадъ разуме за Милеву, да е се одъ Татара вратила и да е ту у манастиру почувствова неисказану радость и уныта, оѣели се кой данъ ту задржати? Извѣстно незнамо, одговоре ови, но по свой прилицы дватри дана бави ѣе се ту. Онъ проведе съ овимъ младымъ гостима до саме ноѣи у разговору време, и сутра данъ замоли ѣѣ, да се задрже кодъ ѣѣга кой данъ и да остану садъ съ Никодимомъ, а да онъ иде у манастиръ да види Милеву, ако ю ѣошъ застане тамо. Добро одговоре ови, а ты поѣи у име Божіе мы ѣемо те чекати.

Кадъ онъ оде питаю ови Никодима за ѣѣга, изъ

*

кога се онъ узрока ту паоди. Никодимъ нѣовомъ любопитству у кратко но ясно задовољи. Штета, рекне Любивой, да такавъ изрядне нарави и искусанъ Юноша разлученъ одъ света у овой пустиньи бесполезно животъ проведе, кой бы на ползу обществу човеческомъ быти могао. Я самъ довольно, одговори Никодимъ, о томе беседію, али обратити га, да остави ову пустиню, нисамъ могао. А мы смо у томъ намереню, придода Любивой, да га како годъ одъ овога места одтргнемо. Пробирайте, рекне Никодимъ, може быти, да ће га ваша любовъ на то убѣдити. На кое Милена: Знате ли како ће то добро быти? Мы ћемо нѣга молити, да намъ учини любовъ, и съ нама у Рессаву као у госте дође, пакъ ћемо га задржати неколико дана у разнымъ увеселеніямъ, после тога почећемо му о томе говорити. — Кадъ другій данъ ето ти имъ нѣга натрагъ; пунъ радости, каже, да е Милеву не само видіо но да е съ нѣомъ и беседію, али ни самъ іой се вели ктео казати, гди сада пребывамъ. Ови га сада сви троє окупе, да съ нѣима дође у Рессаву; и онъ имъ најпосле рекне: Косовацъ е ближи него Рессава, а я и тако нисамъ быо толико година тамо, оѣу вели, пратити васъ до Косовца, пакъ ћемо, придода, онде на моме добру съ братомъ моимъ неколико дана повеселити, али у варошь нећемо ићи; после вы идите у Рессаву, а я ѣу се съ моимъ другомъ вратити опетъ овамо. Ови се у радости плѣсну рукама: „право! право! тако ћемо и радити.“ После два дана затворе свою пустиническу кућу, предаду ключеве старомъ баштовану и спреме се сви

четверо на путь. Крозь веселе шуме, у време смеюћегъ се пролеќа, у самой невинной шали и разговору учини имъ се путь врло кратакъ. Я се и самъ чудижъ, рекне Тихомиль, кадъ већъ стуне у Косовачкѣй предѣль, и кадъ онъ свою увеселителну исподъ ѣдне шуме у виногради кућу види и овима покаже: како самъ, вели, могао толико пута моме брату любовъ одрећи, да му не дођемъ, а ние тако далеко: вы љете, настави речъ, сада видити, како ће онъ радстанъ бити, кадъ ме овако изненада угледа, само да га обемо кодъ куће застати. . Сунце већъ на сенки подне указивати почне, а они приспѣду у подлужіе. Заплаче се Тихомиль, кадъ погледа на оне предмете, кои га сада на првога свога века опоменуше. Каже друштву своме, како се е туда у пролеће, съ малимъ ягачицима као дете играо, и сасу и любичицу брао; а у лето кадъ ко-су или жито жано, како е съ родительскими често излазіо, и у вече, кадъ бы посленицы посао оставили, како бы младе и девойке поредъ свирала коло играде; и друга увеселеня, коя е у детицтву ту проводіо. О блаженъ мой животъ! о весели они дани, како скоро, вели, исчезо-сте! — Показуе друштву своме, докле е ту пѣгова земля, виногради и воћяцы, и кое е мало далъ на страни пѣгового брата. Приближаваюћи се кући, часъ по часъ бы зауставили и гледали око себе, како е воће свуда цветадо, и какавъ благодатно пролеће плодъ одъ себе е-сени обещава! О любезный Тихомиль! рекне Любовой, како си могао ону твою пустыню оваковомъ, раю подоб-номъ, месту предпочитовати, та я бы воліо овде съ бра-

томъ на своје добру, и у овакомъ прелестномъ месту три године живити него онде тридесетъ. То ми башъ сада изъ памети извади, рекне Тихомиль, нити љу му се я више онамо враћати. Я самъ моме Никодиму, рекне онъ, много пута за ово место преповедао, и ето нека вамъ каже, да самъ га ктео овамо послати, алъ се ни самъ могао съ њимъ растати. Занста, браца! придода Милена, я кадъ бы оваково добро имала, не бы ни за најславнии на свету градъ марила, само ако е безопасно овде живити. На које опъ: овде! тако е безопасно и слободно да у попоћи као годъ и у по дана, може човекъ по целомъ овомъ предѣлу одити, као да бы ма у такомъ граду быо. Та ето вароши Косовца, а иза винограда таки два велика села.

Они овако разговарајући се алъ ето ти имъ човека на коню, ово е быо Драгутинъ, братъ Тихомиля, кой е ишао изъ вароши. О любезный мой Тихомилю! осмеявајући се рекне му, тко се теби данасъ нада. Скочи съ коня, загрли се съ њимъ и полюби: Любезна отрасли Стефана Мусића! крозъ плачъ рекне, и утѣхо целога поколєня нашегъ, самъ те е Богъ данасъ овамо донео: уйна наша и обадве тетке, које те одъ толико година нису видиле, салєћу ме единако ово дана, да ий водимъ теби; особито уйна, коя е слабога здравля говори: умрећу а видити га нећу. Изговори мои, што су летни приспѣли послови кодъ њи се не пријме. Я имъ се обећамъ и нашииъ данъ опредѣлимъ да съ њима пођемъ: него самъ се сво задоцнѳу а уговорили смо са зоромъ поћи; па текъ

сада мисли, како љу имъ се изговарати, кадъ ме жене, њи три а я самъ, окупе неовати. Оне су овде, еси ли био съ њима? — Овде су! — Овде су да како одговори Драгутинъ, дошле су јошъ синоћъ. А ни си био у кући? Ни самъ јошъ, а самъ овај нетый часъ съ друштвомъ моимъ дошао. Драгутинъ се обрати къ овима „желимъ извѣстити се, кога имамъ честь поздравити“ рекше имъ. Любовој се и Милена поклонѣ а Тихомилъ съ одговоромъ преунтри: Они су рекше, изъ Рессаве, и кадъ се толико радуешъ, што самъ ти дошао, њима захвали. Драгутинъ иѣ љубезно поедрави, съ њима се пољуби и у разговору пођу кући. Стара Симеона уѣва у авлији живици ети даваше. Остави живицу уѣва! осмелвајући се рекше јој Драгутинъ, па се пожури око ручка, ерѣ ево гостию. Она незнајући какви су гости съ негодованѣмъ то прими; исеамъ, рекше, частити се я овде дошла, но иѣи куда самъ пошла, и сатимъ срдита уѣе у кућу. — А! а! кажемъ я, да бѣ самъ я зло садъ прощао одъ ови жеваз кадъ се тако ова срди, коя е стара и наймирѣија, да шта о онима мислити валя. Они овако бесѣдећи пођу узъ басамакѣ горе, аѣ сто ти имъ обадве тетке на ходнику се указаше, намргођене погледе, пакъ се опетъ врате унутра. О каква иѣ радостъ сада све три обузме, кадъ се о прѣлюбезномъ свомѣ Тихомилу извѣсте, бадава бѣтко перомъ онако живо изобразити трудѣо се. Оне су све три са усхитительнымъ устремленѣмъ къ иѣму полетѣте, коя ће га преѣе у свои радостѣу трентѣна паручѣя одъ другѣе отѣти. „Тихомилу сладко чѣдо наше! повѣику

и сатимъ га пригрле и умукну. Милени на страни мало стоећой потеку сузе гледајући на њи. И тко се не бы овоме живоме најчистіе и дуовне любви изображеню заплакао. Пошто га съ топлимъ изъ очію сузама оросе, полюбе се съ њимъ и сатимъ поздраве странне. — Мени само іошъ єдно, брисајући сузе рекне му уйна, на овоме свету остае, за кое бы зилазећи у ладанъ гробъ жалила: а то є любезный мой Тихомилю! да те бракомъ сачетана видимъ. И то іошъ може быти, рекне Тихомиль, любећи іой руку, и зашто не бы? Одъ твоє волъ, мой синакъ зависи, да ту радость целомъ нашемъ роду не одрекнешъ. — Све ће полако быти, рекне Драгутинъ, но гледайте вы око ручка, я самъ гладанъ, а и любезни наши гости іошъ нису ручали

Справе дакле одма изряданъ ручакъ. При ручку цео ньювъ разговоръ о томе буде, да Тихомиля више у манастирѣ непусте, но да га жене. Изговоръ ти є тай, рекне му братъ, до сада быо, да си се радъ іошъ кое време у манастиру кодъ отца Теодора поучити; но онъ є мени самъ пређе казао, што се науке тиче, да си ты већъ довольно одъ нѣга поцрпю, и да сада безпослено, као какавъ пустиникъ више кодъ оне у пештери капелице него у манастиру пребывашъ. Ты, када си се толико у миранъ залюбіо животъ и када си се тако къ читаню кнѣига предао, можешъ то исто и овде у своме добру, кое самъ ти приумножіо, имати. — Свію се мѣнѣ овде сатласи, сви га на то наговарати стану. Онъ се доникле

брани, но майпосле на нѣове се молбе склони, и обећа имъ се заостати; али у вароши живити нипозито.

По истеченію неколико дана навале Любовой и Мицена, да у Ресеаву место свога рођења иду: но естъ! — Тихомиль ове неће да пусти. Не може другчіе быти любезный Тихомилью! мы ићи морамо; ерѣ я имамъ сестру, за кою самъ ти казивао, да е безъ родителя и безъ мене брата свога сама остала, разсуди, како ће нѣой сада быти, кадъ ме види, и одкада ме већ сирота жели видити. — Тихомиль на то поћути — „знаишъ ли што е? рекне му, вы кодъ мене јошъ два дана остати морате, а по истечено два дана, знамъ да ће ми и уикъ доћи, пакъ ћу васъ у ваше место одиратити, и тако ми е, придода, нужно, у моя села отићи и видити. — Ови немогавши имъ любовь одрећи заостану.

Кадъ другій данъ у подне, ето ти му улка, и съ нѣиме Ёце Любовоеве сестре — по ову е Тихомиль слугу едвога потайно послао быо, да съ нѣговымъ уикомъ дође. — Овой прекрасной девоичицы, коя е сада петнай-ето свое пролеће бродила, нѣ было казано, да ће овде дражайшегъ свога брата застати, као годъ што и брату о нѣой ништа напредъ явљено нѣ было; не мало удиве се обоє, кадъ се тако изненада виде: они едно друго съ неописаномъ радосчу пригрле; крѣсташе сузе, на подобіе скупоценога бисера обомимъ се изъ очію нѣль нѣова анѣлеска лица свале. Свою сада присуствующи срца толико се любви нѣжнегъ брата и сестрице поразе, да умилѣна остану. — Чисто млеко и съ непорочногъ на окру-

глимъ Елене образима крви смешано, и простъ по любви пунъ изъ нѣны красни исподъ дугачко црни трепавица очію, погледъ показиваше саму ону у почетку века іоште свету невиность, коя, рекао бы, и безчувствителнымъ дрвѣма силу чувствованя, дати бы могла, ктoме сладка и умилна на нѣжнымъ и руменымъ нѣнымъ устнама беседа, съ чистымъ разумомъ, честносћу и простосрдіемъ саюжена покрепу нашега усамѣногъ бывшегъ юношу Тихомиля тако, да онъ сада оно осети у своме срцу о чему онъ досадъ ни мыслію и кое онъ до данасъ нигда осетио нне: ово буде за нѣга нѣко неспокойство, али неспокойство, кое се сладко и благопріятно за чувство нѣгово быти видило. Сви предмѣти веселя сада изъ нѣгового срца изчезну, а само едно задовольство свое онъ у любви къ Ёци (кою су тако звали) у срцу осеѣаше. Онъ безъ Ёце быти немогаше, а и при нѣой самой невесео се быти видіо. Само унутрашности своіой потайно нѣко задовольство чувстооваше. Онъ се усиляваше страсть побѣдити, али нѣгове силе овоме одговорити нису могли. Онъ е изъ почетка нѣколко дана любовь свою одъ свію дубоко крію, но напоследакъ принуѣенъ буде тайну ову Милени поверити. Онъ запыта ню, сме ли Ёцу одъ брата понскати. Зашто не бы, одговори му ова веселимъ лицемъ. Мы смо, придода, и на Ёцы примѣтили, да она тебе искрено люби; но ты нѣму спомени за то слободно.

Сутра данъ дакле изазове онъ Любивоя и Милену у баншту. „Знашь ли шта е, драгій мой Любивое! рекне му, може быти да намъ е то одъ самога Бога суѣено, да ми

у неразрѣшеномъ любви савезу животъ нашъ проведемо. — Любезна твоя сестрица, кою я премда преѣе ни познавао ни самъ, са своимъ срца и душе свойствама, кою нию красе, уважаваю и предъ свакимъ любве достоинству чине, плѣшила є мое срце! — Ово мало време како самъ ю видю, одкрыло є мени у шой иѣке особите благопріятности и редке дарове, кои ласкаю срцу моему, да ѣу я съ ньомъ среѣанъ быти. — Я нию любимъ! — любимъ као средство єдно, кое ѣе ми животъ сладкимъ учинити. — Она родителя нема, одъ кои бы я руку иѣну поискати могао, но я ю иштемъ одъ тебе любезнога брата иѣнога. А теби є мое благъ — Любивою се очи у сузама за-светле, онъ се любко на иѣга насмеє, пресече му речъ и свое ѣутаѣ. „Ахъ, любезный мой! пригласиши га редке му, смемъ ли я одъ Бога болю среѣу моіой сестри желити, о коіой самъ родительску бригу дужанъ носити, него ову, кою іой у теби данасъ наодимъ?“ Сатимъ по-любє се. Истый данъ предъ коѣмъ зовєе сестру свою ни само у банту и истаюѣи се измеѣу мирисавогъ цвѣта саобшти іой стваръ и зашта є, имали волю за иѣга по-ѣти: на кое му она просто и искрено заруменивши се одговори: „Я иѣга срдачно любимъ и онъ се мени врло любованъ показує, ако є, вридода, твоя воля, и ты кои иѣга болъ познаєшь, судишь, да ѣу съ нымъ среѣанъ животъ имати, я ѣу поѣи.“ — Онда онъ нуѣ радости узаме нию за руку, доѣу у куѣу и пошѣ Милєну у другу собу по Тихомилу, и кадъ овай уѣе, узаме свою сестру за руку „Прими ю любезни мой! рече Тихомилу, изъ руке брата иѣнога, прими ю съ онимъ благословомъ, съ коимъ бы ти ю и иѣни родители, да су живи, дали: я се радуємъ, да ю данасъ среѣну видимъ. Она одъ данасъ постає твоя вѣрна супруга, а я съ Милєномъ моіомъ до смрти неизменѣни твой и целомъ роду твоему прітель.

и братъ.“ — Драгутинъ, уйна и тетке отишли су были у варошь кући и тако о овоме јошъ ништа и незнаду. Сада дакле ови рано пошлю слугу напредъ да имъ яви да ће Тихомиль младый наслѣдникъ, са своимъ любезнымъ друштомъ у гости имъ доћи, но да приправе честитъ ручакъ. На едно два сата по одлазку слугиномъ ови четворо съ Никодимомъ, безъ кога Тихомиль нектеде никуда, упуते се къ вароши.

Подно е већъ превалило было кадъ тамо приспѣду. Ручакъ е готовъ быо и сродници су съ неискazanомъ жельомъ на госте изгледали, особито кой јошъ Тихомилия видели нису. Обрадују му се сви, кадъ га виде, као да имъ се е сада на ново родіо. А када се при ручку извѣсте, да е онъ ову красну девојчицу за сунругу избрао, и да е она кћи изъ Рессаве почившегъ судіе Апостоловића свима се радостъ усугуби, сви имъ по ияду пута срећу зажеде и са сверадосанимъ укликомъ „млогая лѣта“ повичу. Тай данъ у вече зову свештеника и по закону оба двоима ябуку учине и после тога [се у еданъ данъ Любивое съ нѣговомъ Миленомъ, и Тихомиль съ Еленомъ венчаю. Никодимъ буде Тихомило кумъ; но веселъ Тихомиль шие ктео у вароши дежати, него узме свою и друштво пакъ се врати на польско добро кући, која е лепше былаше него буди коя у вароши и ту у тишини са своимъ сродницима и младшима два дана провеселе се, а Любивоя и Милену месецъ дана задржи и едва се съ тешкимъ срцемъ одъ њи разстане. Но будући ние далеко было, ови су ий потоме почестно посѣщавали, а такође и онъ е съ Едомъ њима одлазіо. Они се заветую сваке године Мая месеца онај манастиръ и Тихомильво обиталиште посѣтити. Никодимъ равнимъ начинемъ у непромѣнливой любви кодъ оба два ова честна племена до смрти свое заостане.

PG
1418
V53U7

Vidakovic, Milovan
Usamlienyi IUnosa

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 06 03 06 004 5